

การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรม
การเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอน
ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

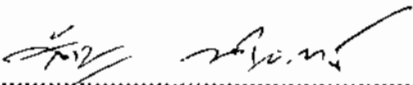
นุชนาฏ รัตนรังสรรค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

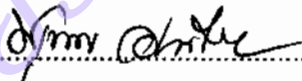
ปีการศึกษา 2549

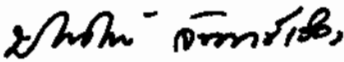
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

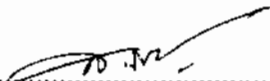
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่องการเปรียบเทียบผล
การจัดการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอน
ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ เสนอโดย นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน

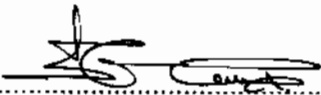

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ พงษ์ไธมาส)
วันที่ 16 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2549

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใส)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทรเรือง)

.....กรรมการ
(อาจารย์สรชัย ศุภสิทธิกุลชัย)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ดร.สันติ แสงสุก)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทรเรือง นายสรชัย ศุภสิทธิ์กุลชัย
ชื่อนักศึกษา	นุชนาฏ รัตนรังสรรค์
สาขา	หลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา	2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจต่อการเรียน ทักษะปฏิบัติ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 2 ห้อง 88 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ห้องละ 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดความสนใจ และ 4) แบบประเมินทักษะปฏิบัติ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจ ทักษะปฏิบัติ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่แตกต่างจากการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ทักษะปฏิบัติในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

4. พัฒนาการการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Thesis Title	A Comparison of Learning Management on Knowledge of Local, Social Study, Religion, and Cultural Learning Substance Group of Matayomsuksa 1 Students by Setting up Learning Activities Emphasizing Local Wisdom and by Manual Method.
Thesis Advisors	Asst. Prof. Dr. Pramote Janrueang Mr. Sorachai Supasitthikoolchai
Name	Nutchanat Ratanarangsarn
Concentration	Curriculum and Instruction
Academic Year	2006

ABSTRACT

This research aimed to compare learning accomplishment, learning interest, practical skills, and local learning development, social study, religion and cultural learning substance groups of matayomsuksa 1 students by setting up learning activities emphasizing local wisdom and by manual method.

The 88 samples were matayomsuksa 1 students of Inburi School, Inburi District, Sing Buri Province, in the second semester of 2006 academic year, from 2 classrooms divided equally into 2 groups, 44 students for each: controlled group and experimental group. The instruments consisted of 1) learning management plan, 2) learning achievement test, 3) interest test, and 4) practical skill evaluation form. The ready made computer program was employed to calculate t-test to compare learning achievement scores, interest, practical skills and learning development of the 2 sample groups.

The findings were as follows:

1. regarding the learning achievement on local wisdom, the experimental group was higher than the control at a 0.05 level of statistical significance.
2. in regards to the learning interest about local wisdom, there was no difference at a 0.05 level of statistical significance.
3. for practical skills in local wisdom, the experimental group was higher than the control at a 0.05 level of statistical significance.
4. concerning local learning development the experimental group was also higher than the control at a 0.05 level of statistical significance.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือและแนะนำอย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทน์เรือง และอาจารย์สรชัย ศุภสิทธิกุลชัย ที่ได้ให้คำปรึกษาและชี้แนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญ ผศ.ศรินทิพย์ ภู่อำดี นางวรรณพร ขวัญบุญจันทร์ นางสาวณัฐฐาภรณ์ สิงห์ดี นางสาวสมพิศ จิตต์อาจหาญ นางสาวศิริวรรณ เทพสุนทร ที่ได้วิเคราะห์งานและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีทุกท่านที่ได้กล่าวนามไว้ ที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษาคณะครูโรงเรียนอินทร์บุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัย และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอินทร์บุรี ทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องสักการะคุณแต่บิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความเมตตา และประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ผู้วิจัยมีความรู้ความสามารถตราบนานเท่านาน

นุชนาฏ รัตนรังสรรค์

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบความคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	10
โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	12
เนื้อหาหลักสูตรเรื่องท้องถิ่นของเรา.....	12
การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน.....	14
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	14
ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	15
ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	16
ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	18
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	22
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	24
ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	25
แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	26
ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	29
การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	31
การจัดการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้.....	32
การจัดทำหน่วยการเรียนรู้.....	32
การสอนและการวางแผนการสอน.....	33
กลวิธีการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้.....	36
การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้.....	37
ความหมายของการจัดทำแผนการเรียนรู้.....	37

	หน้า
องค์ประกอบของการจัดทำแผนการเรียนรู้.....	38
แผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	39
แผนการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้.....	40
ผลการจัดการเรียนรู้.....	43
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	43
ความสนใจ.....	45
ทักษะปฏิบัติ.....	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
งานวิจัยในประเทศ.....	51
งานวิจัยต่างประเทศ.....	53
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	56
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง.....	56
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	57
วิธีดำเนินการทดลอง.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา.....	67
การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติเรื่องท้องถิ่นของเรา.....	70
การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียน.....	73
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	74
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	74
วิธีดำเนินการวิจัย.....	74
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สรุปผลการวิจัย.....	75
อภิปรายผล.....	76
ข้อเสนอแนะ.....	79
บรรณานุกรม.....	81

	หน้า
ภาคผนวก.....	87
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	88
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	94
ภาคผนวก ค แผนการจัดการเรียนรู้.....	96
ภาคผนวก ง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	157
ภาคผนวก จ แบบวัดความสนใจ.....	164
ภาคผนวก ช ผลการทดสอบเครื่องมือ.....	170
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	184

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้.....	67
ตาราง 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้.....	67
ตาราง 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติเรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้.....	70
ตาราง 4 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้.....	73

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
ภาพ 2 ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้.....	41

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่งผลให้ประเทศ หรือสังคมต่างๆ ได้รับผลกระทบต่อวิถีชีวิต ทั้งในด้านการอบรม ชุมชน ศิลธรรม จริยธรรม ศาสนา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (กรมวิชาการ, 2539, หน้า บทนำ) และพบว่าประเทศไทยยังต้องพยายามพัฒนาประเทศให้เท่าทัน และพึงพาความรู้ของ ต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาประเทศจึงมีปัญหามากมาย นับตั้งแต่การเสียเปรียบ ดุลการค้า เกิดความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรม ความไม่สมดุลระหว่าง อุตสาหกรรมกับเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศ และจัดการศึกษา ได้ทอดทิ้งของดีที่ประเทศมีอยู่ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (รุ่ง แก้วแดง, 2541, หน้า 204) สอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2534, หน้า 8) ที่กล่าวว่า การนำความรู้ด้านวิทยาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่จากต่างชาติมาใช้ในการพัฒนาประเทศโดยไม่ได้ตระหนักในคุณค่า และ ความสำคัญของความรู้วิทยาการ และเทคโนโลยีของท้องถิ่น ส่งผลให้สภาพปัญหาของ สังคมไทยมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว กระบวนการพัฒนาให้ประเทศมีความมั่นคง และมีศักดิ์ศรีบน พื้นฐานแห่งความเป็นไทย จึงจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาคน และคุณภาพของคน โดยการ จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ทั้งการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางภูมิปัญญา วัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้า ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และ ปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543, หน้า 1-2) การศึกษา นับเป็นกระบวนการสำคัญที่สุดในการพัฒนาคน และคุณภาพของคน เนื่องจากการศึกษามุ่ง พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และมีความสามารถเต็มตามศักยภาพ โดยส่งเสริม พัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 4-5)

กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 3-5) มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรียน เพื่อพัฒนาประชากร หรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่เหมาะสม พร้อมที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาที่พึงประสงค์

โดยมุ่งพัฒนาคนไทยให้มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม เคารพและรักษากฎเกณฑ์ของสังคม รวมทั้งพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2542, หน้า 2-3) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เน้นให้ผู้เรียน สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น การจัดการศึกษาจึงต้องตอบสนอง กระบวนการพัฒนาผู้เรียนที่นำเหตุการณ์ และปัญหาจากชุมชนทั้งด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม และภูมิปัญญาเข้ามาศึกษาเรียนรู้ วิเคราะห์สร้างความรู้ วิธีการใหม่ สร้างระบบใหม่เพื่อประยุกต์ใช้กับสภาพจริงมากกว่าเรียนรู้ด้วยการท่องจำ และควรจัดประสบการณ์ ให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัสกับท้องถิ่นของตนเอง โดยสร้างความตระหนักให้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญของสิ่งมีค่าที่มีอยู่ และได้รับมาจากบรรพบุรุษ (อุษณีย์ โพธิ์สุข, และคนอื่น ๆ, 2544, หน้า 122) ดังนั้น การเรียนการสอนในปัจจุบัน จึงควรเป็นการเรียนการสอนที่นำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนให้แก่นักเรียน ซึ่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ยังได้กำหนดการจัดการ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

มาตรา 23 (3) “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และ บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา”

มาตรา 27 “ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึง ประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

การศึกษาที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้นี้จะทำให้ให้นักเรียนมีความรู้ ความ เข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม พัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สามารถนำความรู้ไปใช้วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมไทย เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย สิ่งเหล่านี้เป็น แนวทางที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ หลักสูตรดังกล่าวยังกำหนดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาบังคับเลือก คือ วิชาท้องถิ่นของ เรา โดยกำหนดแนวทางให้กับครูผู้สอนทุกคนได้นำความรู้ ความคิด และเรื่องราวในท้องถิ่นไป ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอนอยู่ในทุกโอกาส โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของ หลักสูตรและสภาพท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 51)

กระบวนการปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญของท้องถิ่น และเห็นคุณค่าของความรู้ความคิดที่บุคคลในท้องถิ่นคิดค้นขึ้นมา อันประกอบด้วย ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปะ โบราณคดี การละเล่น วิธีการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการต่างๆ ความรู้และสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดหลักการ วิธีการ และประสบการณ์จากอดีตถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เป็นการถ่ายทอดเชื่อมโยงส่วนดีของอดีตมาปรับปรุงใช้ในปัจจุบันและอนาคต เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ภายในของชาวบ้านเอง (สามารถ จันทสุรย์, 2533, หน้า 145-149) การที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ ได้รับการสืบทอดหลักการ วิธีการ และประสบการณ์จากอดีตเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองอย่างครบถ้วนถูกต้องนี้ ครูผู้สอนถือว่าเป็นผู้มีบทบาท และมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องหาวิธีการต่างๆ มาใช้ในการจัดสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุดทางการศึกษา และบรรลุจุดมุ่งหมายตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ดังที่ บลูม (Bloom, 1974, p. 74) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นโดยตรง เพราะการที่จะให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในเรื่องใดๆ จะต้องเรียนรู้ผ่านการทำด้วยตนเอง ไม่ใช่การเรียนรู้จากตำราเรียนเพียงอย่างเดียว กรีน (Green, 1976, pp. 38-47) กล่าวว่า การเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ และความจริงด้วยตนเอง ตามความยากง่ายอย่างเหมาะสม และต้องเกิดปัญญาระหว่างที่กำลังศึกษา โดยผู้เรียนสามารถปรึกษากันได้ เพื่อพัฒนาความเข้าใจและทักษะในการแสวงหาความรู้ พิจารณาข้อมูล ฝึกความรับผิดชอบ และการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนอกจากจะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนแล้ว ยังเป็นการส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการบูรณาการเรียนรู้อย่างเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอีกด้วย ยกตัวอย่างโครงการหนึ่งที่นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา คือ โครงการการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุสู่เยาวชนในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านท่าหลุก จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ทั้งผู้สูงอายุที่เป็นวิทยากรและเยาวชนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อการจัดโครงการนี้มาก และเรียกร้องให้มีการทำหรือบรรจุไว้ในหลักสูตร ทางคณะครูก็มีความพึงพอใจที่จะนำวิธีการนี้ไปปฏิบัติเพื่อการเรียนการสอนตามการปฏิรูปการศึกษาต่อไป นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้โรงเรียนและชุมชนมีความใกล้ชิดกันเหมือนในอดีตของสังคมชนบทไทย (เพ็ชรี รูปวิเชียร, 2545, หน้า 21) เพราะในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้สังคมชีวิตแห่งเกษตรกรรมกลายเป็นชีวิตแห่งอุตสาหกรรม ในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนบทที่เป็นสังคมเล็กกลายเป็นสังคมใหญ่ ที่ตามมาด้วยอำนาจนิยมที่มุ่งเน้นวัตถุอย่างเห็นได้ชัด ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายและผลกระทบทำให้วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามผันแปรไปด้วย ซึ่งหาก

คนในสังคมขาดการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วในปัจจุบันนี้ โดยละเลยที่จะรักษาคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ที่ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนไว้ ก็จะทำให้สภาพจิตใจถูกหล่อหลอมไปตามวัตถุนิยมในสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบันซึ่งถือเป็นสิ่งใหม่สำหรับระบบการศึกษาที่เริ่มทดลองใช้ จึงเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ยกตัวอย่างเช่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย (สมบุรณ์ จันทบูรณ์, 2547, หน้า 8) พบว่า ผลของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาในการจัดกิจกรรมและการประยุกต์ใช้มากที่สุด ปัญหานี้ครูผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้แก้ปัญหาและปรับระบบวิธีการสอนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและผู้เรียน

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนได้เล็งเห็นความสำคัญของการสอนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่หลายฝ่าย จึงทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ ของนักเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ โดยทำการศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเรื่องท้องถิ่นของเรา

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
2. เพื่อเปรียบเทียบความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
4. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมทางการศึกษา เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เป็นการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน เพื่อทำให้การเรียนการสอนมีความหลากหลาย ผู้เรียนมีความสนใจและตื่นตัวในการเรียนรู้
3. เพิ่มคุณค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี ให้เจ้าของภูมิปัญญานั้นๆ เกิดความภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน
4. สร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนระหว่างท้องถิ่นกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 6 ห้อง จำนวน 260 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 2 ห้อง จำนวน 88 คน โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีจับสลากแล้วสุ่มด้วยวิธี จับสลากอีกครั้งได้กลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน ดังนี้

กลุ่มทดลอง จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 44 คน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มควบคุม จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 44 คน จัดการเรียนการสอน ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โดยใช้เวลา 12 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 คาบ จำนวน 6 สัปดาห์

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส30201 ท้องถิ่นของเรา 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 9 บท คัดเลือกเฉพาะในส่วน

ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ บทที่ 6 ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน บทที่ 7 ศิลปะพื้นบ้าน และบทที่ 9 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การสอน ซึ่งแบ่งได้ 2 วิธี คือ

1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. การสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

ตัวแปรตาม คือ ผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ความสนใจต่อการเรียน
3. ทักษะปฏิบัติในการเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากความสามารถ ทักษะ และเทคนิคทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด ปรับปรุง พัฒนา และเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดีในการสร้างผลงาน แก้ไขปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย และคนในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการวิจัยครั้งนี้เป็นพื้นฐานความรู้ของประชาชนในสังคมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ การจัดการทรัพยากร ซึ่งได้รับการสืบทอดกันมา

กิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูผู้สอน กิจกรรมการเรียนรู้นั้นมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการศึกษาปฏิบัติ และมอบหมายงานให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงาน

การสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยการดำเนินการตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งครูผู้สอนใช้คู่มือดังกล่าวเป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน

ผลการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะ หรือความรู้ความสามารถของผู้เรียน อันเกิดจากการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจำแนกได้ 3 ด้าน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจต่อการเรียนและทักษะปฏิบัติในการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา พิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส30201 เรื่องท้องถิ่นของเรา 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

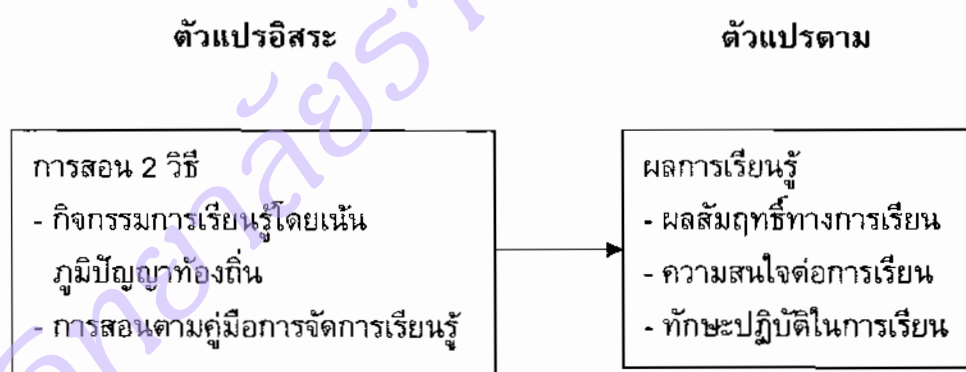
ความสนใจต่อการเรียน หมายถึง ความรู้สึกของผู้เรียนที่มีจิตใจจดจ่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยความรู้สึกชอบ เอาใจใส่ กระตือรือร้น และมานะพยายามในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา ตลอดถึงมองเห็นคุณประโยชน์ของการเรียน

ทักษะปฏิบัติในการเรียน หมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ในการทำงานในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา หรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว ถูกต้อง และเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549

พัฒนาการการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยพิจารณาจากความแตกต่างระหว่างคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน หากมีความแตกต่างกันมากย่อมแสดงว่านักเรียนผู้นั้นมีพัฒนาการการเรียนรู้สูง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
2. ความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

3. ทักษะปฏิบัติในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

4. พัฒนาการการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในครั้งนี้มีการทบทวนวรรณกรรม โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.1 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.2 เนื้อหาหลักสูตรเรื่องท้องถิ่นของเรา
2. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.3 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.4 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.5 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.2 แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.4 การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การจัดการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
 - 4.1 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - 4.2 การสอนและการวางแผนการสอน
 - 4.3 กลวิธีการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
5. การจัดทำแผนการเรียนรู้
 - 5.1 ความหมายของการจัดทำแผนการเรียนรู้
 - 5.2 องค์ประกอบของการจัดทำแผนการเรียนรู้
 - 5.3 แผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.4 แผนการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
6. ผลการจัดการเรียนรู้
 - 6.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 6.2 ความสนใจ
 - 6.3 ทักษะปฏิบัติ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรต้นแบบกลางของประเทศ กำหนดว่า สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก

สำหรับรายละเอียดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ถือว่าเป็นหลักสูตรสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในส่วนที่เป็นแกนกลางสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศมีสาระนั้น (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 1-2)

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีหัวข้อหลักประกอบด้วย ประวัติความสำคัญของพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางศาสนา ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวก การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและพัฒนา

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม มีหลักหัวข้อประกอบด้วยพลเมือง กฎหมายมหาชน เอกชน ประเพณีวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ระบบการเมืองการปกครอง

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มีหัวข้อหลักประกอบด้วย เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ระบบเศรษฐกิจ การบริหารจัดการทรัพยากร ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง การธนาคาร ปัญหาการพัฒนาและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มีหัวข้อหลักประกอบด้วย เวลาและช่วงสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญ พัฒนาการของมนุษย์ ความเป็นมาของชาติไทย บุคคลสำคัญ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มีหัวข้อหลักประกอบด้วย กายภาพของโลกเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในระบบธรรมชาติ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้ทั้ง 5 สาระ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ นี้จะต้องจัดให้ผู้เรียน เรียนรู้ครบทุกสาระในทุกปี ตลอด 12 ปี ของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ควรเป็นดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เรื่องราวของตัวผู้เรียน ครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้าน และชุมชนที่อยู่อาศัยเชื่อมโยงกับสังคมอื่นทั้งในประเทศและสังคมโลก

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 เรื่องราวของจังหวัดและภาคที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ ในประเทศไทย และภูมิภาคใกล้เคียงในโลก

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เรื่องราวของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ใน โลกตะวันออก และโลกตะวันตก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์ โลก ภูมิศาสตร์ประเทศไทย ภูมิศาสตร์โลก การเมืองการปกครองของไทย ศาสนา และ จริยธรรม โดยเชื่อมกับความรู้และประสบการณ์ ในสังคมโลก

อย่างไรก็ตาม การจัดสาระเรียนรู้รวมทั้ง 4 ช่วงชั้นนี้ สามารถยืดหยุ่นได้ในระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

สำหรับงานวิจัยฉบับนี้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 มีมาตรฐานและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ดังนี้

มาตรฐานช่วงชั้นที่ 3 (ม. 1 – 3)

เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับ ภูมิภาคต่างๆ ในโลก พัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์เปรียบเทียบระหว่างไทยกับ ประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับภูมิภาคต่างๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
2. เรียนรู้และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. ได้รับการพัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์เปรียบเทียบระหว่างไทยกับประเทศ ในภูมิภาคต่างๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกา ใต้ ในด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และ สังคมศาสตร์

4. ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการดำเนินชีวิต และการวางแผนการดำเนินได้อย่างเหมาะสม

โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดเฉพาะสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ไว้กว้างๆ โดยไม่มีการกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ เพื่อเปิด โอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งเพิ่มเติมรายละเอียดได้ ตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและ บริบทชุมชน ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ได้เลือกโรงเรียนอินทร์บุรีเป็นพื้นที่ศึกษา มีเนื้อหาสาระของ หลักสูตรดังนี้

1. โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงชั้นที่ 3) ประกอบด้วย 6 รายวิชา ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 11-12)

สาระพื้นฐาน

ส31101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	4 ชั่วโมง/สัปดาห์ 160 ชั่วโมง/ปี	ชั้น ม.1
ส32101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	4 ชั่วโมง/สัปดาห์ 160 ชั่วโมง/ปี	ชั้น ม.2
ส33101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	4 ชั่วโมง/สัปดาห์ 160 ชั่วโมง/ปี	ชั้น ม.3

สาระเพิ่มเติม

ส30201	ท้องถิ่นของเรา	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 80 ชั่วโมง/ปี
ส30202	ประชากรกับสิ่งแวดล้อม	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 80 ชั่วโมง/ปี
ส30203	โลกในยุคปัจจุบัน	2 ชั่วโมง/สัปดาห์ 80 ชั่วโมง/ปี

2. เนื้อหาหลักสูตรเรื่องท้องถิ่นของเรา

รายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส 30201) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

รายวิชาท้องถิ่นของเรา 2 (ส 30202) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาที่สำคัญในท้องถิ่น แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น โดยเลือกใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง

รายวิชาท้องถิ่นของเรา 3 (ส 30203) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาปัญหาหรือแนวคิด ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ให้เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาพัฒนาท้องถิ่น ให้ความร่วมมือ ในการพัฒนาท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2546 : 24-25)

จากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้มีการเรียน การสอนรายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง

จุดประสงค์รายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 เพื่อให้เข้าใจสภาพทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน โดยมีคำอธิบายรายวิชา ดังนี้

ศึกษาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและอาณาจักรโบราณที่เกี่ยวข้อง ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน บุคคลสำคัญของท้องถิ่น และการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความเข้าใจอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และสังคม วัฒนธรรมที่มีต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น มีความภูมิใจรักและผูกพันกับท้องถิ่นตน ร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในรายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย 9 บท (ศิริวิไล ผลเกิด, และคนอื่น ๆ, 2544) ดังนี้

บทที่ 1 สภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ อาณาเขตติดต่อ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ปกครองและประชากร การปกครอง ศาสนา การชลประทาน อาชีพ และคมนาคม

บทที่ 2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ ได้แก่ ประวัติทางธรณีวิทยาของจังหวัดสิงห์บุรี ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสิงห์บุรี แหล่งน้ำ และลักษณะภูมิอากาศ

บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และสัตว์น้ำ

บทที่ 4 ประวัติศาสตร์จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยอยุธยา วิศวกรรมชาวบางบางระจัน สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ และประวัติอำเภอต่าง ๆ

บทที่ 5 เมืองโบราณและสถานที่สำคัญ ได้แก่ เมืองโบราณ ศาลากลางหลังเก่า ศาลหลังเก่า วัดพระจอมจักษีหวัรวินัยร ค่ายบางระจัน คูค่ายพม่า เตาแม่น้ำน้อย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี และวัดที่สำคัญ

บทที่ 6 ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ งานบุญไหว้พระนอน งานบุญข้าวบิณฑ์ งานบุญกวนข้าวทิพย์ งานกำฟ้า งานแข่งเรือ และงานบุญบวชนาค

บทที่ 7 ศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ ศิลปะด้านการแสดง ศิลปะด้านจิตรกรรม และศิลปะด้านงานช่างและหัตถกรรม

บทที่ 8 บุคคลสำคัญในท้องถิ่น ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในท้องถิ่น และประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในท้องถิ่น

บทที่ 9 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการทำมาหากิน ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และภูมิปัญญาที่พัฒนาเป็นของดีเมืองสิงห์

งานวิจัยฉบับนี้ได้เลือกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เป็นการจัดการเรียนรู้ในบทที่ 6 ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน บทที่ 7 ศิลปะพื้นบ้าน และบทที่ 9 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่า “ปัญญา” หรือ “ภูมิปัญญา” เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งค่อนข้างยากในการสื่อสาร ทำความเข้าใจด้วยภาษาพูดหรือภาษาเขียน ภูมิปัญญาเป็นพื้นความรู้ของประชาชนในสังคมนั้นๆ โดยสังคมนั้นๆ ปวงชนในสังคมยอมรับรู้ เชื่อถือ เข้าใจร่วมกัน มีคำใช้เรียกต่าง ๆ กัน เช่น คำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (local wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (popular wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาไทย” (Thai wisdom) เป็นต้น ซึ่งบทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาสังคมได้รับการยอมรับและนำไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ มีมากขึ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้นำไปใช้พัฒนาทุกด้าน เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลายที่แวดล้อมวิถีชีวิตของคนในสังคมเกี่ยวข้องกับทุกมิติทางสังคม โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์กับมิติทางสังคม สิ่งแวดล้อมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้คนหรือเรียกได้ว่าผู้ทรงภูมิปัญญาของสังคมเป็นผู้เรียนรู้ สืบทอด พัฒนาถ่ายทอดและนำความรู้ภูมิปัญญามาพัฒนาชีวิตของคนในสังคม ภูมิปัญญาที่คนในสังคมยอมรับ ถือเป็นมรดกที่สืบทอดคู่กับประเทศไทยมาโดยตลอด เรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคล สถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น โดยมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานประกอบกับการได้รับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และความเชื่อเกี่ยวข้องอยู่ด้วย เป็นความรู้ที่อยู่ยาวนาน ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา มีลักษณะของการพึ่งตนเองสูง และมีคุณค่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังมีผู้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้หลายแง่มุมต่างกัน ดังนี้

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์, และวิศนี ศีลตระกูล (2533, หน้า 201-248) สรุปว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ประสบการณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการศึกษาอบรม สั่งสอน และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เป็นความรู้ประสบการณ์ที่เกิดจากประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งได้รับการการทำงาน จากธรรมชาติแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความค่า เสริมสร้างความสามารถทำให้คนมีชีวิตร่วมกันอย่างมีสันติสุข เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์ และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต

อังกุล สมคะเณย์ (2535, หน้า 21-24) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง มวลความรู้ และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำรงชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมาผ่านกระบวนการ พัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

ประเวศ ะสี (2534, หน้า 40-45) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการสะสมเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาเหมือนแบบเรียนที่เรียนมา แต่เป็นการเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความ เป็นอยู่ การศึกษา และวัฒนธรรมจะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกันทั้งหมด

สามารถ จันทสุรย์ (2533, หน้า 88-94) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถทางสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งมวลของชาวบ้านทั้งแนวลึกและแนวกว้าง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่นำไปใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมวัย

กรมวิชาการ (2539 ข, หน้า 3) ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้หรือระบบความรู้ที่มนุษย์ค้นพบหรือคิดค้นขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงปลอดภัย มีความสะดวกสบาย สุขสงบ และบันเทิงใจ อาจเป็นระบบความรู้ที่คิดขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนตนของบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาก่อน หรือเป็นระบบความรู้ที่คิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของกลุ่มชนก็ได้

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถ ทักษะ และเทคนิคอันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ มวลรวมทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด ปรับปรุง พัฒนาและเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี ในการสร้างผลงาน แก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

2. ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ตามอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ความเชื่อ และระดับสติปัญญาของคนในแต่ละท้องถิ่น เป็นผลให้มีความรู้ต่างหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้ในเรื่องดังกล่าวก็จะมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญร่วมกัน ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

สามารถ จันทสุรย์ (2533, หน้า 88-94) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่างๆ เช่น การทำมาหากิจ การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่น

ประเวศ วะสี (2534, หน้า 40-45) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. ความจำเพาะกับท้องถิ่น เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ หรือความชัดเจนจากชีวิต และสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาจากภายนอก โดยที่ไม่อาจนำไปใช้กับท้องถิ่นอื่นๆ ที่แตกต่างกันได้ หรือได้แต่ไม่ดีมากนัก
2. มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีการเชื่อมโยงกันระหว่างชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการพยายามนำธรรมชาติมาอธิบายเป็นรูปธรรมที่สามารถ

แต่ต้องได้ เช่น ความคิดเรื่องพระแม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ พระภูมิเจ้าที่ ทำให้คนเคารพ ธรรมชาติและไม่ทำลายล้างสิ่งนั้น

3. มีความเคารพ ผู้อาวุโส ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญกับประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส เพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536, หน้า 1-10) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นระบบความรู้ ภูมิปัญญาไม่ได้เกิดแวบขึ้นมาในหัว แต่เป็นระบบความรู้ที่ชาวบ้านมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เป็นระบบความรู้ที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นในการศึกษาจะเข้าไปดูว่าชาวบ้าน “รู้อะไร” อย่างเดียวไม่พอต้องศึกษาว่าเขาเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ เหล่านั้นอย่างไร โดยพิจารณาจาก

1. การสั่งสมและการกระจายความรู้ ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมและการกระจายความรู้ โดยความรู้ไม่ได้ลอยอยู่เฉยๆ แต่ถูกนำมาบริการคนอื่น เช่น หมอพื้นบ้าน สั่งสมความรู้ทางการแพทย์ไว้ในตัวคนคนหนึ่ง ซึ่งมีกระบวนการที่ทำให้เขาสั่งสมความรู้ เราควรศึกษาด้วยว่ากระบวนการนั้นเป็นอย่างไร หมอคนหนึ่งสามารถสร้างหมอคนอื่นต่อมาได้หรือไม่

2. การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้มีสถาบันถ่ายทอดความรู้ แต่มีกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อน ถ้าเราต้องการเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น เราก็ต้องเข้าใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนหนึ่งไปสู่คนอื่นคนหนึ่ง

3. การสร้างสรรค์ปรับปรุงระบบความรู้ของชาวบ้านไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่ถูกปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาโดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเอง เรายังขาดการศึกษาว่าชาวบ้านปรับเปลี่ยนความรู้ และระบบความรู้เพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นโดยมีทั้งเป็นรูปธรรม และนามธรรม เป็นการสั่งสม เชื่อมโยงความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดมาเป็นองค์ความรู้และมีการถ่ายทอดจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง โดยภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดนี้จะถูกปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง

3. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ และมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อความอยู่รอดของบุคคลในท้องถิ่นนั้นๆ ดังที่อภิชาติ ทองอยู่ (2528, หน้า 13-18) ได้กล่าวว่า การที่ชาวบ้านสามารถรักษาหมู่บ้าน และคงสภาพท้องถิ่นได้สืบมาช้านานจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะชาวบ้านมีการแสวงหาทางออก ตอบสนองต่อสิ่งท้าทาย มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา การที่สามารถดำรงสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยภูมิปัญญาของตนเอง การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านนั้นรุนแรงและรวดเร็ว แต่ก็ไม่สามารถทำลายสถาบันหมู่บ้านได้ มรดกทางวัฒนธรรม

ของหมู่บ้านยังคงอยู่ และสิ่งเหล่านี้ไม่ได้อยู่เพราะการเก็บรักษารวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 ข, หน้า 26) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า

1. เป็นความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่สั่งสมถ่ายทอดกันมา
2. สร้างผลงานศิลปะวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา
3. เป็นการประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย
4. เป็นแนวคิดหลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2542, หน้า 48)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 5-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราชพระองค์ทรงปกครองประชาชนด้วยพระเมตตา แบบพ่อปกครองลูก ร่วมกันสร้างชาติบ้านเมืองจนเจริญรุ่งเรืองได้เป็นปึกแผ่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน พระองค์ทรงใช้ภูมิปัญญาสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศทางการเมืองภายในประเทศ จนรอดพ้นภัยพิบัติหลายครั้ง
2. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย คนไทยในอดีตมีความสามารถเป็นที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จำนวนมากเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศ เช่น นามชนมดัมที่ใช้แม่ไม้มวยไทย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาทางด้านภาษาและวรรณกรรม และภูมิปัญญาด้านอาหารที่เป็นที่ภาคภูมิใจของคนไทยอีกด้วย
3. ความสามารถปรับปรุง ประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนา ใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม คนไทยยอมรับนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ โดยนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีตระนอม รักสงบ ใจเย็นมีความอดทนให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายปกติสุข ทำให้คนในชุมชนพึ่งพากันได้ ทั้งหมดนี้สืบเนื่องมาจากหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา เป็นการใช้ภูมิปัญญาในการประยุกต์พระพุทธศาสนามาใช้กับชีวิตประจำวัน
4. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเด่นชัดในการยอมรับนับถือและให้ความสำคัญแก่คน สังคม และธรรมชาติ

อย่างยิ่ง มีเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณี 12 เดือน เป็นการแสดงความเคารพและขอพร เป็นวันแห่งครอบครัว ส่วนประเพณีลอยกระทง คุณค่าอยู่ที่การบูชาและเคารพบุญคุณของน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคน พืช และสัตว์ เป็นต้น

5. เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนไปอย่างไร ความรู้สมัยใหม่จะหลั่งเข้ามามาก แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยก็สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์มาติดต่อกับเรือใบพัดเป็นหาง สามารถวิ่งได้เร็วขึ้นเรียกว่า "เรือหางยาว" การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสานพลิกพื้นธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์ดินแทนสภาพป่าเดิมที่ถูกตัดทำลายไป

จากเอกสารที่กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิดชนบทธรรมนิยมประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของสังคม อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่เหมาะสม ทรงคุณค่า และมีความสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และอำนวยความสะดวกในการทำงานเพื่อพัฒนาชนบทของกลุ่มบุคคล เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน โดยใช้เป็นแนวทางในการกำหนดการทำงานให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตชาวบ้านมากขึ้น

4. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เนื่องมาจากลักษณะเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการผสมผสานกลมกลืนและเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด ดังนั้น จึงมีผู้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ราช ปุณโณทก (2531, หน้า 39-57) ได้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้านตามลักษณะการดำเนินชีวิตไว้ดังนี้ คือ

1. คติความเชื่อ เป็นความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ทุกคนยอมรับนับถือ และปฏิบัติต่อกันมา

2. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพและการศึกษาเล่าเรียน ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา เป็นต้น
สรุเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2533, หน้า 12) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตร หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งพึ่งพาตนเองเป็นหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำวนเกษตร เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ และเกษตรแบบธรรมชาติ

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณี ที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต
 ประเวศ วะสี (2534, หน้า 21-41) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการยังชีพ เป็นภูมิปัญญาเพื่อการมีชีวิตอยู่รอดอยู่อย่างมีความสุข เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการเสาะแสวงหาปัจจัยพื้นฐานในการยังชีพของสังคม ได้แก่ การทำมาหากินเสาะหาและจัดการเกี่ยวกับปัจจัยสี่ คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อยๆ เพิ่มพูนองงามขึ้นจนดูประหนึ่งเป็นสิ่งสามัญ

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน คนทุกหมู่เหล่าต่างพยายามจะให้ตนมีชีวิตที่ยืนมั่นคง จึงทุ่มเทใช้สติปัญญาและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้บรรลุตามต้องการ ซึ่งภูมิปัญญาประเภทนี้สามารถจำแนกย่อยๆ ออกได้ดังนี้

2.1 ภูมิปัญญาการพึ่งตนเอง เป็นภูมิปัญญาในการพิทักษ์ปกป้องชีวิตทรัพย์สินและคุ้มครองชีวิตคนรอบข้างให้ปลอดภัย

2.2 ภูมิปัญญาหลบเลี่ยงอันตราย เช่น ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สามารถสังเกตความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ รู้ว่าจะเกิดฝนหนัก ลมแรง ทะเลบ้า ไฟค่นอง น้ำท่วมใหญ่ เกิดภัยแล้ง ไฟป่า หรือภูมิปัญญาในการโค่นต้นไม้ให้ล้มพาดไปในทางที่ต้องการได้ และการนำความรู้เรื่องการนอนของสัตว์แต่ละชนิดมาช่วยในการเดินทางให้ปราศจากอันตราย

2.3 ภูมิปัญญาการรวมพลังและการพึ่งพิง เช่น ภูมิปัญญาการ “ลาดตระเวน” คือรวมกลุ่มตะเวนกันรับผิดชอบ ลาดตระเวนดูแลป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของหมู่บ้าน ภูมิปัญญาการร่วมแรงแบ่งประโยชน์ เช่น การทำนารวม การทำสวนรวม คือร่วมกันทำนาหรือทำสวนในที่แปลงเดียวกัน ทุกคนที่ทำมีสิทธิ์เก็บกิน เป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมกันทำร่วมกันใช้

2.4 ภูมิปัญญาในการใช้และทำศาสตราวุธ เช่น การทำและใช้จะโหนง นอกจากคิดรูปแบบให้ใช้งาน สับ ฟัน เชือด อย่างมีดทั่วไป ยังได้เสริมแต่งให้มีส่วนที่ใช้ทำร้ายคู่ต่อสู้เพื่อให้เกิดผลหนักเบาต่างกันตามโทษานุโทษ

2.5 ภูมิปัญญาการดูแลบำรุงรักษาชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ภูมิปัญญาในการรักษาชีวิตของเด็กและสตรี เป็นต้นว่า ห้ามหญิงมีครรภ์นั่งขวางประตู นั่งขวางบันได ห้ามลงจากบ้านเวลากลางคืน เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้างและพิทักษ์ฐานะและอำนาจ ภูมิปัญญาประเภทนี้มีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และตำแหน่งหน้าที่ สามารถจำแนกได้ดังนี้

3.1 ภูมิปัญญาการสร้างและขยายอำนาจ ภูมิปัญญาที่ชัดเจน คือ การขยายจำนวนวงศ์วานญาติให้ได้มากๆ เพื่อจะได้พวกพ้องเพิ่มแรงงาน เริ่มแต่การมีภรรยาหลายๆ คน การผูกใจผู้อื่นด้วยวัฒนธรรมชายชาตินักเลง คือ ทำตนให้เป็นผู้เชื่อถือได้ด้วยเมตตาธรรม เอื้ออารี กล้าได้กล้าเสีย เข้มแข็งและกล้าหาญ เจียบขาด และยุติธรรม 3 ภูมิปัญญาที่เด่นชัด คือ การผูกเกลอ การทอดแหง และการผูกคอก

3.2 ภูมิปัญญาการรักษาฐานะและอำนาจ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.2.1 การบำเพ็ญบุญบารมีเพื่อผดุงอำนาจวาสนา เช่น ภูมิปัญญาที่บ่งเฉพาะให้กุลบุตรกุลธิดาเป็นคณขยันสุมอดทน ประณีต ซึ่งส่วนหนึ่งจะปรากฏในงานช่างฝีมือ ตลอดจนภูมิปัญญาที่เป็นการจัดเกลาจิตใจและอารมณ์ บำรุงสติปัญญาโดยอาศัยศิลปกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องบ่มเพาะ

3.2.2 การเสริมศรัทธาบารมี ภูมิปัญญาการรักษาฐานะและอำนาจ ลักษณะนี้ส่วนมากจะมีโทษลักษณะผสมอยู่ เพราะมักเป็นไปในทางแข่งขันเพื่อหาทางชนะผู้อื่น เช่น ภูมิปัญญาการทำและใช้ "ยาสั่ง" การใช้เวทมนต์ คาถาและเครื่องรางของขลังมาช่วยเสริมสร้างศรัทธาหรือภูมิปัญญา

4. ภูมิปัญญาการจัดการเพื่อสาธารณประโยชน์ ภูมิปัญญากลุ่มนี้ คือ ภูมิปัญญาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน เช่น การร่วมกันกำหนดทางสัญจรระหว่างหมู่บ้าน การกำหนดให้มีสาธารณะระหว่างที่นาเพื่อเป็นทางเดินสัตว์เลื้อย ลำเลียงพืช เป็นต้น

5. ภูมิปัญญาที่เป็นการสร้างสรรค์พิเศษ ภูมิปัญญากลุ่มนี้ หมายถึง กลุ่มที่เป็นปัญญาชน ชาวบ้านใช้วิสัยทัศน์หรือญาณทัศนะเฉพาะตัวสร้างสรรค์ขึ้น เช่น ภูมิปัญญาในการแต่งวรรณกรรม เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535, หน้า 8-25) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 5 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และศาสนา หมายถึง แบบอย่างที่เป็นปฏิบัติสืบต่อกันมาเกี่ยวกับคติ ความเชื่อ ปรัชญา ศาสนา ลัทธิ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรม ธรรมเนียม การปกครอง การปลูกฝังและการสืบทอด และประเพณี

หมวดที่ 2 หมวดภาษาและวรรณกรรม หมายถึง สิ่งสื่อความหมายด้วยเสียงหรืออักษรที่มีกำหนดไว้เป็นแบบแผน เพื่อใช้เป็นสื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ ข่าวสาร วรรณกรรม ภาษาศาสตร์และหลักภาษา ภาษาถิ่น และภาษาชนต่างกลุ่ม นิทานและภูมินาม ความเรียงและฉันทลักษณ์ วาทกรรม ภาษิต และปริศนา คำทาย

หมวดที่ 3 หมวดศิลปกรรมและโบราณคดี หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความงามที่ให้คุณค่าทางจิตใจหรือเพื่อประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อสื่อสารทางความเชื่อของกลุ่มชน สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม โบราณคดี การวางผังเมืองและชุมชน และวัฒนธรรมสถานหรือแหล่งวัฒนธรรม

หมวดที่ 4 หมวดการละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์แสดงออกเพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ การขับร้องและดนตรี ระบำรำฟ้อน มหรสพ เพลงเด็กและเพลงกล่อมเด็ก เพลงหน้าพาทย์ การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาและนันทนาการ การท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวกับวัฒนธรรม

หมวดที่ 5 หมวดชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการ หมายถึง กิจกรรมการดำเนินชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มชน ประกอบกับการคิดค้น และพัฒนาวิทยาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยอาศัยบุคคลในท้องถิ่นหรือการรับเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ เครื่องใช้ คหกรรม ศาสตร์ การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ชีวประวัติ วิทยาการและอาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 3-4) ได้จัดแบ่งสาขาภูมิปัญญาไทยออกเป็น 10 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรด้านการตลาด การแก้ไขปัญหาด้านการผลิต เช่น การแก้ไขโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงาน ยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น
3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหาร จัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งองค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ดี หมายถึง กระบวนการเรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิภาพ

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีชาวนา เป็นต้น

จากการแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการแบ่งที่แตกต่างกันออกไป ทั้งทางด้านที่แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการเกิด หลักการปฏิบัติ และลักษณะการเกิดภูมิปัญญา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทหลักๆ คือ ภูมิปัญญาเพื่ออาชีพ เพื่อสังคม และทางด้านคติความเชื่อ

5. การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

สิ่งที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษหรือที่เรียกว่า “มรดกทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน” ประสบการณ์และภูมิปัญญาที่คนรุ่นก่อนกลั่นกรองจากชีวิต เพื่อให้มีบุคคลหรือชาวบ้านรุ่นต่อๆ มาสืบทอดและส่งผ่านให้กับชาวบ้านรุ่นหลังโดยมีสถาบันต่างๆ เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้และมีวิธีถ่ายทอดดังนี้

สามารถ จันทสุรย์ (2533, หน้า 88-94) ได้กล่าวถึงวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าชาวบ้านทุกหมู่ ทุกเหล่า ได้ใช้สติปัญญาของคนสั่งสมความรู้ประสบการณ์ เพื่อการดำรงชีพมาโดยตลอด และยอมถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตลอดมาด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกัน ไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาศัยศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อถือผีสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดเรียนรู้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษในอดีตถึงลูกหลานในปัจจุบัน ซึ่งพอจะจำแนกได้คือ

1. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นในสิ่งที่ได้สัมผัส ได้แก่ การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่ายไม่ซับซ้อน สนุกสนานและดึงดูดใจ วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัย บุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ

2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มาพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบเช่นวิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่นจะมีขั้นตอนมีคำสอนที่ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาวอยู่ทุกครั้ง รวมทั้งการลงมือประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษก็มีการถ่ายทอดเชื่อมโยงประสบการณ์มาโดยตลอด

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2531, หน้า 63-70) กล่าวถึงลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน ดังนี้

1. วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กต้องง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน ดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การเล่นปริศนาคำทาย และการทดลองทำ ซึ่งเกิดจากนิสัยการชอบซักถามของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กเป็นช่วงของการเรียนรู้ใโลกรอบตัว

2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับผู้ใหญ่ วัยผู้ใหญ่เป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดจึงมีความแตกต่างกัน วัฒนธรรมอีสานมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมหลายรูปแบบ ทั้งวิธีการเล่าพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีสู่ขวัญ พิธีทางศาสนา พิธีกรรมช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต สารประโยชน์ที่ได้จากการเพิ่มพูนความรู้จากการฟัง และรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อทำงานร่วมกันช่วยเหลือกัน ผู้ถ่ายทอดคือผู้อาวุโสที่มีความรู้ความสามารถพิเศษในการถ่ายทอดภูมิปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย (2541, หน้า 91-118) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า เกิดขึ้น

โดยกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งสามารถสรุปเครือข่ายวิธีการถ่ายทอดหลายรูปแบบ ดังนี้

1. เครือข่ายปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้เฉพาะญาติสนิท และบุคคลในครอบครัวเดียวกัน
2. เครือข่ายในระดับชุมชน เป็นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน เช่น ถ่ายทอดโดยผู้นำชุมชนให้กับชาวบ้าน หรือให้สมาชิกของกลุ่มที่ประกอบอาชีพ
3. เครือข่ายระดับองค์กร เป็นการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานต่างๆ เช่น หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน โดยการผ่านเข้ามาทางผู้นำชุมชน เช่น ครู พระสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่ชาวบ้านเคารพ

นอกจากนี้วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจะออกมาในรูปของการบันเทิงที่สอดแทรกในกระบวนการและเนื้อหาหรือคำร้องของสิ่งบันเทิง เช่น ในคำร้องของลิเก ลำตัด มโนราห์ หนังตะลุง กลอนลำคำ ฆะพญา คำสอยของอีสาน คำขอของภาคเหนือ เป็นต้น คำร้องเหล่านี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น คติธรรม คำสอนของศาสนา การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรคพื้นบ้าน รวมทั้งการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีต่างๆ ดังนั้น ถ้าจะให้แบ่งลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาในอดีต พอสรุปได้ตามรูปแบบใหญ่ๆ ได้ 2 แบบ คือ

1. แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำได้หลายรูปแบบ คือ โดยการเล่าจากปากสู่ปาก เช่น การเทศนาสั่งสอน โดยการผ่านพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น พิธีแห่เทียนพรรษา โดยแฝงอยู่ในรูปของการบันเทิงต่างๆ ที่สอดแทรกถึงกระบวนการและเนื้อหาในรูปของคำร้อง บทร้อง การแสดงต่างๆ เป็นต้น
2. แบบเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การเขียนใส่ใบลาน สมุดข่อย หนังสือ ในปัจจุบันเป็นยุคที่การสื่อสาร การคมนาคม เทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าทันสมัยรวดเร็ว ก็มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านการสื่อสารมวลชนทุกสาขา จนทำให้เกิดการเลือกรับหรือไม่รับ การถ่ายทอดด้วยรูปแบบที่หลากหลายออกไปมากมายที่สะดวกต่อผู้บริโภค

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการแสดงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยไม่ให้ความรู้ของต่างประเทศครอบงำทางความคิดกับคนไทย ดังนั้น การเรียนรู้ของเยาวชนจึงควรคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ภูมิปัญญาไม่สูญหายไปและมีคงอยู่ต่อไป

1. ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 230-241) ได้กล่าวถึงการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา ด้วยการเอาภูมิปัญญาไทยพัฒนาการเรียนรู้อันของผู้เรียน โดยอาศัยทรัพยากรหรือปัจจัยของชุมชน ได้แก่ ผู้ทรงภูมิปัญญา ซึ่งเป็นแหล่งความรู้และผู้สอนที่มีคุณภาพ รวมถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน ศาลากลาง หมู่บ้าน ฯลฯ หรือแม้กระทั่งโรงเรียน การนำภูมิปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษา จะช่วยให้เราสามารถแก้ปัญหาได้หลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขาดแคลนครู เรื่องการเรียน โดยการขาดความปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาที่สอนยาก คือ วิชาคุณธรรมและจริยธรรม ก็จะมีครูที่มีความรู้และปฏิบัติจริงมาสอน ไม่ใช่การเรียนแบบท่องจำแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และลดการใช้จ่ายด้านการศึกษาลงได้ ตามรูปแบบการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการศึกษาดังนี้

1.1 วิธีการสอนแบบภูมิปัญญาไทย หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมของผู้สอนโดยเน้นการถ่ายทอดความรู้ควบคู่กับการผลิตซ้ำด้านคุณค่าให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม ตามวัตถุประสงค์ของการเรียน เช่น

- 1.1.1 การเล่าเรื่องราว หรือ มุขปาฐะ
- 1.1.2 การต่อวิชา การต่อเพลง
- 1.1.3 การพาพูด การพาทำ
- 1.1.4 การบอก การเทศน์
- 1.1.5 การทำเลียนแบบ
- 1.1.6 การลองทำถูก
- 1.1.7 การอ่านการตำราโบราณ คัมภีร์โบราณ
- 1.1.8 การลองทำ
- 1.1.9 การเข้าสู่วิถีชีวิต
- 1.1.10 การสังเกต

2. รูปแบบการเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทย แบ่งตามฐานการทำกิจกรรมการจัดการศึกษา ได้ 2 รูปแบบ คือ

2.1 การเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของชุมชน การเรียนที่นำเอาเนื้อหาภูมิปัญญาไทยและวิธีการสอนแบบภูมิปัญญาไทยมาสอนให้กับนักเรียน โดยใช้กิจกรรมการสื่อของชุมชนในการเรียน การเรียนในรูปแบบนี้ ขอบข่ายการเรียนจะก้าวหน้าพัฒนาจากขอบรั้วโรงเรียนสู่ชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นชุมชนจะมีส่วนร่วมกับโรงเรียน เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายการศึกษาในโรงเรียนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การเรียนการสอน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการเรียนโดยมีสถาบันการเรียนรู้ของ

ชุมชนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ พัฒนาความรู้ สร้างความรู้ใหม่ให้กับชุมชน โดยมีการบริหารจัดการโดยชุมชนและสร้างกระบวนการเรียนรู้การกำหนดกิจกรรมของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนกับโรงเรียน ในความหมายของการเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของชุมชนนั้น โรงเรียนถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การเรียนในโรงเรียนและการเรียนในชุมชนจึงถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกัน

2.2 การเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของโรงเรียน หมายถึง การเรียนที่เอาเนื้อหาภูมิปัญญาไทยและวิธีการสอนแบบภูมิปัญญาไทยมาสอนให้กับนักเรียนในโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนสอนแทรกเข้าสู่เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับ ซึ่งทั้งเนื้อหา วิธีการสอน ทาบทและการเรียน ขึ้นอยู่กับการกำหนดร่วมกันของโรงเรียนกับชุมชน การเรียนในรูปแบบนี้ โรงเรียนต้องสำรวจความต้องการและศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งเนื้อหา ผู้สอน และผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม นำมาจัดเป็นเนื้อหาวิชาภูมิปัญญาไทย ผลักดันให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป โรงเรียนเป็นรูปแบบนี้จึงสามารถจัดการเรียนได้ทั้งในระบบ (formal education) ในหลักสูตรท้องถิ่น นอกกระบบ (non-formal education) ในรูปแบบของการศึกษา นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย (informal education) โดยใช้โรงเรียนเป็นแหล่งจัดกิจกรรมของชุมชน ในรูปเวทีแลกเปลี่ยนความรู้

2. แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) เสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปจัดการเรียนการสอน ควรเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณธรรม เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ผู้เรียนและสังคม
2. กระบวนการเรียนการสอน เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น สรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะใช้ในการดำรงชีวิต
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจให้ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมโดยนำความรู้และประสบการณ์จากปราชญ์ท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือให้ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทนครูผู้สอน ส่วนสถานที่เรียนอาจจะเป็นโรงเรียน หรือให้นักเรียนไปศึกษาที่บ้านของปราชญ์ท้องถิ่น
4. บทบาทของหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา รวมทั้งผู้บริหาร และครูผู้สอน ควรเห็นความสำคัญในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเชิญปราชญ์ท้องถิ่นมาร่วมในการวางแผนจัดการเรียนการสอน

จากแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) ที่กล่าวถึงบทบาทของหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการ

ตระหนักในความสำคัญ และการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น สอดคล้องกับการนำเสนอ ผลการศึกษา เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรของมลนิภา ชูติบุตร (2540) ซึ่งทำให้ทราบถึงแนวคิดของผู้บริหารและครูผู้สอน ตลอดจนการดำเนินงานของโรงเรียน ในการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนว่า การจัดการศึกษาต้องทำให้โรงเรียน เป็นของชุมชน โดยการดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการประเมินผล และมีความเชื่อมั่นว่า ผู้ที่มาร่วมงานกับโรงเรียนจะช่วยประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนให้ทุกคนในชุมชนได้ทราบ และยัง เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วย ซึ่งวิธีการที่โรงเรียนปฏิบัติก็คือ การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมจัดการเรียนการสอน โดยในส่วนของกิจกรรมนั้นก็ประกอบไปด้วย การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการ การไปสำรวจข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น แล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นต้น

นอกจากนี้ อังกุล สมคะเนย์, และคนอื่น ๆ (2534) และรัตนะ บัวสนธ์ (2534, หน้า 12-17) ได้เสนอแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 2 แนวทาง คือ

1. ครูผู้สอนในโรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดการเรียนการสอน โดยคัดเลือกเนื้อหาหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งในบทบาทของครูผู้สอนนั้นได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้

- 1.1 ครูต้องศึกษาชุมชนพร้อมทั้งเก็บข้อมูลจากชุมชน ตลอดจนนำสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวผู้เรียน และสิ่งที่ปัญหาของชุมชนมาสู่การจัดการเรียนการสอน

- 1.2 ครูจะต้องศึกษาวิธีการดึงเอาสิ่งที่เป็นศาสตร์สากลเข้าไปบูรณาการกับศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 1.3 ครูควรรหาโอกาสเพิ่มเติมความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและโรงเรียน

- 1.4 ครูควรดึงศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น วิทยากรท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่น มาร่วมเป็นวิทยากรหรือเป็นที่ปรึกษา

- 1.5 ครูควรจัดให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย

2. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งทำหน้าที่ประเมินผล การเรียนด้วย

กรมวิชาการ (2539) กล่าวว่า ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การเรียน การสอนนั้น ต้องเป็นองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่มีส่วนของคุณธรรม จริยธรรมสอดแทรก อยู่ด้วย และควรเป็นองค์ความรู้ที่สร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่คน และสังคมอย่างสอดคล้อง กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาของผู้เรียนนั้น จะต้อง มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักชุมชนที่อยู่อาศัย มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชน มีความเข้าใจ

และรู้เท่าทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงภายนอกชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนเอง สามารถพัฒนาแนวคิด และแนวทางใหม่ๆ มีส่วนร่วมในการปรับปรุง จัดแปลงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างสภาพความเป็นอยู่เดิมกับเทคโนโลยีและความก้าวหน้าของสังคมสมัยใหม่ ทั้งนี้แนวทางการจัดการเรียนการสอนนั้น ประกอบไปด้วย การให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน มีการมอบหมายงานกิจกรรมให้นักเรียนไปทำที่บ้าน ครูและชาวบ้านจะเป็นผู้ติดตามผลชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน โดยนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนและชุมชน ประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน โดยมีลักษณะและกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและปราชญ์ท้องถิ่น
2. เน้นการศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิธีคิดและความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. นำกระบวนการ หรือแนวคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน
4. เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์
5. ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้านหลายมุม คิดอย่างอิสระ แล้วสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

6. ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น

7. เน้นที่กระบวนการมากกว่าผลผลิต

8. ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง, และวิศน์ ศิลตระกูล (2533, หน้า 201-248) ได้เสนอแนวทางในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. นำไปเป็นองค์ประกอบของหลักสูตร การจัดการศึกษาหรือจัดการเรียนรู้ในชุมชน หากเรศึกษาค้นคว้าเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำไปเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอน สามารถช่วยให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย มีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้นเมื่อเรียนแล้วนำไปใช้ประโยชน์กับชีวิตจริง
2. เชิญผู้อาวุโสหรือปราชญ์ชาวบ้านผู้ทรงภูมิปัญญาในด้านต่างๆ มาเป็นวิทยากร เพื่อถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นควรมีการบันทึกไว้ด้วยสื่อต่างๆ เพื่ออนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่ และสามารถเผยแพร่ในแนวกว้างต่อไป
3. นำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาที่เกิดจากการอยู่ร่วมกัน ปัญหาในด้านสุขภาพอนามัย การรักษาพยาบาล ปัญหาด้านอาชีพ และการผลิตหรือปัญหาอันเกิดจากการขาดความสมดุลในธรรมชาติ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เนื้อหาภูมิปัญญาชาวบ้านครอบคลุมสาระต่างๆ ในการดำเนินชีวิต คือ สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้

4. นำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาด้านต่างๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุขกำหนดนโยบายที่จะประยุกต์ใช้แพทย์แผนโบราณในงานสาธารณสุขมูลฐาน เรื่องสมุนไพร และหมอดำแยซึ่งกำลังได้รับการส่งเสริมและฟื้นฟู

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ทั้งนี้จะต้องมีวิธีการและการวางแผนดำเนินการไว้อย่างเหมาะสม มีการสำรวจข้อมูลสภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นและสภาพความต้องการของท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดและกิจกรรมของโรงเรียนกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรได้คำนึงถึงความรู้ ความสามารถของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับพื้นความรู้และงานของภูมิปัญญาท้องถิ่น และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ควรอยู่ในดุลยพินิจของโรงเรียน ในด้านความเหมาะสมทั้งกิจกรรม เนื้อหาสาระ วัยของผู้เรียน และมีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการนำไปใช้

3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้สรุปขั้นตอนในการปฏิบัติงาน จากการดำเนินงานสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 4 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา อุบลราชธานี สงขลา เชียงใหม่ ถึงแนวทางและขั้นตอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร มุ่งให้เกิดความรู้และความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารและปฏิบัติ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน
2. การสำรวจความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน โดยศึกษาเชื่อมโยงจากอดีตประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน อันสามารถรอบรู้เกี่ยวกับชุมชนได้ทุกด้าน
3. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดแนวทางประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอน
4. จัดทำแผนการสอนโดยความร่วมมือระหว่างครู ผู้รู้ชาวบ้าน และศึกษานิเทศก์
5. จัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนโดยความร่วมมือระหว่างครู ผู้รู้ และชาวบ้าน
6. การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน

กรมวิชาการ (2539, หน้า 6-15) ได้กล่าวถึงการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์หลักสูตรแม่บทสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถทำให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีเป้าหมายและสอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแม่บทที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยนำบุคคล

ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด

2. การจัดทำแฟ้มข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีกระบวนการในการดำเนินงานคือ

2.1 การรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชน กรรมการโรงเรียน หรือผู้ประกอบการ

2.2 การเสาะหาผู้รู้ในท้องถิ่นโดยครูเข้าเยี่ยมผู้ประกอบการ ทำการสอบถามนักเรียน สอบถามผู้นำชุมชนหรือจากบอกเล่าต่อๆ กันมาของผู้รู้

2.3 การติดต่อประสานงาน โดยครูติดต่อกับผู้รู้โดยตรงหรือจะใช้การติดต่อแบบไม่เป็นทางการก่อนแล้วจึงทำหนังสือเชิญร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรหรือนำเอากิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้

3. แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีวิธีการดังนี้

3.1 โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมและเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน

3.2 โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญา ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือช่างฝีมือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน

3.3 การนำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนออกไปสำรวจข้อมูล แล้วนำมาจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนนำเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาและจัดเป็นพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น

4. การจัดกิจกรรมเพื่อนำความรู้ในท้องถิ่นไปยังกระบวนการการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อนำกระบวนการท้องถิ่นเข้าสู่การเรียนรู้ ดังนี้

4.1 การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน

4.2 การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านของผู้รู้หรือสถานประกอบการในท้องถิ่น

4.3 การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาสอนที่โรงเรียน

4.4 การนำสิ่งที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่องมาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน แล้วจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และวิธีการวัดผล ประเมินผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

4.5 ครู นักเรียน สำรวจข้อมูลในท้องถิ่นแล้วนำมากำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

4.6 การจัดพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น จัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์มรดก วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษา ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ แล้วครู

จัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ของวิทยาการท้องถิ่นกับองค์ความรู้วิทยาการสมัยใหม่

4.7 ครูเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับการพัฒนาและความสนใจของผู้เรียนได้ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนรู้ ครูอาจเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมในการนำนักเรียนไปศึกษาในแหล่งความรู้ของชุมชน ครูและผู้เรียนศึกษาเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาสอดแทรกในเนื้อหา กำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้หรือใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ พร้อมทั้งประเมินผลการศึกษาเหล่านั้นตามสภาพที่แท้จริง

4. การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า การประเมินผล คือ กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของคน วัตถุ สิ่งของ หรือการดำเนินงานกิจกรรมว่า บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวัดผลเป็นหลัก การประเมินผลที่ดีนั้น ควรมีขอบเขตกว้างขวาง และใช้วิธีการหลายๆ แบบ โดยมีหลักการในการประเมินผลการเรียน คือ การกำหนดจุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลการเรียน ควรให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการสอน การเลือกและสร้างเครื่องมือการวัดในแต่ละครั้ง ต้องเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมหรืออาจจะต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด เช่น ใช้แบบทดสอบ การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการวัดผลงาน เพื่อวัดพฤติกรรมให้ครบทุกด้าน เช่น การวัดคุณลักษณะความรู้ ความคิด ความสามารถ เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น และควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อม รวมทั้งกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม

สำหรับการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กรมวิชาการ (2539) เสนอว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะต้องฝึกให้ผู้เรียนคิดหลานด้าน หลายมุม คิดอย่างอิสระ แล้วสรุปเป็นความรู้ และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต และเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ดังนั้น การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เพียงแต่วัดความรู้ของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว จะต้องวัดกระบวนการคิดของผู้เรียน และทักษะปฏิบัติอีกด้วย ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้ จึงมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติด้วยแบบวัดความสนใจต่อการเรียน และทักษะปฏิบัติด้วยแบบประเมินทักษะปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าผู้ประเมินจะต้องเลือกเครื่องมือให้เหมาะสม และอาจจะต้องใช้เครื่องมือหลายชนิดเพื่อวัดพฤติกรรมให้ครบทุกด้าน

การจัดการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

คู่มือการจัดการเรียนรู้เป็นเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับท้องถิ่น/สถานศึกษาและครูผู้สอน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทั้งในส่วนของสาระการเรียนรู้ แนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน แนวปฏิบัติที่จะต้องดำเนินการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คู่มือการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ความสำคัญ ธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของกลุ่มสาระ วิสัยทัศน์ คุณภาพผู้เรียน สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น แนวทางการจัดทำสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษา แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แหล่งการเรียนรู้ และนิยามศัพท์เฉพาะ (กรมวิชาการ, 2545)

1. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรและคู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดทำโดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่กำหนดไว้ในบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลา สำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคของทุกรายวิชา โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546)

1.1 นำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค มาวิเคราะห์แยกเป็นหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อย

1.2 นำหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อย มากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งทำหลายรูปแบบ เช่น

1.2.1 นำหัวข้อเรื่อง 1 หัวข้อย่อยมาเขียนเป็นหน่วยการเรียนรู้

1.2.2 นำหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อยมาบูรณาการ โดยพิจารณาจากสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน ดังนี้

1) บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้

2) บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.2.3 ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

1.2.4 กำหนดเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

หน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการมีขั้นตอนการสร้างหน่วย ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบของหน่วย
 - 1.1 รูปแบบการใช้หัวข้อเรื่องเป็นหลัก
 - 1.2 รูปแบบการใช้วรรณกรรมเป็นศูนย์กลาง
 - 1.3 รูปแบบการผสมผสานความคิดรวบยอดหรือการแก้ปัญหาเป็นหลัก (problems solving) เป็นรูปแบบเลือกแนวคิดจากเนื้อหาต่างๆ ผสมผสานกัน
2. กำหนดความคิดรวบยอด โดยการระดมสมองเพื่อสร้างความคิด การสอน แนวการสอน กิจกรรม บันทึกความคิดทั้งหมดเพื่อการสร้างหน่วย
3. ตรวจสอบแนวคิดกับคู่มือเอกสารหลักสูตร และตรวจสอบแหล่งเรียนรู้ จากห้องสมุด ทั้งของโรงเรียน ชุมชน การจัดทัศนศึกษา วิทยากรท้องถิ่น
4. การสร้างเว็บไซต์หลักสูตรเป็นเว็บไซต์ที่ช่วยในการวางแผนให้เห็นภาพโดยรวม ทั้งแนวคิด กิจกรรม สื่อ และสร้างหรือกำหนดจุดประสงค์ของหน่วย
5. สร้างกิจกรรม โดยจัดทำแผนภูมิกิจกรรม กิจกรรมมี 3 ลักษณะ
 - 5.1 กิจกรรมนำสู่หน่วย
 - 5.2 กิจกรรมพัฒนา
 - 5.3 กิจกรรมสรุป
6. ประเมินผลการเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะและกระบวนการ และเจตคติ
7. กำหนดการประเมินผล และประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้

2. การสอนและการวางแผนการสอน

การสอนเป็นสิ่งที่ครูทุกท่านต้องพัฒนาและปรับปรุง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา และเครื่องมือที่จะช่วยให้ครูสามารถวางแผนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ แผนการสอนซึ่งได้มีผู้ให้คำจำกัดความของแผนการสอนไว้สอดคล้องกันหลายท่านว่า หมายถึง การเตรียมล่วงหน้าของครูอย่างมีระบบโดยเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรว่า ภายในคาบเรียนหนึ่งๆ นักเรียนควรจะเรียนรู้เรื่องใด มีจุดมุ่งหมายในการเรียนเฉพาะคาบอย่างไร จะสอนโดยวิธีใด มีเนื้อหาหลายละเอียดอย่างไร จะจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนอย่างไร จะประเมินผล วัดการเรียนโดยวิธีใด ซึ่งจะช่วยครูเกิดความมั่นใจ มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถควบคุมสถานการณ์ในห้องเรียนได้ (สมพร มั่นตสุตร, 2536, หน้า 52)

ส่วนการวางแผนการสอนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละขั้นตอนคือ กิจกรรมขั้นนำสู่บทเรียน กิจกรรมในชั้นสอน กิจกรรมในขั้นสรุปและกิจกรรมในขั้นประเมินผล โดยมีรายละเอียดในกิจกรรมแต่ละขั้นตอน ดังนี้

2.1 กิจกรรมชั้นนำสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนเพราะการเรียนรู้การสอนจะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของวัตถุประสงค์ที่วางหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อม ความสนใจและความพร้อมใจของผู้เรียนเป็นสำคัญและชาญชัย ศรีไสยเพชร (2545, หน้า 104) ได้กล่าวถึงการนำเข้าสู่บทเรียนว่า มีหลายวิธี ได้แก่ การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน การสร้างสถานการณ์ต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมนิทรรศการ การร้องเพลง การเล่าประสบการณ์ การสนทนา การซักถาม การแสดงละคร การใช้บทร้อยกลอนหรือสุภาษิตต่างๆ เป็นต้น

การจัดกิจกรรมเพื่อนำสู่บทเรียนดังกล่าว มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนดังนี้

- 2.1.1 เป็นการเร้าใจให้นักเรียนสนใจบทเรียนใหม่
- 2.1.2 ช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียน
- 2.1.3 เป็นการทบทวนบทเรียนเก่าให้แก่แก่นักเรียน
- 2.1.4 ช่วยให้นักเรียนและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 2.1.5 ช่วยับบรรยากาศของการเรียนในห้องเรียนเป็นกันเอง ไม่อึดอัด
- 2.1.6 ช่วยให้ผู้รู้ได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระยะสั้นๆ เพื่อปรับปรุง

กิจกรรมในชั้นสอน

- 2.1.7 เป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์และความรู้เดิม ให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ที่นักเรียนได้รับ

2.2 กิจกรรมในชั้นสอน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขบวนการสอนในแต่ละชั่วโมง สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523, หน้า 16) ได้กล่าวว่า กิจกรรมชั้นสอนเป็นขั้นตอนที่ต่อจากการนำสู่บทเรียน วิธีกำหนดกิจกรรมการเรียนในชั้นสอนนั้น ควรเป็นกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียนได้ลงมือฝึกฝนปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับวัลลภ กันทรพัญ์ (2533, หน้า 8) ซึ่งได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ครูต้องจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย สำหรับการสอนที่เน้นกระบวนการก็คือ สอนให้ผู้เรียนสามารถทำตามขั้นตอนได้และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมด จนสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ใหม่และให้ผู้เรียนฝึกฝนจนเกิดทักษะสามารถนำไปใช้ได้อย่างอัตโนมัติ ในขั้นนี้ครูผู้สอนต้องจัดกระบวนการสอนเองให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนไปด้วย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ เรียกว่า ทักษะกระบวนการ หรือกระบวนการอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาในการพิจารณาว่า จุดประสงค์ใดสามารถสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะได้ครบทั้ง 9 ชั้น

การจัดกระบวนการเรียนรู้อาจจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543, หน้า 24) และแนวทาง

ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543, หน้า 21) ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังด้านปัญญา การพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

2.3 กิจกรรมในชั้นสรุป การสรุปบทเรียนเป็นขั้นตอนสำคัญตอนหนึ่งในการจัดกระบวนการเรียนการสอน การสรุปบทเรียนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักเรียนสามารถรวบรวมความคิดความเข้าใจของตนในสิ่งที่เรียนมาแล้วได้อย่างถูกต้อง การสรุปบทเรียน หมายถึง การสรุปใจความสำคัญๆ ต่างๆ ของเนื้อหาในเรื่องที่นักเรียนได้เรียนแล้ว เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญหรือสรุปความคิด ความเข้าใจของตนเองออกมาได้อย่างชัดเจน และในการสรุปบทเรียนแต่ละครั้งในการจัดการเรียนการสอน จึงสมควรจัดกิจกรรมที่ถูกต้อง เหมาะสมและสามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนสามารถประมวลเรื่องราวสำคัญเข้าด้วยกัน เชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนได้ ครูสามารถรวบรวมความสนใจของนักเรียนที่จะจบบทเรียนได้ สามารถสร้างให้นักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้นและเป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดแก่นักเรียน จึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมดังนี้

2.3.1 การรายงานหน้าชั้นของตัวแทนกลุ่มต่างๆ

2.3.2 การทำรายงานกลุ่มหรือรายงานเป็นบุคคล

2.3.3 การเขียนเรียงความ

2.3.4 การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ เช่น การดูวีดีทัศน์ สไลด์

2.3.5 การสนทนาซักถามระหว่างครูกับนักเรียน

2.3.6 การใช้เกมและการใช้เพลง

2.3.7 การมอบหมายงานให้ปฏิบัติ

2.3.8 การแสดงต่างๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละครสั้น

2.3.9 การจัดนิทรรศการหรือการศึกษานอกสถานที่

2.4 กิจกรรมในชั้นประเมินผล การวัดและการประเมินผล เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพราะในการจัดการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวังหรือไม่การวัดผลและการประเมินผลจะเป็นสิ่งที่บอกได้และสามารถเป็นตัวชี้ให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่ หรือเข้าใจในบทเรียนหรือไม่อย่างไร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543, หน้า 24) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นมุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมความรู้หรือไม่ เพียงใด ดังนั้น การวัดและการประเมินผลต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น

3. กลวิธีการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545) เสนอหลักการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเรื่องท้องถิ่นซึ่งอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลักการมีดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมาย โดยเน้นแนวคิดที่สำคัญๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิดความรู้ที่คงทน ยั่งยืนมากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่ป็นเนื้อหา ข้อเท็จจริงที่มากมายกระจัดกระจาย แต่ไม่เป็นแก่นสาร ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผล ที่ทำให้ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียน เพื่อแสดงให้เห็นว่า เขาได้เรียนรู้และสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ โดยบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียนเชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะ ค่านิยม และจริยธรรม ลงสู่การปฏิบัติจริง ด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ และสัมพันธ์กับวิชาต่างๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย คาดหวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งในส่วนตัวและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเอง ใส่ใจและเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดตัดสินใจ สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเองทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

จากคำแนะนำในการใช้คู่มือของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการสามารถสรุปได้ว่า ครูผู้สอนจำเป็นจะต้องมีการสอนที่มีความหมาย เน้นความคิดที่สำคัญๆ มีกลวิธีการสอนที่เป็นบูรณาการ พัฒนาค่านิยม และจริยธรรม โดยกระบวนการสอนจะต้องกระตุ้นผู้เรียนโดยผ่านการสอนที่ท้าทาย และเน้นการปฏิบัติ ซึ่งทุกอย่างตามที่ได้อธิบายมาแล้วนั้นจะเป็นตัวส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาได้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนมีอิสระในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีได้หลากหลายรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ให้ใช้รูปแบบใด ถ้าสถานศึกษามีได้กำหนดรูปแบบไว้ จึงเลือกแบบที่ตนเองเห็นว่าสะดวกต่อการนำไปใช้

1. ความหมายของการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนเป็นคำที่พบอยู่บ่อยๆ ในกระบวนการเรียนการสอน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการวางแผนการสอนไว้หลายท่าน เช่น

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537, หน้า 196) ให้ความหมายไว้ว่า การจัดทำแผนการเรียนรู้ คือ การเตรียมการสอนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการสอนสำหรับครู อันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532, หน้า 129) กล่าวว่า การจัดทำแผนการเรียนรู้เป็นการเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจปัญหา การสำรวจทรัพยากร การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ผู้เรียน การกำหนดมโนคติ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล แล้วเขียนออกมาในรูปของแผนการเรียนรู้

พิน เหมทานนท์ (2528, หน้า 309) ให้ความหมายของการจัดทำแผนการเรียนรู้ไว้ว่า การวางแผนการสอนเป็นการจัดวางโปรแกรมการสอนทั้งหมดในวิชาใดวิชาหนึ่งไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนได้จัดดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ ดังนั้นแผนการเรียนรู้จึงต้องประกอบด้วยรายละเอียดตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เช่น จุดประสงค์ ความคิดรวบยอด หลักการ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและ

ประเมินผล และจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอน ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องจัดรวมไว้อย่างมีระบบระเบียบ ในแผนการเรียนรู้

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524, หน้า 157) ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผนการเรียนรู้ คือ กิจกรรมในการคิดและการทำของครู ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกเนื้อหา การกำหนดกิจกรรม การเรียนการสอน การเลือกตำรา เอกสาร อุปกรณ์ การประเมินผล และการพิมพ์ประมวล การสอนรายวิชา

สรุปความหมายของการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้หมายถึง การคิดคาดการณ์ล่วงหน้าก่อนดำเนินการสอน ความคิดรวบยอด คัดเลือกเนื้อหา เลือกใช้วิธีสอน เตรียมสื่อการสอน กำหนดวิธีการวัดผลประเมินผล ให้ความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ แล้วจัดทำเป็นเอกสารที่เรียกว่า แผนการเรียนรู้

2. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้ (ทองพูน บุญเรือง, 2535)

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ ชั้น ให้ออกวิชา และชั้นที่สอน ซึ่งในวิชาหนึ่งมีหลายแผน หรือหลายหน่วย อาจกำหนดเป็นหน่วยที่... หรือแผนการเรียนรู้ที่... ตามลำดับของแผนการเรียนรู้

2.2 เรื่อง ให้ออกชื่อเรื่องที่สอนในหน่วยหรือแผนนี้

2.3 สารสำคัญ/มโนคติ/ความคิดรวบยอด ให้ออกแนวคิดหลักหรือแก่นของเรื่อง หากมีหลายอย่างก็ให้ออกเป็นข้อๆ

2.4 จุดประสงค์ ให้เขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม อาจเขียนเป็นจุดประสงค์นำทางหรือจุดประสงค์ปลายทางด้วยก็ได้ หากมีหลายจุดประสงค์ให้แยกเขียนเป็นรายข้อ

2.5 เนื้อหา อาจเขียนเป็นเนื้อหาโดยสรุป หรือเป็นข้อๆ ส่วนเนื้อหาโดยละเอียดจะเขียนไว้ในภาคผนวกเพิ่มเติมก็ได้

2.6 กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเขียนตามลำดับ เริ่มตั้งแต่เริ่มสอนจนเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นกิจกรรมที่จะต้องให้นักเรียนเป็นผู้กระทำ หรือกำหนดตามทฤษฎีการเรียนรู้ได้ก็ได้

2.7 สื่อการเรียนการสอน ให้ออกชื่อสื่อประกอบการเรียนการสอนทั้งหมด

2.8 การวัดผลประเมินผล ให้ออกวิธีวัดผลและวิธีประเมินผลที่ใช้วิธีใด เช่น สังเกต พฤติกรรม ตรวจผลงาน ชักถาม หรือทดสอบ และเครื่องมือวัดควรเสนอไว้ในภาคผนวก

3. แผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

จิตพิตร บรรณสาร (2545) ได้พัฒนารูปแบบการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ

3.1 ชี้นำเสนอ เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันเสนอปัญหาร่วมกันโดยใช้สื่อและวิธีการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 ชี้นำกำหนดจุดประสงค์ ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด ปัญหา กิจกรรม วัตถุประสงค์ของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 ชี้นำวางแผน โดยการวางแผนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนตามขั้นตอนคือ

3.3.1 แบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า เลือกประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม

3.3.2 จัดเตรียมคำถามและปัญหาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์

3.3.3 วางกฎระเบียบในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3.4 วางแผนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา

3.3.5 วางแผนการป้องกัน แก้ไข ปัญหา และอุปสรรคจากการใช้ภูมิปัญญา

3.4 ชี้นำดำเนินงาน เป็นขั้นปฏิบัติการตามแผนที่วางเอาไว้

3.5 ชี้นำสรุปผล เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันสรุปผลจากการศึกษาตามหัวข้อที่กำหนด

3.6 ชี้นำประเมินผล ด้วยการสรุปจากขั้นตอนที่วางไว้และสรุปด้วยการอภิปราย การจัดป้ายนิเทศ การรายงานและการทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน

สุรศักดิ์ ปะดังดาโต (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสารจอกเก่า อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ นำเสนอขั้นตอนรูปแบบการสอนซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนการเรียนการสอนโดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบการสอนประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

1. ชี้นำเสนอ เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันเสนอปัญหาโดยใช้สื่อ วิธีการต่างๆ กระตุ้นความสนใจเพื่อไปสู่การใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

2. ชี้นำกำหนดจุดประสงค์ เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหา กิจกรรม วัตถุประสงค์ของการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

3. ชี้นำวางแผน เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนในเรื่องการจัดเตรียมคำถาม ปัญหาเตรียมอุปกรณ์ วางแผนป้องกันแก้ไขปัญหาอุปสรรค

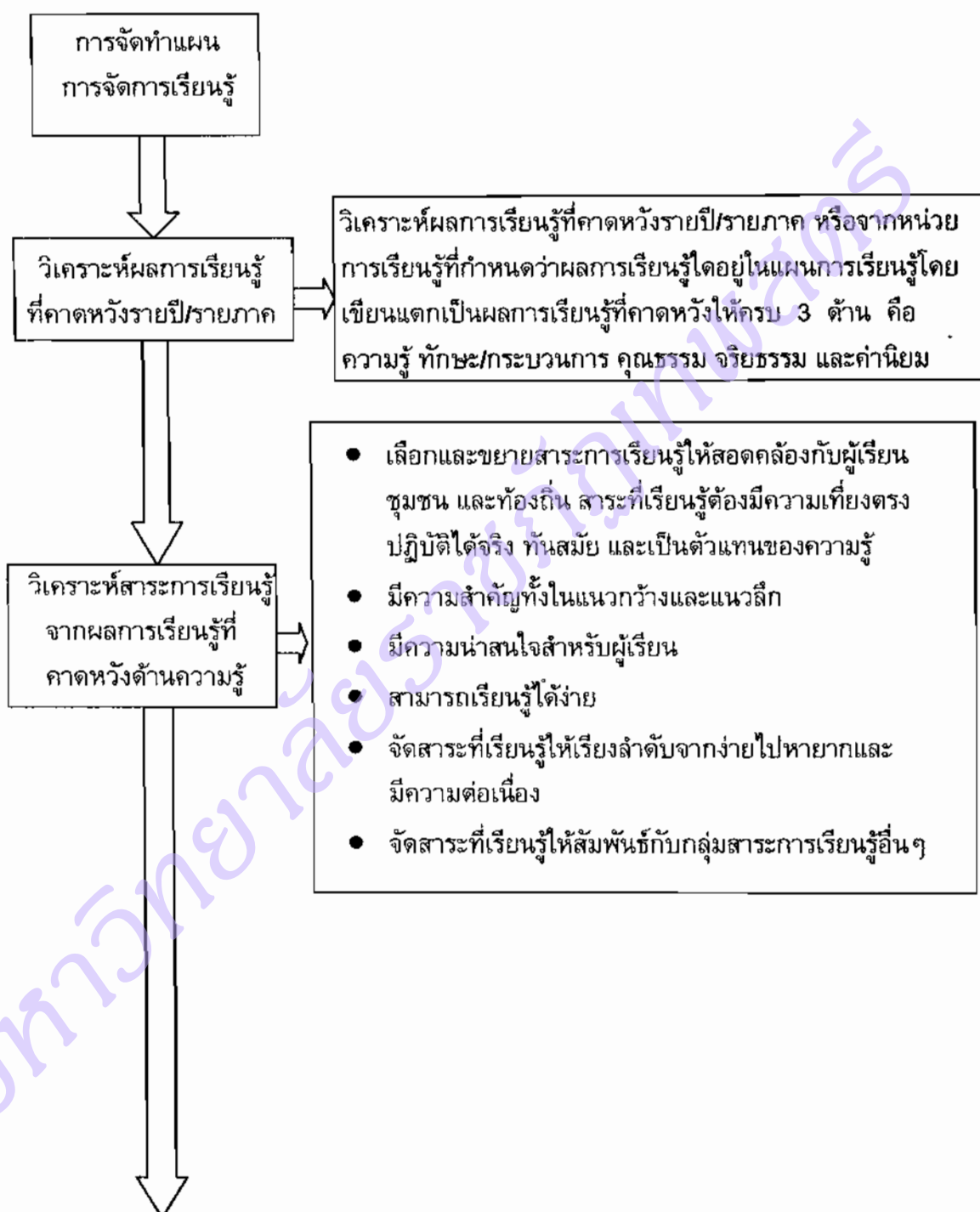
4. ขั้นตอนดำเนินงานเป็นขั้นของการปฏิบัติงานตามที่วางแผนไว้ของนักเรียน
5. ขั้นประเมินผลเป็นขั้นที่สรุปผลจากการปฏิบัติงาน และทำแบบฝึกหัดท้าย

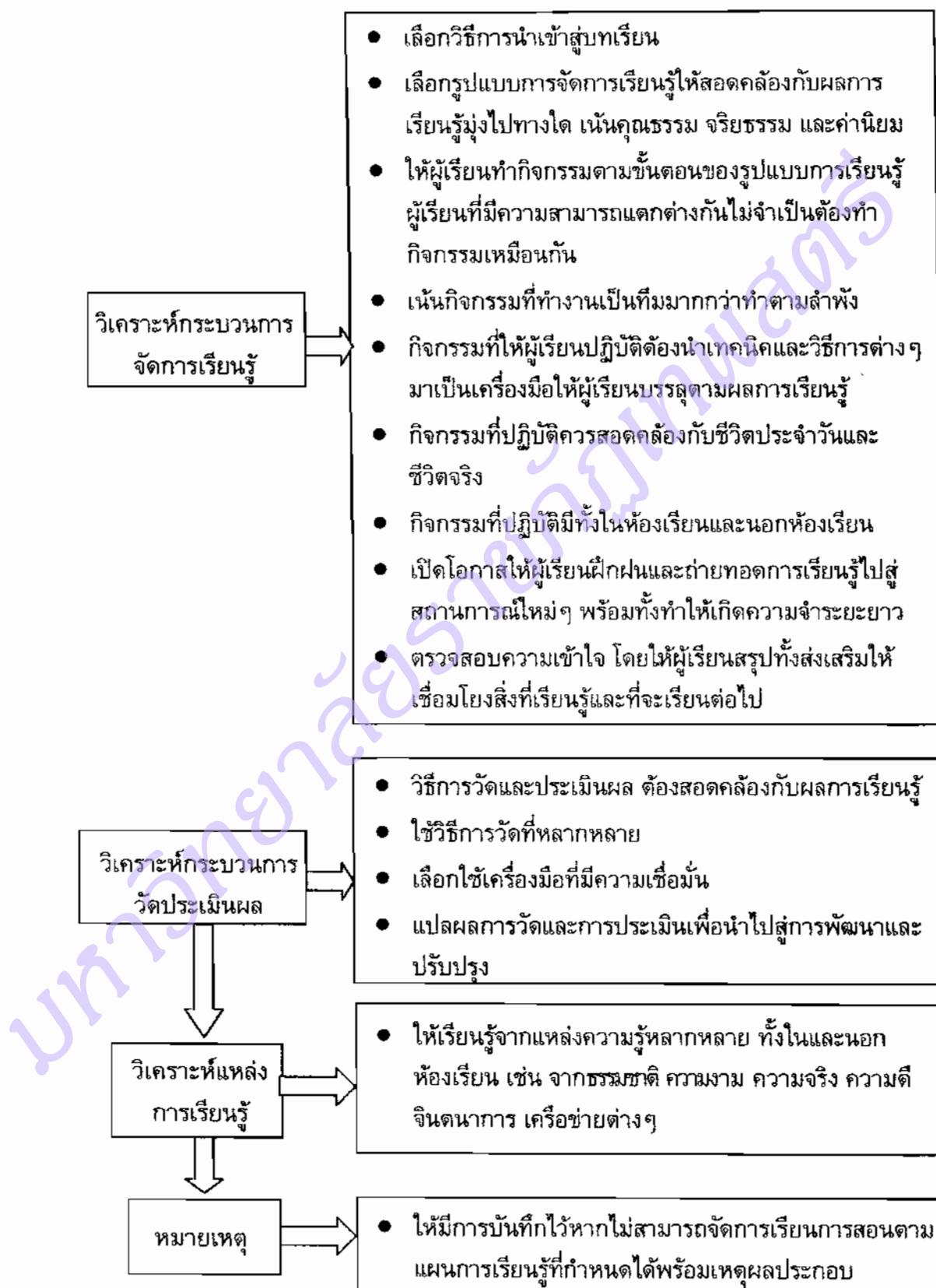
บทเรียน

ผลจากงานวิจัยทั้งสองฉบับมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกัน คือ ประกอบไปด้วย ขั้นนำเสนอ กำหนดจุดประสงค์ วางแผน ดำเนินงาน สรุปผลและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักการดังกล่าว เป็นข้อพิจารณาในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

4. แผนการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนมีอิสระในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีได้หลากหลายรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ว่าให้ใช้รูปแบบใด ถ้าสถานศึกษามีได้กำหนดรูปแบบไว้ จึงเลือกแบบที่ตนเองเห็นว่าสะดวกต่อการนำไปใช้ สรุปขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยเขียนเป็นขั้นตอนที่แสดงถึงรายละเอียดแต่ละหัวข้อดังนี้

ภาพ 2 ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

ที่มา : (กรมวิชาการ, 2545)

ผลการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มีวัตถุประสงค์ให้เกิดผลแห่งการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ในการเรียนการสอนนักเรียน ความรู้หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติหมายถึงความสนใจหรือมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชานั้น และพฤติกรรม หมายถึง ทักษะปฏิบัติที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ ดังที่จะอธิบายแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ทักษะและสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนแต่ละวิชา ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2531, หน้า 146) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนไปแล้ว ซึ่งมักจะเป็นคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอกับให้นักเรียนปฏิบัติจริง ซึ่งแบ่งแบบทดสอบประเภทนี้ได้เป็น 2 พวก คือ

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดของข้อคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกของนักเรียนได้เรียนในห้อง ว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บทพร้อมส่วนใดจะได้สอนเสริม หรือเป็นการวัดดูความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของครู

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองคุณภาพหลายครั้งจนกระทั่งมีคุณภาพดีพอจึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้น สามารถใช้เป็นหลักและเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใด ๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบบอกถึงวิธีการสอน และยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนน

ทั้งแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นและแบบทดสอบมาตรฐาน มีวิธีการสร้างข้อคำถามเหมือนกัน เป็นคำถามที่วัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ได้สอนไปแล้ว จะเป็นพฤติกรรมที่ได้สอนไปแล้ว จะเป็นพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามวัดได้ ซึ่งควรจัดให้ครอบคลุมพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. วัดด้านความรู้ความจำ
2. วัดด้านความเข้าใจ
3. วัดด้านการนำไปใช้
4. วัดด้านการวิเคราะห์
5. วัดด้านความสนใจ
6. วัดด้านทักษะปฏิบัติ

ชวาล แพรัตกุล (2539, หน้า 100-109) กล่าวถึงคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดีไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. แบบทดสอบที่ดีต้องเที่ยงตรง (validity) คุณลักษณะข้อนี้ จัดว่ามีความสำคัญเป็นยอดของคุณลักษณะอื่นๆ เป็นที่ปรารถนาของเครื่องมือวัดทั้งหลาย และของแบบทดสอบทั้งปวง สมควรที่เราจะได้ทราบทั้งความหมาย ชนิด และวิธีหาเอาไว้ด้วย เพื่อจะได้ใช้เป็นเกณฑ์ สำหรับพิจารณาคุณค่าของแบบทดสอบต่างๆ ได้ถูกต้อง
2. แบบทดสอบที่ดีต้องยุติธรรม (fair) คือ โจทย์ข้อคำถามทั้งหลาย ไม่มีช่องแฉให้เด็กฉลาดใช้ไหวพริบเลือกคำตอบที่ถูกได้ ไม่เปิดโอกาสให้เด็กเกียจคร้านที่ดูตำราแต่ลวกๆ ตอบได้ดี ไม่ช่วยให้เด็กโชคดีเดาเก่งข้อสอบได้ ไม่มีทางให้เด็กพราง หรือปิดบังความบกพร่องของตนไว้อยู่ และไม่ลำเอียงต่อเด็กกลุ่มใดประเภทใดโดยเฉพาะ
3. แบบทดสอบที่ดีต้องตามสืบ (searching) คือข้อคำถามแบบทดสอบนั้น จะต้องไม่ถามแค่เพียงความรู้ – ความจำ ตามตำรา แต่จะถามให้เด็กนำความรู้จากตำราไปวิเคราะห์ไปขยาย และนำไปใช้เป็นต้น นับว่าเป็นคำถามที่นำให้เด็กต้องใช้สมองคิดค้น จึงจะตอบได้
4. แบบทดสอบที่ดีต้องยั่วเย้าเป็นเยี่ยงอย่าง (exemplary) คือข้อคำถามนั้น มีลักษณะท้าทายเชิญชวนให้เด็กคิด และประพฤติปฏิบัติไปตามนั้นๆ
5. แบบทดสอบที่ดีต้องจำเพาะเจาะจง (definite) คือ เด็กอ่านคำถามแล้วต้องเข้าใจแจ่มชัดว่าคำถามอะไร หรือให้คิดให้ทำอะไร
6. แบบทดสอบที่ดีต้องปรนัย (objectivity) ตรงนี้ คำว่าปรนัยหมายถึงคุณสมบัติ 3 ประการ คือ 1) ความแจ่มชัดในความหมายของคำถาม 2) ความแจ่มชัดในวิธีตรงหรือมาตรฐานการให้คะแนน และ 3) ความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนนนั้นๆ
7. แบบทดสอบที่ดีต้องมีประสิทธิภาพ (efficiency) คือ สามารถให้คะแนนที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากที่สุด ภายในเวลาและแรงงานแรงเงินที่น้อยที่สุดด้วย
8. แบบทดสอบที่ดีต้องยากพอเหมาะ (difficulty) คือ ในข้อสอบที่ดีเราต้องการคำถามที่มีเด็กตอบถูกบ้างผิดบ้าง ฉะนั้น ข้อที่ยากและง่ายที่สุด จึงไม่มีประโยชน์ เพราะเด็กพร้อมใจกันทำผิดหมดหรือถูกหมดทั้งชั้น กลายเป็นทุกคนไม่ได้คะแนนหรือทุกคนได้คะแนนขึ้นลงพร้อมๆ กันหมด เราเลยไม่รู้ว่ามีใครเก่งกว่ากันแน่
9. แบบทดสอบที่ดีต้องมีอำนาจจำแนก (discrimination) คือ สามารถเลือกเด็กออกเป็นประเภทๆ ได้ทุกชั้นทุกระดับ อย่างถนัดและครบถ้วน ตั้งแต่อ่อนสุดจนถึงเก่งสุด
10. แบบทดสอบที่ดีต้องเชื่อมั่นได้ (reliability) คือ ข้อสอบนั้น สามารถให้คะแนนคงที่แน่นอน ไม่แปรผันสลับ

2. ความสนใจ

ความสนใจเป็นสิ่งที่ช่วยให้ชีวิตเด็กมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน การได้ทำกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจย่อมทำให้เกิดความพอใจ แต่ถ้าถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่สนใจก็จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย สิ่งที่สำคัญที่ควรคำนึงถึงอยู่เสมอ คือ เราสามารถชักนำให้พัฒนาการทางความสนใจของเด็กดำเนินไปในแนวทางที่จะนำความสำเร็จและความสุขมาสู่ตัวเด็กได้ด้วย เพราะความสนใจเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ดังนั้น ถ้าได้รับการส่งเสริมให้ถูกต้องและได้เห็นตัวอย่างที่ดีจากผู้อื่น เราก็สามารถปลูกฝังให้เด็กเกิดความสนใจในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้เราอาจกำจัดความสนใจที่ไม่พึงปรารถนาได้โดยการปลูกฝังความสนใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นแทนที่ แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องรีบกระทำในทันที หากปล่อยทิ้งไว้เนิ่นนานจนเกิดความเคยชินแล้วก็จะยากที่จะแก้ไขได้ยาก

2.1 ความหมายของความสนใจ

นักการศึกษาและนักจิตวิทยากล่าวว่าความสนใจของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการรับรู้ ซึ่งได้ให้ความไวดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2538, หน้า 233) กล่าวว่า ความสนใจ (attention) โดยทั่วๆ ไปแล้วมนุษย์ทุกคนสามารถจะไม่รับรู้ทุกๆ สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในเวลาพร้อมๆ กัน เราจำเป็นต้องเลือกตอบสนองเฉพาะสิ่งที่ตรงกับความต้องการของเราและกึ่งที่ไม่ต้องการออกไป การที่เราเลือกที่จะตอบสนองนี้ เรียกว่าความสนใจ

มลวิภา ทรงวุฒิสิต (2533, หน้า 206) กล่าวว่า ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ ซึ่งทำให้เกิดความเอาใจใส่และความพยายามกระทำการจนบรรลุความมุ่งหมายที่เขามีต่อสิ่งนั้น

สุชา จันทรธรม (2536, หน้า 74) กล่าวว่า ความรู้สึก หรือทัศนคติ (attitude) ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ และความรูสึกนั้นทำให้บุคคลเอาใจใส่ และกระทำการจนบรรลุถึงความมุ่งหมายที่มีต่อบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น บ้างก็กล่าวว่า ความสนใจหมายถึงความสะเทือนใจอันเกิดจากปฏิกิริยาระหว่างสิ่งเร้ากับร่างกาย กล่าวคือ สิ่งเร้ากระตุ้นร่างกายให้เกิดความสะเทือนใจอย่างแรง จนทำให้เกิดความตั้งใจจดจ่อต่อสู้กับสิ่งเร้านั้นสืบไป

ดิวอี้ (Dewey, 1959, p. 66) กล่าวว่า ความสนใจคือความรู้สึกชอบหรือความพอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่ง แนวคิดใดแนวคิดหนึ่งหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

กู๊ด (Good, 1973, p. 311) กล่าวว่า ความสนใจไว้ว่าเป็นความรู้สึกชอบของคนเราที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนี้อาจจะมีชั่วขณะหนึ่ง หรืออาจจะมีถาวรต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความอยากเห็นของบุคคลนั้น โดยได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ของเขาเอง

เพจ, และโทมัส (Page, & Thomans, 1977, p. 181) กล่าวว่า ความสนใจ หมายถึง ความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมบางอย่างเป็นอาการที่จิตใจเพ่งเล็งกับการเลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรืออาการสนุกสนานเพลิดเพลินใจจากการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จากความหมายของความสนใจข้างต้น สรุปได้ว่า ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดความเอาใจใส่ และความพยายามที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2.2 อิทธิพลที่สร้างความสนใจ

เด็กมีความสนใจเพิ่มขึ้นตามอายุ เด็กมีพัฒนาการมากขึ้น ความสนใจของเด็กก็กว้างขวางยิ่งขึ้น และเมื่อมีความสามารถเพิ่มขึ้นหรือวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น ความสนใจก็เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกัน ดังนั้นความสนใจของเด็กจึงเกิดขึ้นอยู่กับอิทธิพลที่สร้างความสนใจ ซึ่ง สุชา จันทรธรม (2536, หน้า 75) กล่าวไว้ดังนี้

1. ความสามารถ ถ้าเด็กยังไม่มีพัฒนาการทางร่างกายดีพอ เด็กก็จะยังไม่สนใจการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น ถ้าเด็กยังใช้เท้าไม่คล่อง เด็กก็จะไม่สนใจการเล่นฟุตบอล จนกว่าเด็กจะใช้เท้าคล่อง เป็นต้น
2. การศึกษา เด็กได้รับการศึกษาอบรมทางใด เด็กก็จะสนใจทางนั้น ธรรมชาติของเด็กนั้นคืออยู่แล้ว ครูสามารถสร้างให้เด็กสนใจเรื่องใดๆ ก็ได้
3. ความถนัดตามธรรมชาติ เด็กจะมีความสนใจสิ่งที่ตนมีความถนัดตามธรรมชาติ เช่น ถนัดวาดรูปภาพ ก็สนใจเรื่องเกี่ยวกับอุปกรณ์การวาดรูป ดินสอสี สีน้ำ สีเทียน เป็นต้น
4. บุคลิกภาพ บุคลิกภาพสามารถจะส่งเสริมความสนใจ การเล่นกีฬาที่ต้องใช้ร่างกายเด็กที่ร่างกายไม่แข็งแรงก็สนใจกีฬาในร่ม เป็นต้น
5. ความคล่องแคล่ว เด็กมีความคล่องแคล่วทางใดก็มีความสนใจในสิ่งนั้น เด็กมีความคล่องแคล่วในการใช้เท้า ก็มักจะสนใจเล่นกีฬาที่ใช้เท้า เช่น วิ่งเร็ว วิ่งเก็บของ และ วิ่งไล่จับ เป็นต้น
6. ความแปลกประหลาดของสิ่งที่ได้พบเห็น เช่น เด็กที่ไม่เคยไปสวนสัตว์ เมื่อไปครั้งแรกก็สนใจสิ่งต่างๆ ที่ได้พบเห็นอย่างมาก
7. การเอาอย่าง สิ่งใดที่คนในหมู่คณะนิยม หรือสนใจจะทำให้คนที่เข้าร่วมเกิดความสนใจตามไปด้วย เช่น เด็กส่วนมากเมื่อเห็น พ่อ แม่ ครู หรือเพื่อน ชอบหรือสนใจสิ่งใด ก็พลอยสนใจหรือเอาใจใส่ตามไปด้วย
8. ความต้องการ เช่น เมื่อเด็กอยากเป็นคนเรียนเก่ง ก็จะพยายามสนใจเรียนเพื่อให้ได้ที่ 1 เป็นต้น

2.3 การวัดความสนใจต่อการเรียน

การที่จะวัดความสนใจให้ได้ถูกต้องที่สุดนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะความสนใจของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไป และขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น อายุ เพศ สถิติปัญญา สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์เดิม พัฒนาการทางร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษา อาชีพ อย่างไรก็ตามมีผู้เสนอแนะว่า เราจะวัดความสนใจของแต่ละบุคคลได้หลายวิธีด้วยกัน

โพลเวลล์ (Powell, 1963, pp. 383-384) ได้เสนอไว้ว่า เราสามารถวัดความสนใจได้โดยวิธีต่อไปนี้

1. ใช้แบบสอบถามความสนใจ (interest inventories) แบบวัดความสนใจจะประกอบด้วยข้อความชุดหนึ่งสำหรับให้แต่ละบุคคลแสดงความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อความต่าง ๆ เหล่านั้น
2. ใช้แบบสอบถามปลายเปิด (open-ended questionnaires) โดยให้แต่ละบุคคลมีอิสระที่จะตอบคำถามต่าง ๆ ได้ตามความรู้สึกที่แท้จริงของตน
3. ใช้แบบสัมภาษณ์ (interviews) ซึ่งจะช่วยให้สัมภาษณ์ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้

ตามที่กล่าวว่าการวัดความสนใจทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมเกี่ยวกับผู้ที่ต้องการจะวัด สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามวัดความสนใจต่อการเรียน ทั้งนี้เพราะสามารถใช้วัดกับบุคคลจำนวนมากและทราบผลในเวลารวดเร็ว

3. ทักษะปฏิบัติ

งานด้านทักษะปฏิบัติเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งของการเรียนการสอน เพราะการทำกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างต้องมีสาธิตการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถปฏิบัติตาม พร้อมทั้งการวัดผลตามพฤติกรรมของผู้เรียน

ทักษะปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะทำงานได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว โดยไม่ผิดหรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในสิ่งนั้น เช่น นักเรียนบวก ลบ คูณ หาร ตัวเลขได้รวดเร็วและถูกต้องได้เป็นจำนวนมากในเวลาจำกัด (ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2539, หน้า 68) ประสาท อิศรปรีดา (2523, หน้า 165) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ความสามารถทางกลไก (motor) ในการประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ทักษะปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถในการทำงานได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพในเวลาจำกัด ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนและการเรียนรู้บ่อยครั้งขึ้น ทำให้เกิดเป็นความชำนาญในการปฏิบัติงาน

3.1 วิธีสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติ

ในวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัตินั้นมีขั้นตอนหลายขั้นตอน ดังจะเห็นได้จากนักการศึกษาที่เสนอขั้นตอนต่างๆ ไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 88-89) ได้เสนอวิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติดังนี้

1. วิเคราะห์ทักษะปฏิบัติโดยต้องพิจารณาแยกแยะรายละเอียดของทักษะนั้นๆ ออกมา

2. ตรวจสอบความสามารถเบื้องต้นที่เกี่ยวกับทักษะของผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด ให้ทดสอบการปฏิบัติเบื้องต้นต่างๆ ตามลำดับก่อน-หลัง

3. จัดการฝึกหน่วยย่อยต่างๆ และฝึกหนักในหน่วยที่ขาดไป และอาจจะฝึกสิ่งที่เขาพอเป็นอยู่แล้วให้ชำนาญเต็มที่ และให้ความสนใจในสิ่งที่ยังไม่ชำนาญ

4. ขันอธิบายและสาธิตทักษะให้ผู้เรียน แสดงทักษะทั้งหมดโดยการอธิบาย การแสดงให้เป็นตัวอย่าง หรือให้ผู้เรียนดูวีดิทัศน์ หรือจัดหาผู้เชี่ยวชาญแสดงให้ดูในชั้นต้น ไม่จำเป็นต้องอธิบายกันมาก เช่น ใช้วีดิทัศน์ฉายภาพช้าประเภท Slowmotion

5. ขันจัดการเพื่อการเรียน 3 ประการ คือ

5.1 จัดลำดับขั้นสิ่งเร้า และการตอบสนองให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามลำดับก่อนหลัง สิ่งใดที่เกี่ยวข้องกันต้องจัดให้ติดต่อกัน

5.2 การปฏิบัติต้องกำหนดเวลาของการปฏิบัติให้ดีจะใช้เวลาแต่ละครั้งนานเท่าใด

5.3 การให้ทราบผลของการปฏิบัตินั้นมี 2 อย่าง คือ ทราบจากคำบอกเล่าของครูผู้สอนและทราบผลโดยตัวเอง

ประสาท อิศรปริดา (2523, หน้า 174) ได้เสนอแนะวิธีการสอนเพื่อเกิดทักษะปฏิบัติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ทักษะออกเป็นทักษะย่อยๆ แล้วสอนทักษะย่อยนั้นให้สอดคล้องกับความสามารถและระดับพัฒนาการทางด้านสมองของผู้เรียน

2. สาธิตหรือแสดงตัวอย่างการตอบสนองที่ถูกต้องในทักษะนั้นให้แก่ผู้เรียน

3. แนะนำการตอบสนองในระยะแรก เริ่มด้วยการใช้กริยาท่าทาง

4. จัดให้มีการฝึกอย่างเหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาถึงการฝึก การพัก กำหนดให้เหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆ

5. ผู้เรียนทราบผลการกระทำ เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงการตอบสนองที่ไม่ถูกต้องให้ถูกต้องสมบูรณ์

สรุปได้ว่า วิธีสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติ จะต้องประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา และใช้วิธีการสาธิตอย่างละเอียด แล้วให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติตาม พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามขั้นตอนการสาธิต

3.2 พฤติกรรมด้านทักษะปฏิบัติ

พฤติกรรมด้านทักษะปฏิบัติหรือการกระทำนั้น ได้มีการแบ่งไว้หลายอย่าง ดังนี้

ซิมป์สัน (Simpson อ้างอิงจาก นิโบล นิมกิงรัตน์, 2531, หน้า 1-4) ได้แบ่งระดับพฤติกรรมทางด้านทักษะปฏิบัติ โดยเรียงจากการรับรู้ต่ำสุดถึงการรับรู้สูงสุด เป็นไปตามลำดับขั้นดังนี้

1. การรับรู้ (perception) เป็นขั้นสำคัญขั้นแรกในการปฏิบัติหรือลงมือกระทำกิจกรรม เป็นกระบวนการของการรู้ตัวเกี่ยวกับวัตถุคุณภาพหรือความสัมพันธ์ โดยอาศัยโสตประสาท ขั้นนี้เป็นขั้นพื้นฐานของวงจรที่เกี่ยวกับสถานการณ์ การแปรผล การกระทำซึ่งนำไปสู่กิจกรรมทักษะการรับรู้ที่จัดอยู่ในขั้นนี้
2. ความพร้อม (set) ความพร้อมเป็นการปรับตัวให้เตรียมพร้อมต่อการกระทำบางอย่างหรือประสบการณ์บางอย่าง ความพร้อมมี 3 ลักษณะ คือ ทางสมอง ร่างกาย และอารมณ์
3. การตอบสนองตามแนวทางที่ให้ (guided response) เป็นขั้นตอนในการพัฒนาทักษะ การเน้นอยู่ที่ความสามารถ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของทักษะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น การตอบสนองตามแนวทางนี้เป็นการแสดงออกของแต่ละคนภายใต้การแนะแนวทางของผู้สอน จำแนกได้ 2 อย่าง คือ การเลียนแบบและการลงมือฝึก-ถูก
4. กลไก (mechanism) คือ การตอบสนองที่เกิดจากการเรียนรู้จนกลายเป็นนิสัย ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและมีความชำนาญมากพอที่จะปฏิบัติงานนั้นๆ กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่สะสมไว้ ซึ่งสามารถจะตอบสนองสิ่งเร้าและข้อเรียกร้องของสถานการณ์ ซึ่งต้องการการตอบสนองอย่างเหมาะสม จะซับซ้อนมากระดับที่ผ่านมา และเกี่ยวกับรูปแบบบางอย่างที่ใช้กระทำกิจกรรมนั้นๆ
5. การตอบสนองที่ซับซ้อน (complex overt response) ในระดับนี้แต่ละคนสามารถปฏิบัติงาน เป็นเรื่องที่ซับซ้อนตามข้อเรียกร้องของรูปแบบการเคลื่อนไหวและต้องมีทักษะ การกระทำมีการปฏิบัติอย่างราบรื่นและอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ โดยอาศัยการลงทุนในส่วนที่เกี่ยวกับเวลาและกำลังงานให้น้อยที่สุด การตอบสนองที่ซับซ้อนนี้จำแนกได้เป็น 2 อย่าง คือ การตัดสินใจกระทำอย่างเด็ดเดี่ยวในสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้กับการกระทำโดยอัตโนมัติ

6. การดัดแปลงให้เหมาะสม (adaptation) การเปลี่ยนกิจกรรมทางทักษะ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในสภาพปัญหาแบบใหม่ที่ต้องการการตอบสนองทางร่างกาย

7. การริเริ่ม (origination) เป็นการสร้างกิจกรรมทางทักษะแบบใหม่หรือใช้วิธีใหม่ในการจัดการกระทำกับวัสดุต่างๆ ซึ่งอยู่นอกขอบเขตของความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะที่ได้รับการพัฒนาในด้านพลังทักษะ

จากพฤติกรรมด้านทักษะปฏิบัติที่กล่าวมานั้น จะประกอบด้วยลำดับขั้นหลายลำดับ โดยเรียงจากการรับรู้ต่ำสุดถึงการรับรู้สูงสุด โดยเริ่มตั้งแต่การรับรู้ ความพร้อม การตอบสนอง กลไกในการเรียนรู้ การตอบสนองที่ซับซ้อน การดัดแปลงให้เหมาะสมและการริเริ่มในการสร้างกิจกรรมใหม่

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลด้านทักษะปฏิบัตินั้นจะใช้เครื่องมือวัด ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (2539, หน้า 69) ได้กล่าวถึงเครื่องมือตรวจสอบภาคปฏิบัติว่ามีหลายอย่าง เช่น แบบทดสอบ แบบเขียนตอบ แบบสังเกตการปฏิบัติงาน แบบตรวจสอบรายการ แบบวัดทัศนคติต่องาน หรือเกณฑ์ประเมินผลงาน เป็นต้น

สมศักดิ์ สินธุระเวชย์ (2530, หน้า 98-100) ได้แบ่งการทดสอบการปฏิบัติออกเป็น 4 ชนิด ตามระดับความเป็นจริง คือ

1. การทดสอบการปฏิบัติด้วยการเขียนตอบจะแตกต่างไปจากการสอบโดยทั่วไป เพราะการทดสอบนี้จะมุ่งการใช้ความรู้และทักษะ คำถามส่วนใหญ่เป็นการใช้ความรู้ที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่ผ่านมา

2. การทดสอบเชิงจำแนก (identification test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กันแพร่หลายในระดับความเป็นจริงต่างๆ เช่น ให้นักเรียนจำแนกเครื่องมือ หรือชิ้นส่วนของเครื่องมือว่ามีอะไรบ้าง

3. การปฏิบัติเชิงสร้างสถานการณ์ (stimulated performance) จะเป็นวิธีการโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานในสภาพการณ์ที่เหมือนจริง เช่น ในวิชาพลศึกษาให้นักเรียนแสดงท่ามวยโดยไม่มีคู่ต่อสู้ เป็นต้น

4. การปฏิบัติงานจริง (work sample) ในการทดสอบการปฏิบัติซึ่งมีหลายวิธีการนั้น การปฏิบัติงานจริงถือว่ามีความเป็นจริงสูงสุด นักเรียนจะต้องแสดงตัวอย่างของงานภายใต้สภาพการณ์จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลด้านทักษะปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติ และลักษณะของงานที่ผลิต ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ใช้แบบประเมินทักษะปฏิบัติ เพื่อใช้ในการประเมินผลทักษะปฏิบัติของผู้เรียน ภายหลังจากครูผู้สอนได้มอบหมายงานให้แก่ผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนปกติ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

บังอร ฝ่ายสัจจา (2546) ศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่นำมาใช้ในด้านการเป็นวิทยากร โดยนำมาใช้มากในกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ มีปัญหาด้านการพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรม ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบุคคลไม่มีความรู้พอที่จะมามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรม สำหรับข้อเสนอแนะในงานวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาควรรวบรวมแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำทำเนียบภูมิปัญญาและจัดอบรมให้ความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีทักษะการถ่ายทอดความรู้

จุไรรัตน์ คนคล่อง (2545) ศึกษาความสามารถคิดแก้ปัญหาและค่านิยมในภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนแบบโครงการภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ความสามารถคิดแก้ปัญหาและค่านิยมในภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการสอนแบบโครงการภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิตติพร บรรณสาร (2545) ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงเหนือ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการสอนประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเสนอ 2) ขั้นกำหนดจุดประสงค์ 3) ขั้นวางแผน 4) ขั้นดำเนินงาน 5) ขั้นสรุปผล และ 6) ขั้นประเมิน ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75

หทัยรัตน์ อันดี (2544, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า นักเรียน ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ต้องการให้มีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยชุดการเรียนรู้มีเนื้อหา 5 เรื่อง คือ 1) ประวัติความเป็นมาของอำเภอสวนผึ้ง 2) ประเพณีที่สำคัญ 3) บุคคลสำคัญ 4) ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 5) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แต่ละเรื่องมีองค์ประกอบคือ คำนำ วัตถุประสงค์

คู่มือการจัดการเรียนรู้ คู่มือนักเรียน และหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยหลังการใช้ชุดการเรียนรู้มีคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้

เสาวภา สังขทิป (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนารายการวิทยุทัศน์ วิชาท้องถิ่นของเรา : "เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น" สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า รายการวิทยุทัศน์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 90/90 ความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างหลังจากที่เรียนจากรายการวิทยุทัศน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรายการวิทยุทัศน์อยู่ในระดับดี

สุรศักดิ์ ประดงโต (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสารจอกเก่า อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยปรากฏว่า รูปแบบการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) ชื่นนำเสนอ 2) ชื่นกำหนดจุดประสงค์ 3) ชื่นวางแผน 4) ชื่นดำเนินงาน และ 5) ชื่นประเมินผล ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (วิชาสังคมศึกษา) โดยใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75

ธิดารัตน์ พิมพ์ศรี (2543) ได้ทำการศึกษาอิสระ เรื่อง ความต้องการและสภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า หัวหน้าสถานศึกษามีความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้โรงเรียนและชุมชนเป็นศูนย์กลางอยู่ในระดับมาก เห็นว่ามีปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูผู้สอนมีความต้องการในระดับกลาง และเห็นว่ามีปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนในระดับปานกลาง

ทัศนีย์ ทองไชย (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) การสนับสนุนให้ครูสังคมศึกษานำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเนื้อหาสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หัวหน้าสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูสังคมศึกษามีการสนับสนุนในระดับปานกลาง เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หัวหน้าสถานศึกษาและครูวิชาการมีการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก ส่วนครูสังคมศึกษามีการสนับสนุนในระดับปานกลาง เนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับประสบการณ์ หัวหน้าสถานศึกษาและครูวิชาการมีการสนับสนุน

อยู่ในระดับมาก ส่วนครูสังกัดศึกษามีการสนับสนุนในระดับปานกลาง 2) การนำแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับกลาง 3) ปัญหาและอุปสรรคในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษามีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับกลาง และ 4) แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูสอนวิชาสังคมศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หัวหน้าสถานศึกษาและครูวิชาการเห็นด้วยกับแนวทางการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนครูสังกัดศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับกลางทุกข้อ

รัศมี ทองบุตร (2542) ศึกษาเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศานานำมาใช้ในระดับมาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปกรรม และโบราณคดีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่และวิทยาการ มีการนำมาใช้ในระดับปานกลาง ลักษณะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีลักษณะการนำมาใช้ในระดับกลาง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษามีประโยชน์ในระดับมาก การนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกัน

เวกวรพันธ์ ฉ่ำสันเทียะ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ กรณีศึกษากลุ่มไทยลาวจากโรงเรียนประถมศึกษา ผลจากการวิจัยปรากฏว่า ในปัจจุบัน มีแผนนโยบายกำหนดให้มีการปรับปรุงระบบ หลักสูตร เนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับการต้องการของท้องถิ่น แนวทางปฏิบัติ กำหนดให้จัดทำข้อมูลแสดงภูมิปัญญาของท้องถิ่น เน้นการปฏิบัติจริง เนื้อหาการเรียนการสอน ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง วิธีการถ่ายทอด ส่วนมากศึกษาแหล่งความรู้ในวัดและในชุมชน และได้เนื้อหาจากสื่อต่างๆ มาถ่ายทอด โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับกลาง ยกเว้นด้านงบประมาณมีปัญหาอยู่ในระดับมาก สถานศึกษาและชุมชนมีความต้องการและสนับสนุนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการศึกษา และยังส่งผลทำให้สัมฤทธิ์ทางการเรียนมีระดับสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เฟซุง (Fay Chung อั่งถึงในรุ่ง แก้วแดง, 2542) ได้ทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นกับประเทศแอฟริกาไว้ในหนังสือรายงานของยูเนสโก เรื่อง "การเรียนรู้ : ขุมทรัพย์ในตน" (Learning : The Treasure Within) ซึ่งเฟซุง กล่าวว่า รูปแบบ

การจัดการศึกษาของญี่ปุ่นในช่วงศตวรรษที่ 19 ที่ญี่ปุ่นเริ่มเปิดประเทศนั้น ผู้นำญี่ปุ่นตระหนักดีว่าการที่จะให้ญี่ปุ่นสามารถยืนหยัดเป็นชาติอยู่ได้นั้น ญี่ปุ่นจำเป็นต้องเรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตก แต่ในขณะเดียวกันระบบการศึกษาของญี่ปุ่นเน้นและให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนในเรื่องวัฒนธรรม ค่านิยม วิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่น ซึ่งได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น วรรณกรรมญี่ปุ่น ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น อันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของญี่ปุ่น ซึ่งทำให้การพัฒนาประเทศญี่ปุ่นสามารถรักษาสสมดุลระหว่างเทคโนโลยีตะวันตกกับวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นไว้ได้เป็นอย่างดี เป็นรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แม้ประเทศญี่ปุ่นจะมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมไปมากเพียงใด แต่ก็ยังทำให้คนต่างชาติที่ได้ไปเยือนมีความซาบซึ้งในความเป็นญี่ปุ่นที่แท้ ซึ่งแสดงออกในเรื่องมารยาท ภาษา ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม รวมถึงวิถีชีวิตต่าง ๆ เช่น พิธีชงน้ำชา การจัดสวนแบบญี่ปุ่น และประเพณีเทศกาลต่าง ๆ แม้กระทั่งหลักสูตรในโรงเรียนก็ยังคงมีการเรียนการสอนวิชาลูกคิด ศิลปะป้องกันตัวแบบญี่ปุ่น ตรงข้ามกับประเทศในทวีปแอฟริกา ซึ่งขณะที่เริ่มพัฒนาประเทศเช่นเดียวกันนั้น หมอสอนศาสนาคริสต์ได้นำรูปแบบการจัดการศึกษาตะวันตกทั้งหมดเข้าไปในประเทศแอฟริกา วิชาที่สอนส่วนใหญ่จะเน้นทางด้านศาสนาคริสต์ วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมตะวันตก ละเลยการสอน 2 เรื่องที่สำคัญ คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยชาติตะวันตกมองเห็นว่า ถ้าสอนภาษาท้องถิ่นในโรงเรียนแล้วจะเกิดความรู้สึกแบ่งแยกหรือความรู้สึกที่จะรักษาเอกลักษณ์ของชาติเหล่านั้นไว้ เฟซุงวิเคราะห์ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นแล้ว การศึกษาของประเทศในแอฟริกาเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ไม่เน้นให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและรากดั้งเดิม การพัฒนาจึงด้อยกว่าญี่ปุ่นมาก

กล่าวได้ว่า การเรียนการสอนที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนการสอนแบบปกติโดยทั่วไป ที่ไม่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

โคลาร์, และวอลเตอร์ ดับเบิลยู (Kolar, & Walter w., 1979, Abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "Bulgarians : Arts and Crafts" โดยเป็นการสำรวจงานหัตถกรรมพื้นบ้านของbulgariaเรียนอันเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนวิชามรดกทางชาติพันธุ์ ในวัฒนธรรมbulgariaเรียน โดยโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียนอเมริกันในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าใจและซาบซึ้งในชาวbulgariaเรียนและวัฒนธรรมของชาวbulgariaเรียนงานศิลปะและหัตถกรรมที่ได้กล่าวถึง ได้แก่ หน้ากาก, เครื่องปั้นดินเผา, เซรามิค, ภาชนะโลหะ, ไม้แกะสลัก, เครื่องเย็บปักถักร้อย, งานสถาปัตยกรรม, พรม, เครื่องประดับ, เสื้อผ้า, รูปเคารพ, การตกแต่งขนมปังและการประดับตกแต่งไข่อีสเตอร์ งานหัตถกรรมแต่ละอย่างจะมีข้อมูลที่น่าสนใจในลักษณะภูมิหลัง รูปร่างและสีสันทัน เรื่องราว การออกแบบและลวดลาย

การใช้งาน การก่อสร้าง ความหลากหลายตามภาคต่างๆ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับศาสนา หรือ การเฉลิมฉลองที่เป็นพิธีกรรมต่างๆ และการถ่ายทอดเทคนิคงานฝีมือจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งโดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้ โดยผู้สอนจะต้องพยายามผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเนื้อหาที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้และได้รับความรู้ที่มีอยู่ภายในท้องถิ่น ส่วนการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้เป็นการสอนที่ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงสภาพความแตกต่างของผู้เรียน และเนื้อหาที่จะใช้สอน ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ทั้งสองวิธี ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สามารถทำให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มีปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือว่าประสบความสำเร็จ โดยผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี แต่การศึกษาดังกล่าวยังไม่มีนักวิจัยคนใดทำการศึกษเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการดังกล่าว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
4. การดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 6 ห้อง มีนักเรียน รวม 260 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ซึ่งทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลากจาก 6 ห้องเรียน เหลือเพียง 2 ห้องเรียน จำนวน 88 คน แล้ว สุ่มอย่างง่ายโดยจับสลากอีกครั้ง เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง จำนวน 44 คน และ กลุ่มควบคุม 1 ห้อง จำนวน 44 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบวัดความสนใจต่อการเรียน
4. แบบประเมินทักษะปฏิบัติในการเรียน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

แผนการจัดการเรียนรู้

การสร้างแผนจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยศึกษาหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
2. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2544
3. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 2 แบบ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กับแผนการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 คาบ ในเนื้อหาเรื่องประชากรกับการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับภูมิปัญญาในท้องถิ่น ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม การประกอบอาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีเนื้อหาสำคัญ 4 ด้าน คือ

3.1 ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

3.2 ศิลปวัฒนธรรม

3.3 อาชีพในท้องถิ่น

3.4 ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจากการทำกิจกรรมต่างๆ ในสภาพแวดล้อมจริง ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก มอบหมายงาน และติดต่อเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญภายในท้องถิ่น มาบรรยาย หรือแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น

แผนการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยผ่านการสอนที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การอภิปราย และการมอบหมายงาน เป็นต้น

4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 แผน เสนอที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 แผน ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองสอนแบบกลุ่มย่อยกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการใช้งานจริง ความถูกต้องเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบตามขั้นตอนการสร้างของสมบุรณ์ ชิตพงษ์ (2533)
2. วิเคราะห์หลักสูตรสังคมศึกษา รายวิชา ส30201 ท้องถิ่นของเรา 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง โดยยึดเกณฑ์ของหลักสูตรสังคมศึกษา รายวิชา ส30201
4. นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จเสนอที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเลือกข้อสอบเฉพาะข้อที่มีดัชนีตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์การวิเคราะห์หลักสูตรไปทดลองกับนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส30201 ท้องถิ่นของเรา 1 ผ่านมาแล้ว คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอินทร์บุรี จำนวน 30 ราย เพื่อพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือ
6. นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ โดยตรวจสอบให้คะแนนข้อที่ตอบถูก 1 คะแนน ส่วนข้อที่ตอบผิด ไม่ตอบ หรือตอบเกินกว่า 1 คำตอบ ให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจสอบและรวมคะแนนแล้วจึงทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแต่ละข้อ โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบพอยท์-ไบซีเรียล เลือกเฉพาะข้อสอบที่มีความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2536, หน้า 166)
7. นำแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ที่ครอบคลุมเนื้อหา และพฤติกรรมที่ต้องการวัดไปทดสอบอีกครั้ง แล้วนำผลการทดสอบมาหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2536, หน้า 168-169) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.852

8. นำแบบทดสอบที่มีข้อคำถามจำนวน 30 ข้อไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
- ### แบบวัดความสนใจต่อการเรียน

การสร้างแบบวัดความสนใจต่อการเรียนมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในเรื่องท้องถิ่นของเรา
2. สร้างแบบสอบถามวัดความสนใจต่อการเรียนตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) วัดความสนใจต่อการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา ซึ่งมีคำถามในด้านต่อไปนี้
 - 2.1 ความรู้สึกชอบหรือพอใจในการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา
 - 2.2 ความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.3 ความมานะพยายาม และเอาใจใส่ต่อการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา

2.4 การมองเห็นประโยชน์ และคุณค่าของการศึกษาวิชาท้องถิ่นของเรา

3. กำหนดเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน และการตอบตัวเลือกของแต่ละข้อความ ซึ่งแต่ละข้อความให้ผู้ตอบเลือกระดับความรู้สึกหรือระดับการปฏิบัติแบบประเมินค่า 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

4. นำแบบสอบถามวัดความสนใจต่อการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับการวัดความสนใจต่อการเรียน (IOC) ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และลักษณะของข้อความทางบวกและทางลบ ตลอดจนดูว่าข้อคำถามนั้นๆ วัดความสนใจต่อการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราได้หรือไม่

5. นำแบบสอบถามวัดความสนใจต่อการเรียนไปสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอินทร์บุรี จำนวน 30 ราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อความเป็นรายข้อ โดยวิธีการแจกแจงที (t-distribution) ในการแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ใช้เกณฑ์ ร้อยละ 25 เป็นกลุ่มสูง และร้อยละ 25 เป็นกลุ่มต่ำ (ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2539, หน้า 216)

6. นำแบบสอบถามวัดความสนใจต่อการเรียนที่ปรับปรุงแล้วตามข้อ 5 ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 ราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2539, หน้า 218) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.8353

แบบประเมินทักษะปฏิบัติในการเรียน

การสร้างแบบประเมินทักษะปฏิบัติในการเรียนมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินทักษะปฏิบัติในการเรียน
2. คัดเลือกหัวข้อเรื่องที่จะนำมาทดสอบทักษะปฏิบัติในวิชาท้องถิ่นของเรา 1 คือ เรื่อง ศิลปะพื้นบ้าน
3. วิเคราะห์งานและกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. นำผลการวิเคราะห์งานมาเขียนเป็นข้อปฏิบัติ โดยกำหนดการปฏิบัติงานออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้
 - 4.1 ขั้นเตรียม
 - 4.2 ขั้นกระบวนการปฏิบัติ

4.3 ขั้นตอนของการปฏิบัติ

5. การประเมินผลการปฏิบัติจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนในแต่ละข้อของขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การแปลความหมาย กำหนดค่าระดับการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ปฏิบัติมาก	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติน้อย	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

6. นำแบบประเมินทักษะปฏิบัติในการเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะพื้นบ้าน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อปฏิบัติและวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (IOC) เลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ randomized control group pretest – posttest design ที่มีการสุ่มตัวอย่างเพื่อคัดเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และมีการทดสอบก่อน-หลัง (ลัวัน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2536, หน้า 216) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังนี้

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
กลุ่มทดลอง (ER)	T ₁	X	T ₂
กลุ่มควบคุม (CR)	T ₁	~	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

R	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม (random assignment)
E	แทน	กลุ่มทดลอง (experimental group)
C	แทน	กลุ่มควบคุม (control group)
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนเรียน (pretest)
T ₂	แทน	การทดสอบหลังเรียน (posttest)
X	แทน	การสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น
~	แทน	การสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้วบันทึกผลคะแนนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มที่ได้จากการทดสอบไว้
2. จัดการเรียนการสอนเรื่องท้องถิ่นของเรา 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับนักเรียนกลุ่มทดลองที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่สอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 12 คาบ
3. การประเมินระหว่างเรียน โดยมอบหมายงานกลุ่มแล้วใช้แบบประเมินทักษะปฏิบัติในการเรียนประเมินผลการทำกิจกรรมกลุ่มนั้นๆ
4. หลังจากสิ้นสุดการทดลอง ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดิมที่ใช้ทำการทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แล้วบันทึกผลการทดสอบ
5. หลังจากสิ้นสุดการทดลองใช้แบบวัดความสนใจต่อการเรียนโดยการสอบถามกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
6. นำคะแนนของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจต่อการเรียน และทักษะปฏิบัติในการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 13.0 โดยใช้สถิติ t-test independent

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ย (ลัวัน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2536, หน้า 59)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ลัว่น สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2536, หน้า 63)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
	n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นรายข้อ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2526, หน้า 169)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ลัว่น สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2536, หน้า 168-169)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2_t} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
-------	----------	-----	--

P	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่งๆ จำนวนโดยนำจำนวนคนที่ทำถูกหารด้วยจำนวนคนทั้งหมด
q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำผิดในข้อหนึ่งๆ หรือค่า $1-P$
S^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ
n	แทน	จำนวนคนที่ทำแบบทดสอบ

2.3 ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าความยากง่าย
	R	แทน	จำนวนคนที่ทำข้อถูก
	N	แทน	จำนวนคนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

2.4 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้

ค่าสหสัมพันธ์แบบพอยท์-ไบซีเรียล (ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2536, หน้า 201)

$$r_{p.bis} = \frac{\bar{X}_p - \bar{X}_f}{S_1} \sqrt{pq}$$

เมื่อ	$r_{p.bis}$	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
	$\bar{X}_p$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ทำข้อนั้นได้
	$\bar{X}_f$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ทำข้อนั้นไม่ได้
	S_1	แทน	คะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบทดสอบ
	p	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำข้อนั้นได้
	q	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำข้อนั้นไม่ได้ หรือ $1-p$

2.5 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดความสนใจต่อการเรียน
สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ

3. การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยระดับความสนใจต่อการเรียนและระดับทักษะ
การปฏิบัติตามแนวคิดของเบสท์และคาห์น (Best, & Kahn, 1978, p. 174) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับความสนใจต่อการเรียนและทักษะการปฏิบัติ
ในการเรียนน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับความสนใจต่อการเรียนและทักษะการปฏิบัติ
ในการเรียนน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับความสนใจต่อการเรียนและทักษะการปฏิบัติ
ในการเรียนปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับความสนใจต่อการเรียนและทักษะการปฏิบัติ
ในการเรียนมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับความสนใจต่อการเรียนและทักษะการปฏิบัติ
ในการเรียนมากที่สุด

4. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ใช้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจ
ต่อการเรียน ทักษะปฏิบัติในการเรียน และพัฒนาการเรียนรู้อิงของทั้งสอง และกลุ่มควบคุม
คำนวณโดยใช้ t-test independent (ลัวัน สายยศ, และอังคณา สายยศ, 2536, หน้า 100)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left\{ \frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right\}}}$$

เมื่อ	$\bar{X}_1$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	$\bar{X}_2$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	n_1	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	n_2	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	S_1^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา
2. การเปรียบเทียบความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา
3. การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติเรื่องท้องถิ่นของเรา
4. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาของนักเรียน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	สถิติที่ใช้พิจารณาใน t-test independent
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา

ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ทำการทดสอบกับนักเรียนที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและนักเรียนที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ ผลการทดสอบนำเสนอดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

นักเรียนกลุ่มที่	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig.
1. ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น	26.59	3.17	7.811*	0.000
2. สอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้	21.32	3.16		

* Sig. < .05

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการเรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา

ผู้วิจัยใช้แบบวัดความสนใจให้นักเรียนทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้การสอนโดยใช้กิจกรรมที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กับกลุ่มที่ใช้การสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ ตอบภายหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนในเรื่องท้องถิ่นของเรา ดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

ข้อความ	กิจกรรมที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น			การสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้			t (Sig.)
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1. ชอบเรียนวิชาท้องถิ่นของเราเพราะมีเนื้อหาหลากหลาย	3.70	0.67	มาก	3.68	0.64	มาก	0.163 (0.871)
2. ชอบทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อน	4.05	1.03	มาก	3.77	0.94	มาก	1.297 (0.198)

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความ	กิจกรรมที่เน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น			การสอนตาม คู่มือการจัดการเรียนรู้			t (Sig.)
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
3. ชอบทำการบ้านวิชาท้องถิ่นของเรา	3.23	0.99	ปานกลาง	3.07	0.73	ปานกลาง	0.861 (0.392)
4. ชอบออกความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน	3.43	0.70	ปานกลาง	3.55	0.85	มาก	-0.687 (0.494)
5. มีความสุขเมื่อได้อ่านหนังสือเพิ่มเติมวิชาท้องถิ่นของเรา	3.52	0.70	มาก	3.25	0.87	ปานกลาง	1.626 (0.108)
6. สนใจเตรียมตัวก่อนที่จะเรียน	4.05	0.78	มาก	3.98	0.98	มาก	0.363 (0.718)
7. เต็มใจทำกิจกรรมการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราที่โรงเรียนจัดขึ้น	4.00	0.78	มาก	3.61	0.92	มาก	2.127* (0.036)
8. คิดว่าวิชาท้องถิ่นของเราเป็นวิชาที่น่าสนใจ	4.34	0.71	มาก	3.98	0.93	มาก	2.062* (0.042)
9. รู้สึกสนุกสนานในการตอบคำถามวิชาท้องถิ่นของเรา	3.55	0.76	มาก	3.43	0.87	ปานกลาง	0.651 (0.517)
10. ชอบปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำพัง	3.18	1.19	ปานกลาง	3.20	1.17	ปานกลาง	-0.090 (0.928)
11. ชอบศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิชาท้องถิ่นของเรา	3.45	0.82	ปานกลาง	3.36	0.84	ปานกลาง	0.514 (0.608)
12. ชอบเรียนวิชาท้องถิ่นของเราเป็นเวลานาน ๆ	3.30	0.79	ปานกลาง	3.05	0.94	ปานกลาง	1.348 (0.181)
13. ชอบอ่านหนังสือวิชาท้องถิ่นของเราจนถึงชั่วโมงเรียน	2.61	0.65	ปานกลาง	2.84	0.99	ปานกลาง	-1.273 (0.206)
14. มุ่งมั่นในการเรียนเพราะเข้าใจบทเรียน	4.05	0.78	มาก	3.77	0.86	มาก	1.563 (0.122)
15. ชอบการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราทำให้มีความรอบตัว	3.59	0.79	มาก	3.30	0.85	ปานกลาง	1.690 (0.095)
16. พอใจกับงานของตนเองจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนหน้าชั้นเรียน	3.70	0.70	มาก	3.68	0.74	มาก	0.148 (0.883)

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อความ	กิจกรรมที่เน้น			การสอนตาม			t (Sig.)
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น			คู่มือการจัดการเรียนรู้			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
17. ทบทวนในเรื่องที่เรียนแล้วเมื่อกลับถึงบ้าน	3.66	0.91	มาก	3.59	0.92	มาก	0.348 (0.729)
18. มีความสุขเมื่อได้เรียนวิชาท้องถิ่นของเรา	3.48	0.67	ปานกลาง	3.41	0.66	ปานกลาง	0.471 (0.639)
19. ในชั่วโมงวิชาท้องถิ่นของเราข้าพเจ้าจะตั้งใจฟังการสอนจนหมดชั่วโมง	3.64	0.75	มาก	3.45	0.85	ปานกลาง	1.066 (0.290)
20. ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรมการเรียนรู้วิชาท้องถิ่นของเราที่ครูให้ปฏิบัติ	3.77	0.80	มาก	3.41	0.87	ปานกลาง	2.036* (0.045)
21. ข้าพเจ้าชอบนำความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.43	0.73	ปานกลาง	3.52	0.76	มาก	-0.572 (0.569)
22. ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจเมื่ออาจารย์วิชาท้องถิ่นของเราเข้าสอน	3.61	1.06	มาก	3.68	1.05	มาก	-0.303 (0.763)
23. เมื่อไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจะซักถามปัญหาวิชาท้องถิ่นของเรากับอาจารย์ผู้สอน	3.45	0.79	ปานกลาง	3.18	1.02	ปานกลาง	1.403 (0.164)
รวม	3.60	0.39	มาก	3.47	0.44	ปานกลาง	1.486 (0.141)

* Sig. < 0.05

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในภาพรวมที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.39 และ $\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.44 ซึ่งอยู่ในระดับมากและปานกลาง ตามลำดับ)

และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านที่ 7 เต็มใจทำกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเราที่โรงเรียนจัดขึ้น

($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.78 ระดับมาก) สูงกว่าการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.92 ระดับมาก) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่ 8 คิดว่าเรื่องท้องถิ่นของเราเป็นเรื่องที่น่าสนใจสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.71 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.93 ระดับมาก) และด้านที่ 20 ข้างพเจ้ารู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเราที่ครูให้ปฏิบัติสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.80 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.87 ระดับมาก) ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติเรื่องท้องถิ่นของเรา

ผู้วิจัยได้มอบหมายกิจกรรมกลุ่มแก่นักเรียนทั้งสองกลุ่ม แล้วทำการประเมินทักษะปฏิบัติ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการปฏิบัติ ขั้นกระบวนการปฏิบัติ และขั้นผลของการปฏิบัติ แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติวิชาท้องถิ่นของเราดังตาราง 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติในการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้น
ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

ทักษะปฏิบัติ	กิจกรรมที่เน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น			การสอนตาม คู่มือการจัดการเรียนรู้			t (Sig.)
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1. ขั้นเตรียมการปฏิบัติ	3.77	0.49	มาก	3.41	0.59	ปานกลาง	3.141* (0.002)
1.1 วางแผนในการปฏิบัติงาน	3.80	0.51	มาก	3.43	0.66	ปานกลาง	2.890* (0.005)
1.2 การทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ	3.75	0.53	มาก	3.39	0.72	ปานกลาง	2.686* (0.009)
2. ขั้นกระบวนการปฏิบัติ	3.98	0.42	มาก	3.44	0.57	ปานกลาง	5.142* (0.000)
2.1 ศึกษาและค้นคว้าข้อมูล	4.00	0.48	มาก	3.32	0.74	ปานกลาง	5.120* (0.000)

ตาราง 3 (ต่อ)

ทักษะปฏิบัติ	กิจกรรมที่เน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น			การสอนตาม คู่มือการจัดการเรียนรู้			t (Sig.)
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
2.2 ปฏิบัติตามขั้นตอน การทำงาน	4.07	0.50	มาก	3.32	0.64	ปาน กลาง	6.128* (0.000)
2.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.00	0.48	มาก	3.77	0.89	มาก	1.495 (0.140)
2.4 ตั้งใจในการทำงาน	4.00	0.53	มาก	3.59	0.82	มาก	2.791* (0.007)
2.5 ทำงานเสร็จทันเวลา	3.84	0.43	มาก	3.18	0.92	ปาน กลาง	4.301* (0.000)
3. ชั้นผลของการปฏิบัติ	3.65	0.49	มาก	3.35	0.61	ปาน กลาง	2.453* (0.016)
3.1 เนื้อหามีความน่าสนใจ	3.57	0.59	มาก	3.34	0.71	ปาน กลาง	1.632 (0.106)
3.2 เนื้อหาถูกต้องเชื่อถือได้	3.59	0.66	มาก	3.27	0.69	ปาน กลาง	2.206* (0.030)
3.3 ความตั้งใจในการนำเสนอ	3.57	0.63	มาก	3.36	0.87	ปาน กลาง	1.271 (0.207)
3.4 ความน่าสนใจในการนำเสนอ	3.68	0.60	มาก	3.16	0.81	ปาน กลาง	3.450* (0.001)
3.5 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.82	0.62	มาก	3.64	0.87	มาก	1.133 (0.261)
รวม	3.80	0.38	มาก	3.40	0.48	ปาน กลาง	4.319* (0.000)

*Sig. < 0.05

จากตาราง 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในภาพรวมที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สูงกว่าการเรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.38 และ $\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.48 ซึ่งอยู่ในระดับมากและปานกลาง ตามลำดับ)

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ชั้นเตรียมการปฏิบัติ คะแนนเฉลี่ยทักษะชั้นเตรียมการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวม สูงกว่าการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.77$, S.D.= 0.49 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.59 ระดับปานกลาง) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการวางแผนในการปฏิบัติงานสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.51 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.66 ระดับปานกลาง) และการทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.75$, S.D.= 0.53 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.72 ระดับปานกลาง)

ชั้นกระบวนการปฏิบัติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของทักษะชั้นกระบวนการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวม สูงกว่าการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.42 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.57 ระดับปานกลาง) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการศึกษาและค้นคว้าข้อมูล สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.48 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.74 ระดับปานกลาง) การปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงานสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 4.07$, S.D.= 0.50 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.64 ระดับปานกลาง) การตั้งใจในการทำงานสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.53 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.66 ระดับปานกลาง) และการทำงานเสร็จทันเวลา สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.84$, S.D.= 0.43 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.18$, S.D. = 0.92 ระดับปานกลาง) ส่วนด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชั้นผลของการปฏิบัติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะชั้นผลการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวม สูงกว่าการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.65$, S.D.= 0.49 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.61 ระดับปานกลาง) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยเนื้อหาถูกต้องเชื่อถือได้สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.59$, S.D.= 0.66 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.69 ระดับปานกลาง) และความน่าสนใจในการนำเสนอสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.60 ระดับมาก และ $\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.81 ระดับปานกลาง) ส่วนด้านเนื้อหา

มีความน่าสนใจ ความตั้งใจในการนำเสนอ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียน

เพื่อให้ทราบผลของการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม โดยใช้คะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนลบด้วยคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน แล้วทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการการเรียนรู้แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาการการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

นักเรียนกลุ่มที่	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig.
1. ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น	11.30	3.17	3.736*	0.000
2. การสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้	7.95	3.16		

* Sig. < .05

จากตาราง 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพัฒนาการการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
2. เพื่อเปรียบเทียบความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
4. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก จาก 6 ห้องเรียน มา 2 ห้องเรียน จำนวน 88 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายโดยจับฉลากอีกครั้ง เพื่อ กำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง โดยกลุ่มทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนกลุ่มควบคุมใช้การสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เวลา การเรียนการสอนจำนวน 12 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 คาบ จำนวน 6 สัปดาห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดความสนใจต่อการเรียน และ 4) แบบประเมินทักษะปฏิบัติในการเรียน

3. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest – Posttest Design โดยมีการทดสอบก่อน-หลังการจัดการเรียนการสอน ภายหลังการเรียนการสอนมีการทดสอบแบบวัดความสนใจ และมอบหมายงานกลุ่มแล้วให้แบบประเมินทักษะปฏิบัติประเมินผลการทำกิจกรรมกลุ่มนั้นๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจต่อการเรียน ทักษะปฏิบัติในการเรียน และพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบโดยใช้ t-test Independent

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05
2. ความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญา ไม่แตกต่างจากการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้
3. การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. พัฒนาการการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามความมุ่งหมายแต่ละข้อดังนี้

1. ผลจากการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 อาจเนื่องจาก

ประการแรก การได้เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ หรือสถานที่ที่ปฏิบัติงาน และได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น ศิลปะพื้นบ้านที่ให้นักเรียนไปศึกษาจากสถานที่ผลิตหรือแหล่งกำเนิดศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้น จิตรกรรมฝาผนังที่วัดม่วง เป็นต้น แต่การเรียนรู้จากกิจกรรมการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ผ่านการฟังครูผู้สอนบรรยายภายในชั้นเรียน แม้ว่าในบางคาบครูผู้สอนจะนำภาพตัวอย่างศิลปะพื้นบ้าน หรือให้ฟังเพลงพื้นบ้าน แต่นักเรียนยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนจดจำและเรียนรู้ได้ดีกว่าการเรียนรู้ผ่านการฟังและการอ่าน ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้สามารถสร้างทักษะ และเทคนิคอันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ มวลรวมทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด ปรับปรุง พัฒนาและเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดีในการสร้างผลงาน แก้ไขปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., ชลทิศย์ เอี่ยมสำอางค์, และวิศนี ศิลตระกูล, 2533, อังกุล สมตะเนย์, 2535) ทำให้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถซึมซับความรู้เหล่านั้นได้เป็นอย่างดี มีผลทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น มีทักษะในการแสวงหาความรู้ และพิจารณาข้อมูล มีความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการแสดงความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองมากขึ้น จนทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง

ประการที่สอง การเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีการเชิญวิทยากรผู้ที่มีความรู้มาบรรยายแก่ผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากวิทยากรซึ่งมีความเชี่ยวชาญมากกว่าครูผู้สอน นับเป็นการลดอุปสรรคทางการเรียนรู้ได้อย่างหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของรุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 230-241) กล่าวว่า การนำภูมิปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษา จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้หลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขาดแคลนครู เรื่องการเรียนโดยการขาดการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาที่สอนยาก

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงทำให้นักเรียนที่เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ คือ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้จากการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยหลายของจุไรรัตน์ คนคล่อง (2545) จตุพิตร บรรณสาร (2545) หทัยรัตน์ อันดี (2544) เสาวภา สังขทิพย์ (2543) และสุรศักดิ์ ปะดังเถาโต ซึ่งต่างพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น

2. ผลจากการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสนใจต่อการเรียนในภาพรวมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่แตกต่างจากการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 อาจเป็นเพราะนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ใช้ครูผู้สอนคนเดียวกันและครูก็เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสนใจต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น นักเรียนทั้งสองกลุ่มนี้ จึงมีความสนใจต่อการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเราไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านความเต็มใจทำกิจกรรมของนักเรียนคิดว่าวิชาท้องถิ่นของเราเป็นวิชาที่น่าสนใจ และรู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้เนื่องจาก

ประการแรก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเรียนรู้ และสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตจริงในพื้นที่ของนักเรียน การเรียนการสอนผ่านกิจกรรมสร้างความสนใจได้ดีกว่าการเรียนการสอนภายในห้องเรียน ผู้เรียนได้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ ได้สัมผัส และได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน นั้นๆ ซึ่งต่างจากการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนบรรยายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนนั่งฟังอยู่กับโต๊ะของตนเอง ไม่ได้ร่วมทำกิจกรรมใดๆ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในวิชาดังกล่าว ได้ยาก นักเรียนที่ผ่านกิจกรรมที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ศึกษาและมีโอกาสปฏิบัติกิจกรรม อันเกิดจากแนวคิดของตนเอง ทำให้เกิดความสนใจ ภาคภูมิใจและมองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย การได้บันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมลงในแบบบันทึกผลการปฏิบัติงาน ทำให้นักเรียนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นในผลงานที่ตนปฏิบัติ กระบวนการของกิจกรรมดังกล่าว จัดเป็นการส่งเสริมและพัฒนาค่านิยมให้เกิดกับนักเรียน ดังที่ แรธส์ ฮาร์มิน, และไซมอน (Raths, Hammin, & Simon, 1966, p. 30) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะคิดที่ดีเกิดจากการได้เลือกทำอย่างอิสระ ไม่ถูกบังคับ และเลือกจากทางเลือกหลายๆ ทาง สอดคล้องกับสุวัณท์ นิยมคำ (2531, หน้า 318) ที่กล่าวว่า การที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจถึงค่านิยมและมีทัศนคติที่ดีได้นั้นจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ตรง มีความประทับใจและพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการจะปลูกฝัง ซึ่ง ล้วน สายยศ (2538, หน้า 19-22) ได้สรุปแนวคิดของกรราธโฮล์ (Krathwohl) ไว้ว่า ระดับการพัฒนาทัศนคติจะเริ่มจากการที่ผู้เรียนเกิดความสนใจและตอบสนองต่อสิ่งที่ตนเองสนใจด้วยการกระทำอย่างเต็มใจ และพอใจ จนเกิดการพัฒนาเป็นคุณลักษณะที่จะใช้ในการยึดถือปฏิบัติ จนกระทั่งกลายเป็นลักษณะนิสัยต่อไป

ประการที่สอง ในส่วนของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ของนักเรียน มีปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญา ซึ่งมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ มาถ่ายทอดความรู้ที่คุ้นเคยและมีความเชี่ยวชาญในด้านที่ตนเองถนัด มีผลงานปรากฏและสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักเรียนมาก่อน ซึ่งนักเรียนได้เคยพบเห็นและรับรู้ต่อภูมิปัญญาดังกล่าวมาบ้างแล้ว เมื่อได้ศึกษาเนื้อหาโดยผู้ที่มาถ่ายทอดหรือวิทยากรเป็นปราชญ์ท้องถิ่นที่นักเรียนมีความคุ้นเคยด้วย ทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้

และมีการตอบสนองเกิดขึ้น การที่นักเรียนมีการตอบสนองนี้ ถือได้ว่านักเรียนเกิดความสนใจต่อการเรียนรู้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2538, หน้า 233)

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้นักเรียนที่เรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเต็มใจทำกิจกรรม คิดว่าวิชาท้องถิ่นของเราเป็นวิชาที่น่าสนใจ และรู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรม มากกว่านักเรียนที่เรียนรู้จากการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุไรรัตน์ คนคล่อง (2545) ศึกษาความสามารถคิดแก้ปัญหาและ ค่านิยมในภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนแบบโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ค่านิยมในภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการสอนแบบโครงงานภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของหทัยรัตน์ อันติ (2544) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดี ต่อชุดการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และงานวิจัยของเสาวภา สังขทิป (2543) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารายการวิทยุทัศน์ วิชาท้องถิ่นของเรา : เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรายการวิทยุทัศน์อยู่ในระดับดี

3. ผลจากการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติในการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในภาพรวมที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 อาจเนื่องจาก การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการฝึกปฏิบัติผ่านสภาพแวดล้อมจริง ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงเกิดทักษะปฏิบัติที่สูงกว่า ซึ่งเป็นไปตามกฎของธอร์นไดค์ เกี่ยวกับกฎแห่งการฝึกที่ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งใดก็ตามที่มีการฝึกหัด หรือกระทำบ่อยๆ ย่อมทำให้ ผู้นั้นกระทำได้ดี แต่ในทางตรงกันข้ามสิ่งใดที่ไม่ได้รับการฝึกหัดหรือทอดทิ้งไปนานย่อมทำได้ไม่ดี (Thorndike, 1931, pp. 16-118) สอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยรัตน์ อันติ (2544) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่า นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถค้นคว้าหาคำตอบและนำมาพัฒนาเป็นผลงานได้

4. ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยพัฒนาการเรียนรู้อะไรท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 4 อาจเนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ กล่าวคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีกิจกรรมภายนอกห้องเรียน ทำให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้ ไม่ถูกจำกัดไว้แต่เพียงในห้องเรียน ซึ่งต่างจากการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ มีการเรียนการสอนเฉพาะภายในห้องเรียน นอกจากนี้ผลที่

สืบเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี กระตุ้นให้เกิดความสนใจ และสร้างทักษะปฏิบัติที่ดีให้เกิดแก่ผู้เรียนดังที่กล่าวมาในหัวข้อที่ผ่านมา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี จึงมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดีกว่า นักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ ซึ่งปราศจากกิจกรรม ที่กระตุ้นความสนใจ และสร้างทักษะปฏิบัติให้เกิดแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ต่ำกว่าการจัดการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับ ได้แก่ จุไรรัตน์ กณคลัง (2545) จตุพิตร บรรณสาร (2545) หทัยรัตน์ อันติ (2544) เสาวภา สังขทิพย์ (2543) ซึ่งต่างพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นหรือกล่าวได้ว่า ผู้เรียนที่เรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีพัฒนาการการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ระบบการเรียนการสอนในวิชาที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องภายในท้องถิ่น ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เนื้อหาศิลปะพื้นบ้าน ดนตรี การแสดง และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมจริง และได้ผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แม้ว่าจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ แต่กิจกรรมแต่ละประเภท เช่น เชิญวิทยากรมาบรรยาย พานักเรียนออกศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพานักเรียนออกศึกษาดูงานที่มีค่าใช้จ่ายสูง กิจกรรมเหล่านี้จะต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าที่ได้รับ ดังนั้น การจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งควรมอบหมายงานเพื่อสร้างความสนใจในกิจกรรมนั้นๆ ให้เกิดแก่นักเรียน หรือภายในกิจกรรมหนึ่งๆ ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย

1.3 โรงเรียนภายในเขตพื้นที่การศึกษาควรร่วมมือกันจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และความรู้มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ภายในท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป นอกจากนี้ ยังควรร่วมกันพัฒนารูปแบบการใช้เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการเรียนการสอนจากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนวิธีอื่นๆ เช่น กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โครงการ เป็นต้น เพื่อหาวิธีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อทราบว่าการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมเหมาะกับผู้เรียนในลักษณะใด

2.4 การศึกษาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของการเรียนการสอนในแต่ละวิธี เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น การสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โครงการ เป็นต้น เพื่อหาวิธีการสอนที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2538). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2539). **การพัฒนาเด็กเรียนอย่างเป็นระบบ คู่มือผู้บริหารโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,สำนักงาน. (2542). **วัฒนธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2535). **ความหมายและขอบข่ายงานวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- _____. (2541). **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- _____. (2541). **แผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542** กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (ม.ป.ป.) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7. (พ.ศ.2535-2539)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จตุพิตร บรรณสาร. (2545). **การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงเหนือ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2531). **ภูมิปัญญาอีสานคดีศึกษา**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จุไรรัตน์ คนกล่อง. (2545). **การศึกษาความสามารถคิดแก้ปัญหาและค่านิยมในภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนแบบโครงการภูมิปัญญาท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: อลัน เฟลส.
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์, และวิศน์ ศรีตระกูล. (2533). **ภูมิปัญญาชาวบ้านเทคโนโลยีพื้นบ้านและแหล่งวิทยาการชุมชน ใน การพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน หน่วยที่ 1-8 (หน้า 201-248)**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ชวาล แพรัตกุล. (2539). **เทคนิคการวัดผล** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2532). **การวางแผนการสอน**. เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาญชัย ศรีไสยเพชร. (2545). **ทักษะและเทคนิคการสอน**. กรุงเทพฯ: พิกัดอักษร.
- ทองพูล บุญอึ้ง. (2535, กุมภาพันธ์-มีนาคม) ผลงานทางวิชาการประเภทแผนการสอน. **วารสารข้าราชการครู**. 12(3), 3-10.
- ทัศนีย์ ทองไชย (2542). **สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธวัช ปุณโณทก. (บก.). (2531). **ภูมิปัญญาชาวบ้าน : ทัศนะของอาจารย์ปรีชา พิณทอง**. ทิศทางหมู่บ้านไทย. หน้า 39-57. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- ธิดารัตน์ พิมพ์ศรี. (2543). **ความต้องการและสภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์**. การศึกษาอิสระ ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536, สิงหาคม). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร**. **วารสารทิศ** 5, 3-4.
- นิโลบล นิ่มกิ่งรัตน์. (2531). **การวัดผลงานภาคปฏิบัติ**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บังอร ฝ่ายสัจจา. (2546). **การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : เพื่อจัดการเรียนการสอนการศึกษา นอกโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. (2543). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ประเวศ วะสี. (2534). **การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน สัมมนาทางวิชาการเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท**. หน้า 40-45. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ประสาธ อิศรปรีดา. (2523). **จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน**. กรุงเทพฯ: กราฟิการ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2534). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอินทร์บุรี. (2548). **โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนอินทร์บุรี**. สิงห์บุรี: โรงเรียนอินทร์บุรี.
- เพ็ชร ฐปวิเชตร. (2545). **การจัดภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยสู่ระบบการศึกษา**. **วิชาการ**, 5(3), 18-21.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2524). **หลักและวิธีสอนระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- พิน เหมทานนท์. (2528). การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต. นครราชสีมา: วิทยาลัยครูนครราชสีมา.
- มลนิภา ชูติบุตร. (2540). การนำเสนอผลการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร. ใน **สรุปผลการประชุมสัมมนาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น วันที่ 30 มิถุนายน – 2 กรกฎาคม 2540** (หน้า 15-19), อุตรธานี.
- มลวิภา ทรงวุฒิสีล. (2533). **จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2534). **การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง**. ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัศมี ทองบุตร. (2542). **การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการสอน วิชา สังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). **การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2542). **ปฏิวัติการศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 6)**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ล้วน สายยศ. (2538). **ลำดับขั้นความรู้สึกรักของมนุษย์ ใน 30 ปี การวัดผล มศว : ความ เกี่ยวพันทางจิตที่ระลึกงานเกษียรราชการ รศ.ล้วน สายยศ** (หน้า 23-25). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2536). **หลักการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- _____. (2531). **หลักจิตวิทยาทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศึกษาพร.
- _____. (2539). **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- วัลลภ กันทรพิทย์. (2533). **ข้อคิดเบื้องต้นในการสอนและการสอบที่เน้นกระบวนการ** กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- วิชาการ, กรม.(2536). **คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน (ระดับต้น)**. กรุงเทพฯ: สำนักการศึกษา. (อัดสำเนา).
- _____. (2539). **สรุปผลการประชุมสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่ หึงประสงค์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2539 ข). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา.

- _____. (2545). คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). วิสัยทัศน์การศึกษา. นนทบุรี: เอส อาร์ พรินติ้ง.
- เวกวรรณ จ่าสันเทียะ. (2541). การศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ: กรณีศึกษากลุ่มไทยลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศิริวิไล ผลเกิด, และคนอื่น ๆ. (2544). หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. สิงห์บุรี: สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2540) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2543). การพัฒนาหลักสูตรขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมบูรณ์ จันทบูรณ์. (2547). สภาพปัญหาและผลของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมบูรณ์ ชิตพงษ์. (2533). เทคนิคการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมพร มนต์สูตร. (2536). การสอนภาษาไทย. กรุงเทพฯ: พีระพัฒนา.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2530). การประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สามารถ จันทสุรย์. (2533, กุมภาพันธ์-พฤษภาคม). ภูมิปัญญาชาวบ้านรากฐานในการพัฒนาบ้านเมือง. วารสารวัฒนธรรมไทย, 3(29), 12-16.
- สามัญศึกษา, กรม (2535). การมัธยมศึกษาและการศึกษาพิเศษในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา.
- สิริวรรณ สุวรรณอาภา. (2523). เอกสารประกอบชุดวิชาการระบบการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: มวลชน.
- สุชา จันทรเอม. (2536). จิตวิทยาเด็ก กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. (2533). รากฐานแห่งชาติ. วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: หมู่บ้าน.

สุรศักดิ์ ประดังตาโต. (2543). การพัฒนารูปแบบการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสารจอตเก่า สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวัฒน์ นิยมคำ. (2531). ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: เจเนอรัลบุ๊คส์.

เสาวภา สังข์ขี้ป. (2543). การพัฒนารายการวิทัศน์ วิชาท้องถิ่นของเรา : “เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หทัยรัตน์ อันดี. (2544). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หน่วยศึกษานิเทศก์. (2543). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชนารักษ์.

อภิชาติ ทองอยู่. (2528). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับปัญหาตามแบบพุทธปรัชญาในงานพัฒนา. วารสารสังคมพัฒนา, 5, 13-18.

อังกูล สมคะเนย์, และคนอื่น ๆ. (2534). เอกสารสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านมิติจรัสแสง ต่อการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อังกูล สมคะเนย์. (2535). สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา).

อาคม จันทรสุนทร. (2527). การสอนเพื่อสนองสมรรถภาพของมนุษย์. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2537). หลักการสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

อุทุมพร จามรมาน. (2539). การตรวจสอบภาคปฏิบัติ. วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 3, 60-73.

อุษณีย์ โพธิ์สุข, และคนอื่น ๆ. (2544). สร้างสรรค์นักคิด : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านทักษะความคิดระดับสูง. กรุงเทพฯ: ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ.

- Bekman, S. (1997). **A study on the Experience of Mother-Child Education Program**. Chicago: Rand McNally.
- Best, John W., & Kahn, James. V. (1978). **Research In education** (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Bloom, Benjamins S. (1974). **Handbook on formative and summative evaluation of student learning**. New York: McGraw-Hill.
- Dewey, John. (1959). **Dictionary of Education**. New York: Philosophical Library.
- Fan, Chung. (1952). **The Item Analysis Table**. New Jersey: Education Testing Service. Princeton.
- Good Carter Victor. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill.
- Green, Walter H. (1976). **School health and health education**. St.Louis: C.V. Mosby.
- Kolar, & Walter W. (1979). **Bulgarians : Arts and Crafts**. [Online]. Available: <http://www.ERIC-69-92/NOV>.
- Page, terry G.,&J.B. Thomans. (1977). **Internation Dictionary of Euducation**. London: Kogan Page Limited.
- Powell, Marvin. (1963). **The Psychology of Adolescence**. New York: Bobbs-Merrill.
- Raths, Lowsis E. Harmin, merri, & Simon Sidney. (1966). **Value and teaching**. Columbus. Ohio: Marri.
- Thomdike, E.L. (1931). **Human Learning**. New York: Century.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ศธ ๐๕๔๕.๐๒/๕๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นางสาวฐาภรณ์ สิงห์ดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เอกสารเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรครุศาสตร -
มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่วัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการสอน
ปกติ โดยมี ผศ.ดร.ปราโมทย์ จันทร์ เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และนายสรชัย สุภสิทธิกุลชัย
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ
คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.สุเทพ อ่อนไสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณชครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๒-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๕ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatri.rits.ac.th

ศท ๐๕๔๕.๐๒/๕๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ถนนนารายณ์มหาราช

อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นางสมพิศ จิตต์อาจหาญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เอกสารเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรครุศาสตร -
มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่วัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการสอน
ปกติ โดยมี ผศ.ดร.ปราโมทย์ จันทร เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และนายสรชัย สุกสิทธิ์กุลชัย
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ
คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ความเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อได้โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.สุเทพ อ่อนไสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๕ คอ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatni.rits.ac.th

ศธ ๐๕๔๕.๐๒/๕๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นางสาวศิริวรรณ เทพสุนทร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เอกสารเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรครุศาสตร -
มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่วัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการสอน
ปกติ โดยมี ผศ.ดร.ปราโมทย์ จันทร์ เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และนายสรชัย ศุภสิทธิกุลชัย
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ
คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา
ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.สุเทพ อ่อนไสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๕ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@thepsatri.rits.ac.th

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผศ.สรินทิพย์ ภู่อาลี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำนำวิทยานิพนธ์

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรครุศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่วัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการสอน
ปกติ โดยมี ผศ.ดร.ปราโมทย์ จันทร เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และนายสรชัย ศุภสิทธิ์กุลชัย
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ
คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา

ณ โอกาสนี้

(ผศ.สุเทพ อ่อนไฉว)

คณบดีคณะครุศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน นางวรรณพร ขวัญบุญจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.เค้าโครงวิทยานิพนธ์

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรครุศาสตร -
มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องท้องถิ่นของเรา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่วัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการสอน
ปกติ โดยมี ผศ.ดร.ปราโมทย์ จันทร์ เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และนายสรชัย สุทธิพิทักษ์กุลชัย
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ
คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อได้โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา

ณ โอกาสนี้

(ผศ.สุเทพ อ่อนไสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรินทร์ทิพย์ ภู่อำลั	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. อาจารย์วรรณพร ขวัญบุญจันทร์	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. นางสาวณัฏฐาภรณ์ สิงห์ดี	ครู คศ. 4 โรงเรียนอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
4. นางสมพิศ จิตต์อาจหาญ	ครู คศ. 3 โรงเรียนอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
5. นางสาวศิริวรรณ เทพสุนทร	ครู คศ. 2 หัวหน้าฝ่ายวัดผลและประเมินผล
โรงเรียนอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ภาคผนวก ค
แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ศิลปะพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ศิลปะพื้นบ้านของประชาชนที่อาศัยในจังหวัดสิงห์บุรี แต่ละพื้นที่มาจากวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดรูปแบบศิลปะที่เป็นไปตามกลุ่มชนนั้นๆ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าสมควรแก่การอนุรักษ์ ถ่ายทอดสืบต่อด้านศิลปวัฒนธรรม ให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ด้านเนื้อหา

1. บอกความหมายของศิลปวัฒนธรรมได้
2. ยกตัวอย่างศิลปะพื้นบ้านที่สำคัญในจังหวัดสิงห์บุรีได้
3. อธิบายถึงความแตกต่างของศิลปะพื้นบ้านในจังหวัดสิงห์บุรีได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
2. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลได้
3. ทำงานเป็นกลุ่มได้

ด้านการประยุกต์ใช้

1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถสรุปผลความรู้ที่ศึกษาแล้วจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน

เนื้อหาสาระ

1. ศิลปวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้าน
2. ศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ ด้านการแสดง ด้านจิตรกรรม และด้านช่างและหัตถกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวนำถึงเรื่องศิลปะพื้นบ้านที่มีจังหวัดสิงห์บุรี ชักถามและให้นักเรียน ยกตัวอย่างศิลปะพื้นบ้านที่นักเรียนรู้จัก

2. ขั้นสอน

1. ครูอธิบายความหมายของศิลปะพื้นบ้าน และประเภทของศิลปะพื้นบ้าน
2. ยกตัวอย่างศิลปะพื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดสิงห์บุรี
3. แบ่งกลุ่มนักเรียน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วมอบหมายงานให้อธิบายถึง รายละเอียดของศิลปะพื้นบ้านที่นำนักเรียนออกศึกษาดูงาน อภิปรายถึงความแตกต่างและที่มา ของศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้น โดยมีคำถามดังนี้

3.1 ศิลปะพื้นบ้านที่นักเรียนดูงาน เกิดขึ้นมาได้อย่างไร

3.2 ทำไมศิลปะพื้นบ้านแต่ละท้องที่จึงมีความแตกต่างกัน ให้เปรียบเทียบ ศิลปะพื้นบ้านที่นำนักเรียนออกไปศึกษาดูงานกับศิลปะพื้นบ้านอื่นที่นักเรียนยกตัวอย่างมา 1 ตัวอย่าง

3.3 ศิลปะพื้นบ้านที่นำนักเรียนศึกษาดูงานสิ่งใดหรือจุดใดที่มีคุณค่าต่อ ท้องถิ่น และมีคุณค่าต่อท้องถิ่นอย่างไร

3.4 มีวิธีการที่จะอนุรักษ์ ศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้นได้อย่างไร

4. นำนักเรียนออกศึกษาดูงานกิจกรรมผ่าผืนที่วัดม่วง อำเภออินทร์บุรี และดู งานศิลปะพื้นบ้านด้านการแสดง งานช่างและหัตถกรรมที่สามารถติดต่อขอความร่วมมือได้

5. ครูอธิบายถึงเรื่องราวเกี่ยวกับกิจกรรมผ่าผืนที่วัดม่วง ส่วนศิลปะพื้นบ้านด้าน การแสดง งานช่าง และหัตถกรรมเรียนเชิญเจ้าของศิลปะพื้นบ้านนั้นๆ มาเป็นวิทยากรอธิบาย ถึงรูปแบบและวิธีการละเล่น หรือการทำศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้น

6. ครูสรุปและซักถามถึงสิ่งที่นักเรียนได้ศึกษาดูงานมาเพื่อเป็นการทบทวนความรู้ ที่ได้จากการศึกษาดูงาน และตั้งประเด็นถามนักเรียนว่าหากศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้นได้สูญหายไป จะเกิดผลต่อท้องถิ่นอย่างไร มีวิธีการแก้ไขอย่างไรภายหลังไม่มีศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้นแล้ว

7. มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำประเด็นปัญหาในข้อที่ 3 ไปอภิปราย นอกเวลาเรียน แล้วนำมารายงานหน้าชั้น กลุ่มละ 10 นาที ในการเรียนการสอนครั้งถัดไป

3. ขั้นประเมินผล

สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนต่อไปนี้

3.1 ด้านเนื้อหา สังเกตพฤติกรรมความสนใจในการเรียนของผู้เรียนขณะนำนักเรียน ออกศึกษาดูงาน การตอบคำถาม และการจดบันทึกของนักเรียน

3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม การยอมรับฟังความคิดเห็นภายในกลุ่ม และการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การตอบคำถามถึงผลที่จะเกิดขึ้นและวิธีการแก้ไข หากศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้นได้สูญหายไปจากท้องถิ่น

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี
2. วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน ขณะศึกษาดูงาน

ใบงาน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วช่วยกันอภิปรายและตอบคำถามเกี่ยวกับ
ศิลปะพื้นบ้านต่อไปนี้

1. ศิลปะพื้นบ้านที่นักเรียนดูงาน เกิดขึ้นมาได้อย่างไร

2. ทำไมศิลปะพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่นจึงมีความแตกต่างกัน จงเปรียบเทียบศิลปะพื้นบ้าน
ที่นำนักเรียนออกไปศึกษาดูงานกับศิลปะพื้นบ้านอื่นที่นักเรียนยกตัวอย่างมา 1 ตัวอย่าง

3. ศิลปะพื้นบ้านที่นำนักเรียนศึกษาดูงานสิ่งใดหรือจุดใดที่มีคุณค่าต่อท้องถิ่น และมี
คุณค่าต่อท้องถิ่นอย่างไร

4. นักเรียนมีวิธีการที่จะอนุรักษ์ ศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้นได้อย่างไร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ศิลปะพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ศิลปะพื้นบ้านของประชาชนที่อาศัยในจังหวัดสิงห์บุรี แต่ละพื้นที่มาจากวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดรูปแบบศิลปะที่เป็นไปตามกลุ่มชนนั้นๆ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าสมควรแก่การอนุรักษ์ ถ่ายทอดสืบต่อด้านศิลปวัฒนธรรม ให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ด้านเนื้อหา

1. เสนอแนะวิธีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านต่างๆ ของจังหวัดสิงห์บุรีได้
2. จัดกิจกรรมที่เป็นการถ่ายทอดและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สำคัญได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
2. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลได้
3. ทำงานเป็นกลุ่มได้

ด้านการประยุกต์ใช้

1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถสรุปผลความรู้ที่ศึกษาแล้วจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน

เนื้อหาสาระ

1. ศิลปวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้าน
2. ศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ ด้านการแสดง ด้านจิตรกรรม และด้านช่างและหัตถกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวทบทวนถึงศิลปะพื้นบ้านที่นำนักเรียนออกศึกษาดูงาน และให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มมาจับสลากลำดับการรายงานหน้าชั้น

2. ขั้นสอน

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มรายงานหน้าชั้นเรียน
2. เมื่อจบการรายงานแต่ละกลุ่ม ครูสรุป ชักถามนักเรียนในชั้นเรียน อธิบายเพิ่มเติมในบางเรื่องที่ขาดหายไป หรือบางเรื่องที่นักเรียนเข้าใจผิด วิเคราะห์การนำเสนอและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป
3. สรุปการรายงานหน้าชั้นและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนในภาพรวม
4. ครูกล่าวถึงศิลปะพื้นบ้านอื่นที่ไม่ได้นำนักเรียนออกไปศึกษาดูงาน
5. แสดงแผ่นภาพ หรือเทปวีดิทัศน์ หรือเทปเพลง หรืออุปกรณ์ ของศิลปะพื้นบ้านนั้นๆ ทีละแห่ง พร้อมอธิบายประกอบสื่อ ถึงที่มา รายละเอียด และความแตกต่างของศิลปะพื้นบ้านแต่ละแห่ง

3. ขั้นประเมินผล

สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน ต่อไปนี้

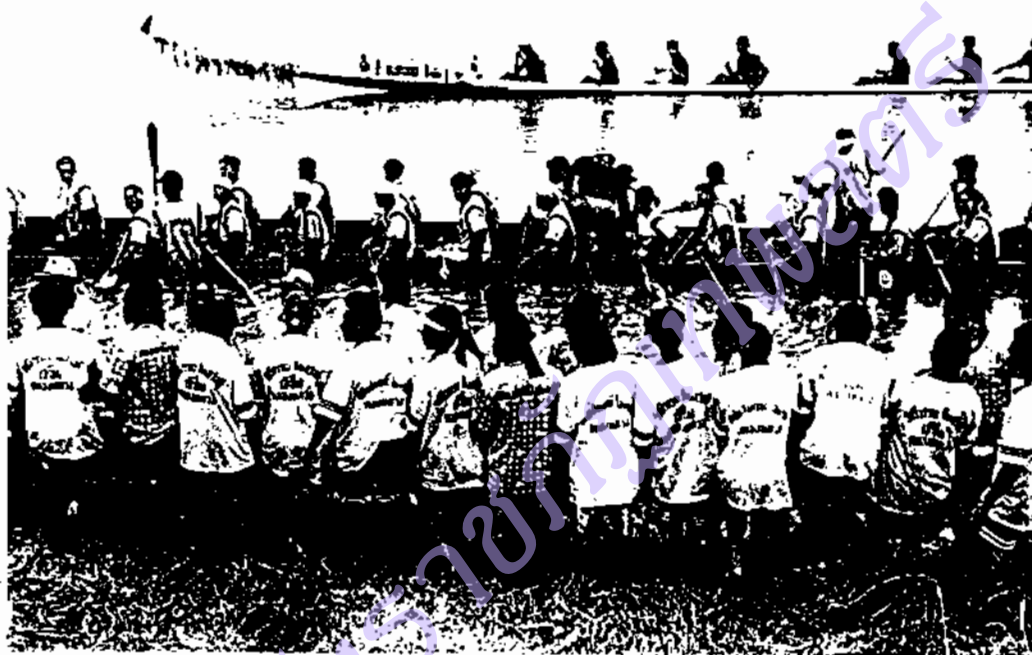
- 3.1 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม การบันทึกผลกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถาม และการรายงานหน้าชั้นเรียน
- 3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันตอบประเด็นปัญหา เมื่อครูถามระหว่างการรายงานหน้าชั้น
- 3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การเสนอแนะแนวคิดและวิธีการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

สื่อการเรียนรู้

1. วีดิทัศน์การแสดงลิเก และกลองยาว
2. เทปเพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงระบำบ้านไร่ เพลงรำไท่นรำวง และเพลงกล่อมเด็ก
3. รูปภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดสุทธาวาส วัดพระปรารักษ์มุนี และวัดพิบูลทอง
4. ตัวหนังใหญ่ กลองยาว ตัวอย่างของงานปั้น งานแกะสลัก งานประดับมุก งานจักสาน งานปั้นหม้อ เครื่องปั้นดินเผา และดอกไม้ประดิษฐ์

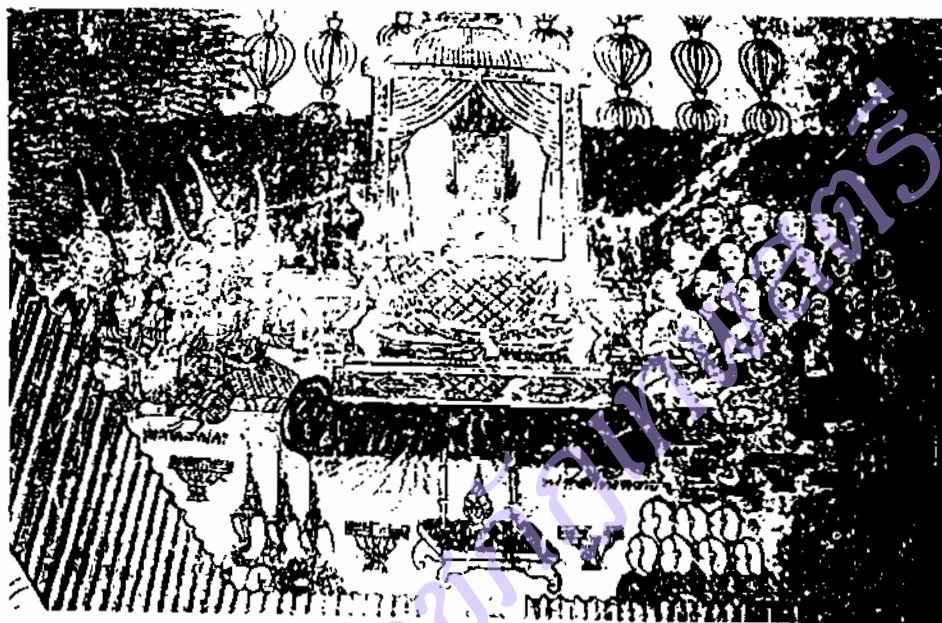
การแสดงอึเก ศิลปะพื้นบ้านที่นิยมของชาวสิงห์บุรี

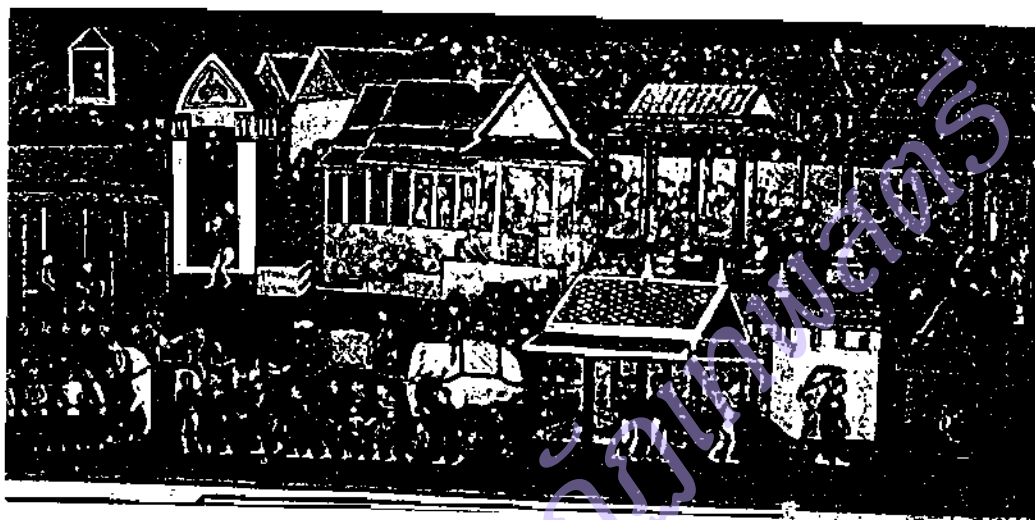
การแข่งขันเรือยาว จัดเก็บประจําทุกปีในบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยา เท้าศาลากลางจังหวัดลพบุรี

นางนางทูน เทียนแก้ว ผู้สืบทอดเพลงรำโทนของจังหวัดสิงห์บุรี

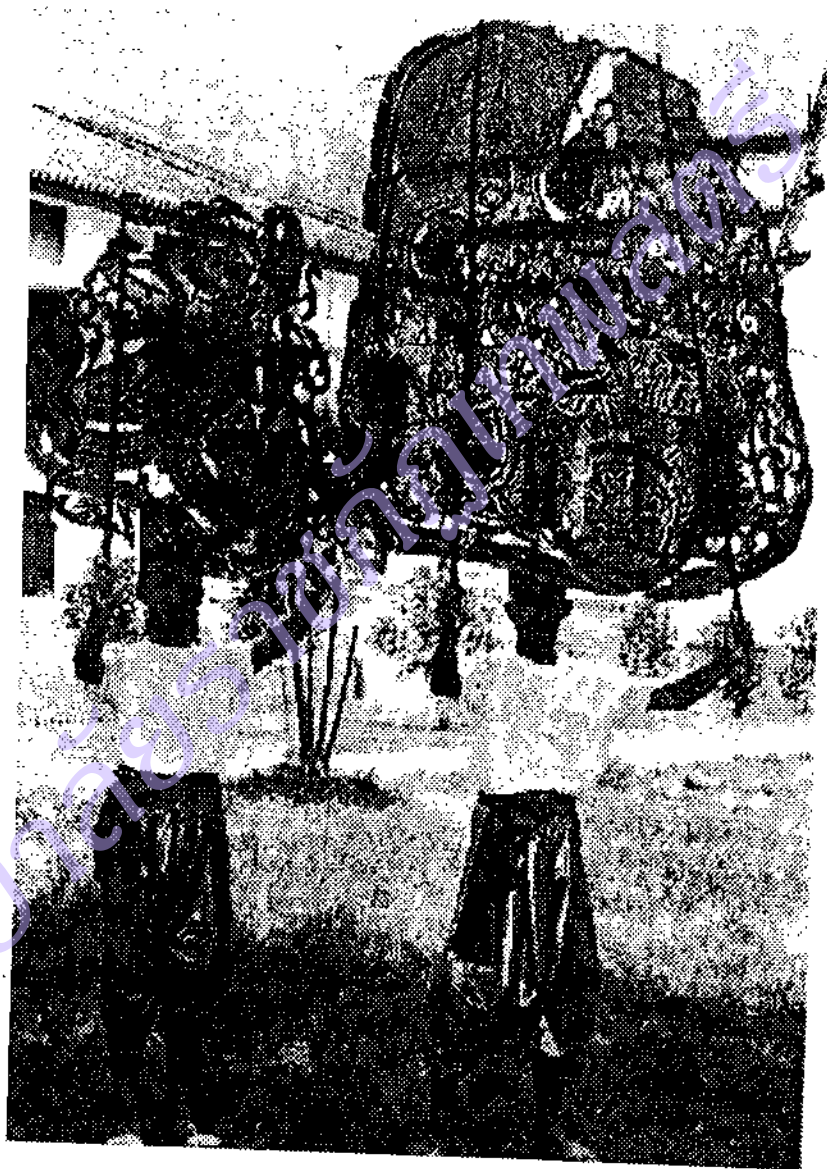
ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดใหม่สุทธาวาส

ภาพประติมากรรมปูนปั้นที่วัดพิบูล

การเชิดหนังใหญ่ : ภาพจากอนุสาร อสท. ปี พ.ศ. 2533

หน้ากากยักษ์วัดสว่างอารมณ์ อำเภอเมืองสิงห์บุรี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ขนบธรรมเนียมประเพณีในจังหวัดสิงห์บุรี เกิดจากการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม แล้วสร้างเงื่อนไขเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดเป็นข้อตกลงหรือระเบียบแบบแผนขึ้นว่าอย่างใดควรประพฤติ สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด เป็นต้น ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องแสดงถึงชีวิตและจิตใจของคนท้องถิ่นตั้งแต่สืบทอดมาจนปัจจุบัน จึงเป็นมรดกด้านความประพฤติปฏิบัติของบรรพบุรุษที่มีประโยชน์ส่วนรวม จัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งจักต้องสืบต่อให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ด้านเนื้อหา

1. บอกความหมายของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านได้
2. ยกตัวอย่างขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่สำคัญในจังหวัดสิงห์บุรีได้
3. อธิบายถึงความแตกต่างของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านในจังหวัดสิงห์บุรีได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
2. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลได้
3. ทำงานเป็นกลุ่มได้

ด้านการประยุกต์ใช้

1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถสรุปผลความรู้ที่ศึกษาแล้วจัดกิจกรรมอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี

พื้นบ้าน

เนื้อหาสาระ

1. ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน
2. ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ งานบุญไหว้พระนอน งานบุญข้าวบิณฑ์ งานบุญกวนข้าวทิพย์ งานกำฟ้า งานแข่งเรือ และงานบุญบวชนาค

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวนำถึงเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่มีจังหวัดสิงห์บุรี
ชักถามและให้นักเรียนยกตัวอย่างขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่นักเรียนรู้จัก

2. ขั้นสอน

1. ครูอธิบายความหมายของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน และประเภทของ
ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

2. ยกตัวอย่างขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดสิงห์บุรี

3. แบ่งกลุ่มนักเรียน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วมอบหมายงานให้อธิบายถึง
รายละเอียดของขนบธรรมเนียมประเพณี มีคำถามดังนี้

3.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้เข้าร่วมขนบธรรมเนียมประเพณีนั้นๆ

3.2 ขั้นตอน วิธีการ และความเชื่อ ของขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านั้น
เหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

3.3 ประเพณีใดเสื่อมความนิยม หรือหายไป และประเพณีใดที่ยังคงยึดถือ
ปฏิบัติกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะเหตุใด

3.4 สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณี
ในท้องถิ่นอย่างไร

3.5 นักเรียนมีส่วนในการทำขนบธรรมเนียมประเพณีเสื่อม หรือช่วย
อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นของเราหรือไม่ อย่างไร

4. นำนักเรียนออกศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีงานบุญไหว้พระนอน ข้าวบุญ
กวนข้าวทิพย์ และงานกำฟ้า งานใดงานหนึ่งที่สามารถนำนักเรียนออกศึกษาดูงานได้

5. ครูอธิบายถึงเรื่องราวเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านเหล่านั้น

6. ครูสรุปและชักถามถึงสิ่งที่นักเรียนได้ศึกษาดูงานมาเพื่อเป็นการทบทวนความรู้
ที่ได้จากการศึกษาดูงาน โดยตั้งประเด็นว่าหากไม่มีขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้แล้ว จะ
เกิดผลที่ตามมาอย่างไร มีวิธีการแก้ไขอย่างไรภายหลังที่ไม่มีขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านั้น
แล้ว

7. มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำประเด็นปัญหาในข้อที่ 3 ไปอภิปราย
นอกเวลาเรียน แล้วนำมารายงานหน้าชั้น กลุ่มละ 10 นาที ในการเรียนการสอนครั้งถัดไป

3. ขั้นประเมินผล

สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนต่อไป

3.1 ด้านเนื้อหา สังเกตพฤติกรรมความสนใจในการเรียนของผู้เรียนขณะนำนักเรียน
ออกศึกษาดูงาน การตอบคำถาม และการจดบันทึกของนักเรียน

3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม การยอมรับฟังความคิดเห็น
ภายในกลุ่ม และการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การตอบคำถามถึงผลที่จะเกิดขึ้นและวิธีการแก้ไข หาก
ขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านั้นได้สูญหายไปจากท้องถิ่น

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี
2. วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน ชณะศึกษาดูงาน

ใบงาน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วช่วยกันอภิปรายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่อไปนี้ พร้อมนำเสนอหน้าชั้นในชั่วโมงการสอนครั้งถัดไป

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้เข้าร่วมขนบธรรมเนียมประเพณีนั้นๆ

2. ขั้นตอน วิธีการ และความเชื่อ ของขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านั้นเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

3. ประเพณีใดเสื่อมความนิยม หรือหายไป และประเพณีใดที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะเหตุใด

4. สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นอย่างไร

5. นักเรียนมีส่วนในการทำขนบธรรมเนียมประเพณีเสื่อม หรือช่วยอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นของเราหรือไม่ อย่างไร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ขนบธรรมเนียมประเพณีในจังหวัดสิงห์บุรี เกิดจากการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม แล้วสร้างเงื่อนไขเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดเป็นข้อตกลงหรือระเบียบแบบแผนขึ้นว่า อย่างใดควรประพฤติ สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด เป็นต้น ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องแสดงถึงชีวิตและจิตใจของคนท้องถิ่นตั้งแต่สืบทอดมาจนปัจจุบัน จึงเป็นมรดกด้านความประพฤติปฏิบัติของบรรพบุรุษที่มีประโยชน์ส่วนรวม จัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งจักต้องสืบทอดให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ด้านเนื้อหา

1. เสนอแนะวิธีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านต่างๆ ของจังหวัดสิงห์บุรีได้
2. จัดกิจกรรมที่เป็นการถ่ายทอดและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
2. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลได้
3. ทำงานเป็นกลุ่มได้

ด้านการประยุกต์ใช้

1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถสรุปผลความรู้ที่ศึกษาแล้วจัดกิจกรรมอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

เนื้อหาสาระ

1. ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน
2. ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ งานบุญไหว้พระนอน งานบุญข้าวบิณฑ์ งานบุญกวนข้าวทิพย์ งานกำฟ้า งานแข่งเรือ และงานบุญบวชนาค

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวทบทวนถึงขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่น่านักเรียนออกศึกษาดูงาน และให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มมาจับสลากลำดับการรายงานหน้าชั้น

2. ขั้นสอน

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มรายงานหน้าชั้นเรียน
2. เมื่อจบการรายงานแต่ละกลุ่ม ครูสรุป ชักถามนักเรียนในชั้นเรียน อธิบายเพิ่มเติมในบางเรื่องที่ขาดหายไป หรือบางเรื่องที่นักเรียนเข้าใจผิด วิจารณ์การนำเสนอและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป
3. สรุปการรายงานหน้าชั้นและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนในภาพรวม
4. ครูกล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านอื่นที่ไม่ได้นำนักเรียนออกไปศึกษาดูงาน
5. แสดงแผ่นภาพ หรือเทปวีดิทัศน์ หรือเทปเพลง หรืออุปกรณ์ ของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านนั้นๆ ที่ละแห่ง พร้อมอธิบายประกอบสื่อ ถึงที่มา รายละเอียด และลักษณะของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านแต่ละแห่ง

3. ขั้นประเมินผล

สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน ต่อไปนี้

- 3.1 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม การบันทึกผลกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถาม และการรายงานหน้าชั้นเรียน
- 3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันตอบประเด็นปัญหา เมื่อครูถามระหว่างการรายงานหน้าชั้น
- 3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การเสนอแนะแนวคิดและวิธีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

สื่อการเรียนรู้

1. วีดิทัศน์งานขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ งานบุญไหว้พระนอน งานบุญข้าวบิณฑ์ งานบุญกวนข้าวทิพย์ งานกำฟ้า งานแข่งเรือ และงานบุญบวชนาค

ข้าวหลามที่เผาในงานดำฟ้า เรียกว่า “ข้าวหลามทิพย์”
เชื่อกันว่ากินแล้วจะไม่ถูกฟ้าผ่า

พรารมณัทำพริสวดเบิกบายศรี บูชาเทวดาในงานกำฟ้า

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 โดยเห็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดสะสมและพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ แก้ปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่น จึงเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่มีประโยชน์ส่วน ร่วม จัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งจักต้องสืบต่อให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ด้านเนื้อหา

1. บอกความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
2. ยกตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญในจังหวัดสิงห์บุรีได้
3. ทราบถึงความเป็นมาและรายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี
4. ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
2. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลได้
3. ทำงานเป็นกลุ่มได้
4. เข้ากับผู้อื่นได้ โดยกล่าวพูดคุยและซักถาม

ด้านการประยุกต์ใช้

1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถสรุปผลความรู้ที่ศึกษาแล้วประยุกต์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ ได้

เนื้อหาสาระ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งเป็น 3 ด้าน 1) ภูมิปัญญาด้านการทำมาหากิน ได้แก่ การทำนา การทำสวน การประมง และอาหารพื้นบ้าน 2) ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และ 3) ภูมิปัญญาที่พัฒนาเป็นของดีเมืองสิงห์บุรี ได้แก่ ของฝากของใช้ ของกิน และไม้ผล

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวนำถึงเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีจังหวัดสิงห์บุรี ชักถามและให้นักเรียนยกตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จัก

2. ขั้นสอน

1. ครูอธิบายความหมายของชนบทรวมเหยี่ยวประเพณีพื้นบ้าน และประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ยกตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในจังหวัดสิงห์บุรี
3. แบ่งกลุ่มนักเรียน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน ไปศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้านในท้องถิ่นของตนเอง โดย 3 กลุ่มแรก ไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำมาหากิน ส่วน 3 กลุ่มหลัง ไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภูมิปัญญาที่พัฒนาเป็นของดีเมืองสิงห์บุรี .
4. นักเรียนออกแบบการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาที่นักเรียนสนใจ แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน ให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะความคิดเห็นว่าอยากทราบอะไรอีก แล้วให้กลุ่มที่นำเสนอเพิ่มเติมในแบบสัมภาษณ์
5. ครูช่วยเพิ่มเติมแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์
6. ครูมอบหมายให้นักเรียนสัมภาษณ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในท้องถิ่นของนักเรียน พร้อมทั้งวิเคราะห์ว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นๆ มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและมีคุณค่าอย่างไร และให้นักเรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ มาประยุกต์นำมาผลิตสินค้าหรือนำมาเป็นอาชีพของตนเอง นำไปอภิปรายนอกเวลาเรียน แล้วนำมาเสนอหน้าในการเรียนการสอนครั้งต่อไป
7. ครูบอกกับนักเรียนว่าชั่วโมงหน้าจะเชิญวิทยากร ซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการรักษาโรค
8. ให้นักเรียนช่วยกันคิดคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์วิทยากรชั่วโมงหน้า
9. ครูช่วยเพิ่มเติมแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์
10. ครูสรุปถึงภูมิปัญญาที่นักเรียนจะไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองในท้องถิ่น และภูมิปัญญาที่วิทยากรจะบรรยาย
11. ครูอธิบายภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังไม่มีนักเรียนไปสัมภาษณ์

3. ชั้นประเมินผล

สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนต่อไปนี้

3.1 ด้านเนื้อหา สังเกตพฤติกรรมความสนใจในการเรียนของผู้เรียนขณะทำกิจกรรมกลุ่ม และการตอบคำถามระหว่างเรียน

3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม การยอมรับฟังความคิดเห็นภายในกลุ่ม และการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การตั้งคำถามของนักเรียนที่จะนำไปสัมภาษณ์เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันแต่ละบุคคล แต่ละประเภทของภูมิปัญญา

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี
2. ภาพประกอบภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภท

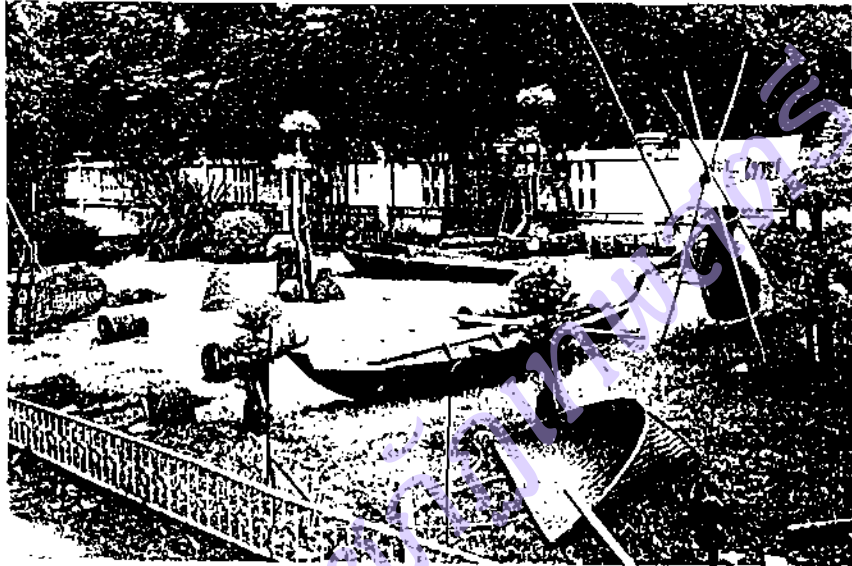
ใบงาน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนใจภายในหมู่บ้าน หรือละแวกที่อยู่อาศัยใกล้เคียง และสามารถเข้าไปศึกษาและขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
2. ตั้งคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ติดต่อขอนัดสัมภาษณ์และเข้าศึกษาดูงานภายหลังเวลาเลิกเรียน
4. สรุปและอภิปรายผลที่ได้จากการศึกษาดูงานและสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. เตรียมการนำเสนอหน้าชั้นในชั่วโมงการสอนครั้งถัดไป

รอฝน เพื่อเตรียมทำนาเกลือ

เครื่องมือประมงพื้นบ้าน

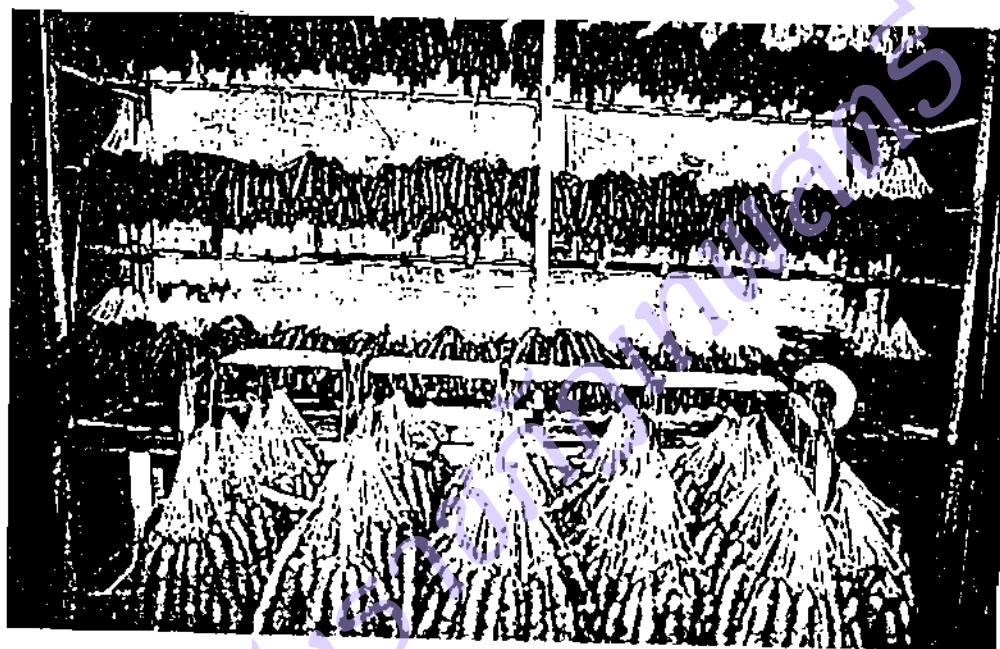
อาชีพทำที่นอนที่มีแพร่หลายในเขตอำเภอบางระจัน

ขนมเปี๊ยะ ของดีเมืองสิงห์

ปลาเค็มแดดเดียวนางสุพัตรา สุขประเสริฐ ขายถึงนยามบ่ายจะเหลือเพียงเล็กน้อย

กวนเชียงเมืองสิงห์บุรี

การทำปลาสาม บ้านทองเอน จ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดสะสมและพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ แก้ปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่น จึงเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่มีประโยชน์ส่วน ร่วม จัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะต้องสืบต่อไปให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ด้านเนื้อหา

1. ทราบถึงความเป็นมาและรายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี
2. ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
2. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลได้
3. ทำงานเป็นกลุ่มได้
4. เข้ากับผู้อื่นได้ โดยกล้าพูดคุยและซักถาม

ด้านการประยุกต์ใช้

1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถสรุปผลความรู้ที่ศึกษาแล้วประยุกต์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ ได้

เนื้อหาสาระ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งเป็น 3 ด้าน 1) ภูมิปัญญาด้านการทำมาหากิน ได้แก่ การทำนา การทำสวน การประมง และอาหารพื้นบ้าน 2) ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และ 3) ภูมิปัญญาที่พัฒนาเป็นของดีเมืองสิงห์บุรี ได้แก่ ของฝากของใช้ ของกิน และไม้ผล

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวทบทวนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มมาจับสลากลำดับการรายงานหน้าชั้น

2. ขั้นสอน

1. เรียนเชิญวิทยากรเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการรักษาโรคบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน
2. นักเรียนและครูช่วยกันซักถามตามประเด็นบทสัมภาษณ์ที่ได้เตรียมไว้
3. ครูสรุปความรู้ที่ได้รับจากวิทยากร
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มรายงานหน้าชั้นเรียน จากการไปสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในท้องถิ่นตนเอง
5. เมื่อจบการรายงานแต่ละกลุ่ม ครูสรุป ซักถามนักเรียนในชั้นเรียน อธิบายเพิ่มเติมในบางเรื่องที่ขาดหายไป หรือบางเรื่องที่นักเรียนเข้าใจผิด วิเคราะห์การนำเสนอและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป
6. ครูสรุปการรายงานหน้าชั้นและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนในภาพรวม
7. ครูสรุปถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

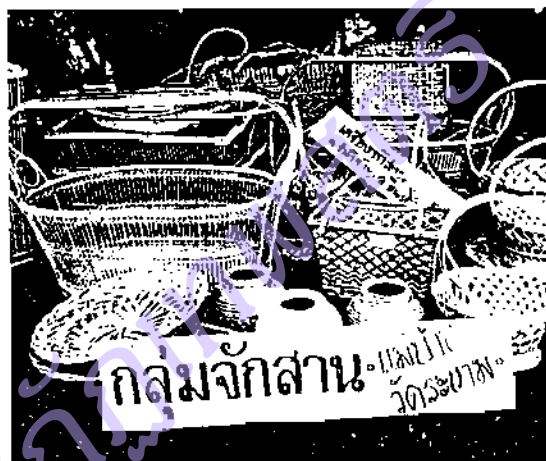
3. ขั้นประเมินผล

สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน ต่อไปนี้

- 3.1 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม การบันทึกผลกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถาม และการรายงานหน้าชั้นเรียน
- 3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันตอบประเด็นปัญหา เมื่อครูถามระหว่างการรายงานหน้าชั้น
- 3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การเสนอแนะแนวคิดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ในการผลิตสินค้าหรือเป็นอาชีพของตนเอง

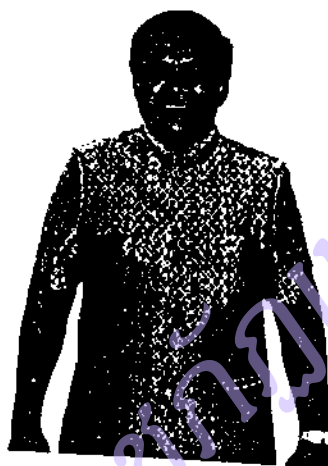
สื่อการเรียนรู้

1. วัสดุอุปกรณ์ที่วิทยากรนำมาใช้ประกอบการบรรยาย

นางบัวลอย จันทรพวง ผู้นำกลุ่มแม่บ้านจักสานวัดระนาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อาจารย์สมพงษ์ วจิย ผู้สืบทอดงานช่างสิบหมู่

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 1 ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ศิลปะพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ศิลปะพื้นบ้านของประชาชนที่อาศัยในจังหวัดสิงห์บุรี แต่ละพื้นที่มาจากวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดรูปแบบศิลปะที่เป็นไปตามกลุ่มชนนั้นๆ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าสมควรแก่การอนุรักษ์ ถ่ายทอดสืบต่อด้านศิลปวัฒนธรรม ให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมายของศิลปวัฒนธรรมได้
2. ยกตัวอย่างศิลปะพื้นบ้านที่สำคัญในจังหวัดสิงห์บุรีได้
3. อธิบายถึงความแตกต่างของศิลปะพื้นบ้านในจังหวัดสิงห์บุรีได้

เนื้อหาสาระ

1. ศิลปวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้าน
2. ศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ ด้านการแสดง ด้านจิตรกรรม และด้านช่างและหัตถกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวนำถึงเรื่องศิลปะพื้นบ้านที่มีจังหวัดสิงห์บุรี ชักถามและให้นักเรียนยกตัวอย่างศิลปะพื้นบ้านที่นักเรียนรู้จัก

2. ขั้นสอน

1. ครูอธิบายความหมายของศิลปะพื้นบ้าน และประเภทของศิลปะพื้นบ้าน
2. ครูยกตัวอย่างศิลปะพื้นบ้านแต่ละประเภท พร้อมให้นักเรียนดูรูปภาพประกอบ
3. ครูอธิบายศิลปะพื้นบ้านแต่ละแห่งถึงที่มาและรายละเอียดของศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้น
4. แบ่งกลุ่มนักเรียน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วมอบหมายงานให้อธิบายถึงรายละเอียดของศิลปะพื้นบ้านที่ให้นักเรียนออกศึกษาดูงาน อภิปรายถึงความแตกต่างและที่มาของศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้น โดยมีคำถามดังนี้

4.1 ศิลปะพื้นบ้านที่นักเรียนดูงาน เกิดขึ้นมาได้อย่างไร

4.2 ทำไมศิลปะพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่นจึงมีความแตกต่างกัน ให้เปรียบเทียบศิลปะพื้นบ้านที่นำนักเรียนออกไปศึกษาดูงานกับศิลปะพื้นบ้านอื่นที่นักเรียนยกตัวอย่างมา 1 ตัวอย่าง

4.3 ศิลปะพื้นบ้านที่นำนักเรียนศึกษาดูงานสิ่งใดหรือจุดใดที่มีคุณค่าต่อท้องถิ่น และมีคุณค่าต่อท้องถิ่นอย่างไร

4.4 มีวิธีการที่จะอนุรักษ์ ศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้นได้อย่างไร

5. มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำประเด็นปัญหาในข้อที่ 4 ไปอภิปรายนอกเวลาเรียน แล้วนำมารายงานหน้าชั้น กลุ่มละ 10 นาที ในการเรียนการสอนครั้งถัดไป

3. ชั้นประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้การสอน โดยสังเกตจากการตอบคำถามและความสนใจขณะเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี
2. รูปภาพศิลปะพื้นบ้านต่างๆ เช่น ภาพการเล่นหนังใหญ่ ลิเก กลองยาว งานปั้น งานจักสาน และศิลปะประดิษฐ์ เป็นต้น

ใบงาน

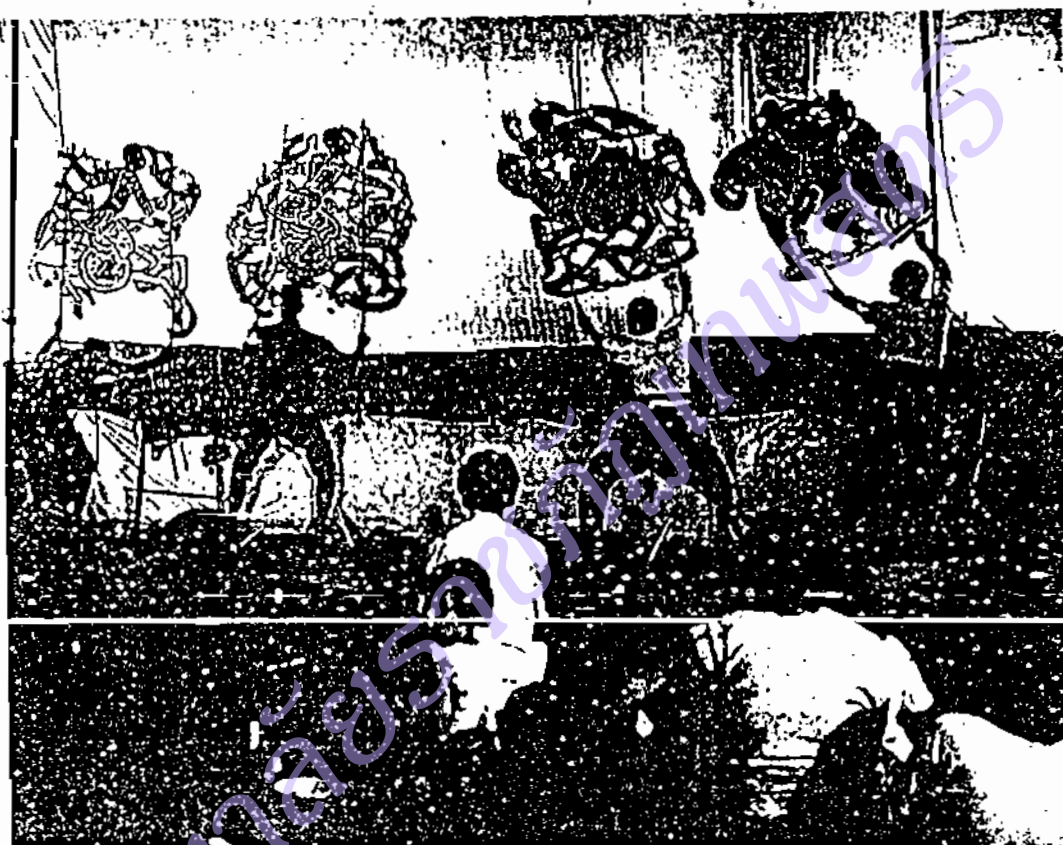
คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วช่วยกันอภิปรายและตอบคำถามเกี่ยวกับ
ศิลปะพื้นบ้านต่อไปนี้

1. ศิลปะพื้นบ้านที่นักเรียนดูงาน เกิดขึ้นมาได้อย่างไร

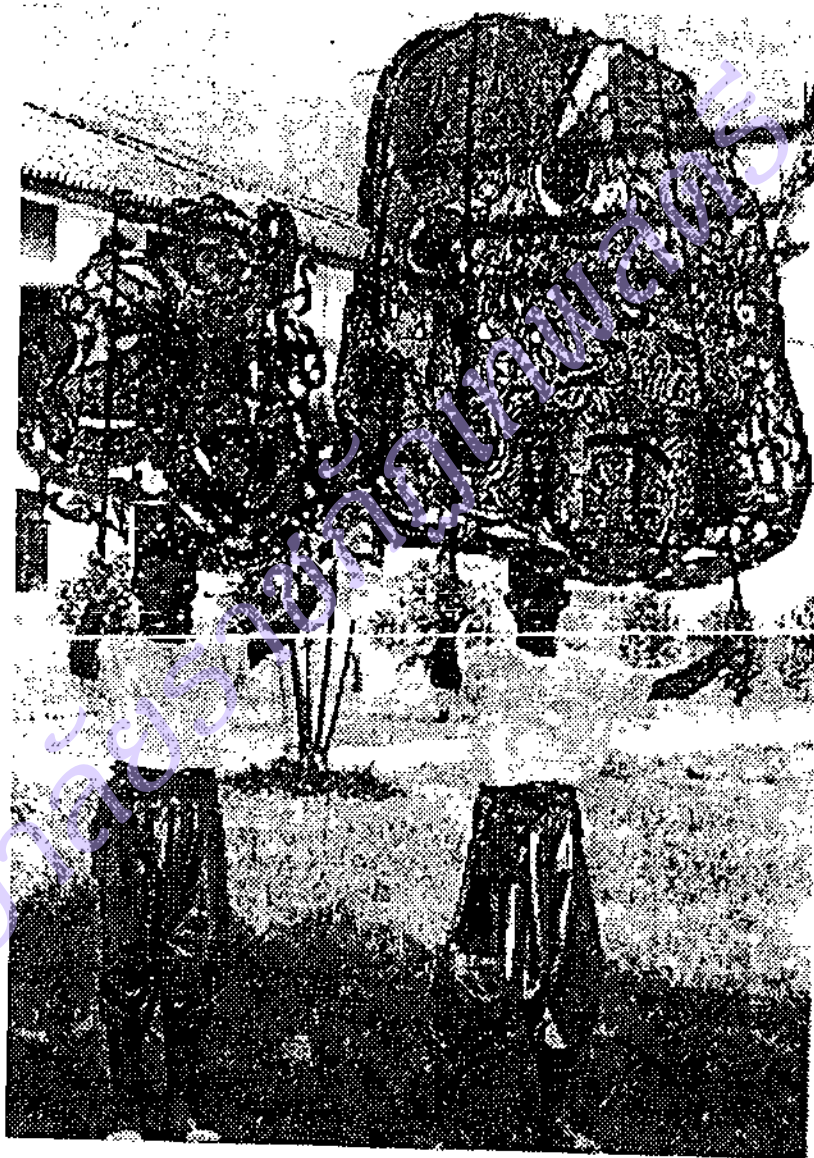
2. ทำไมศิลปะพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่นจึงมีความแตกต่างกัน จงเปรียบเทียบศิลปะพื้นบ้าน
ที่นำนักเรียนออกไปศึกษาดูงานกับศิลปะพื้นบ้านอื่นที่นักเรียนยกตัวอย่างมา 1 ตัวอย่าง

3. ศิลปะพื้นบ้านที่นำนักเรียนศึกษาดูงานสิ่งใดหรือจุดใดที่มีคุณค่าต่อท้องถิ่น และมี
คุณค่าต่อท้องถิ่นอย่างไร

4. นักเรียนมีวิธีการที่จะอนุรักษ์ ศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้นได้อย่างไร

การเขียนผนังใหญ่ : ภาพจากอนุสาวรีย์ อสท. ปี พ.ศ. 2533

หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ อำเภอเมืองสิงห์บุรี

การแสดงอังกะ สีลปะพื้นบ้านที่นิยมของชาวสิงห์บุรี

นางบัวลอย จันทรพวง ผู้จักสานแม่บ้านจักสานวัดระนาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 2 ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ศิลปะพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ศิลปะพื้นบ้านของประชาชนที่อาศัยในจังหวัดสิงห์บุรี แต่ละพื้นที่มาจากวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดรูปแบบศิลปะที่เป็นไปตามกลุ่มชนนั้นๆ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าสมควรแก่การอนุรักษ์ ถ่ายทอดสืบต่อด้านศิลปวัฒนธรรม ให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เสนอแนะวิธีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านต่างๆ ของจังหวัดสิงห์บุรีได้
2. จัดกิจกรรมที่เป็นการถ่ายทอดและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สำคัญได้

เนื้อหาสาระ

1. ศิลปวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้าน
2. ศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ ด้านการแสดง ด้านจิตรกรรม และด้านช่างและหัตถกรรม

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นนำ

ครูทบทวนถึงศิลปะพื้นบ้านที่อธิบายไปในการสอนครั้งก่อน และให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มมาจับสลากลำดับการรายงานหน้าชั้น

2. ขั้นสอน

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มรายงานหน้าชั้นเรียน
2. เมื่อจบการรายงานแต่ละกลุ่ม ครูสรุป ชักถามนักเรียนในชั้นเรียน อธิบายเพิ่มเติมในบางเรื่องที่ขาดหายไป หรือบางเรื่องที่นักเรียนเข้าใจผิด วิเคราะห์การนำเสนอและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป
3. สรุปการรายงานหน้าชั้นและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนในภาพรวม
4. ครูสรุปถึงความแตกต่างของศิลปะพื้นบ้าน สาเหตุที่มาของศิลปะพื้นบ้านเหล่านั้น และวิธีการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านให้คงอยู่ตลอดไป

3. ชั้นประเมินผล

สังเกตจากการรายงานหน้าชั้นแต่ละกลุ่ม ดังนี้

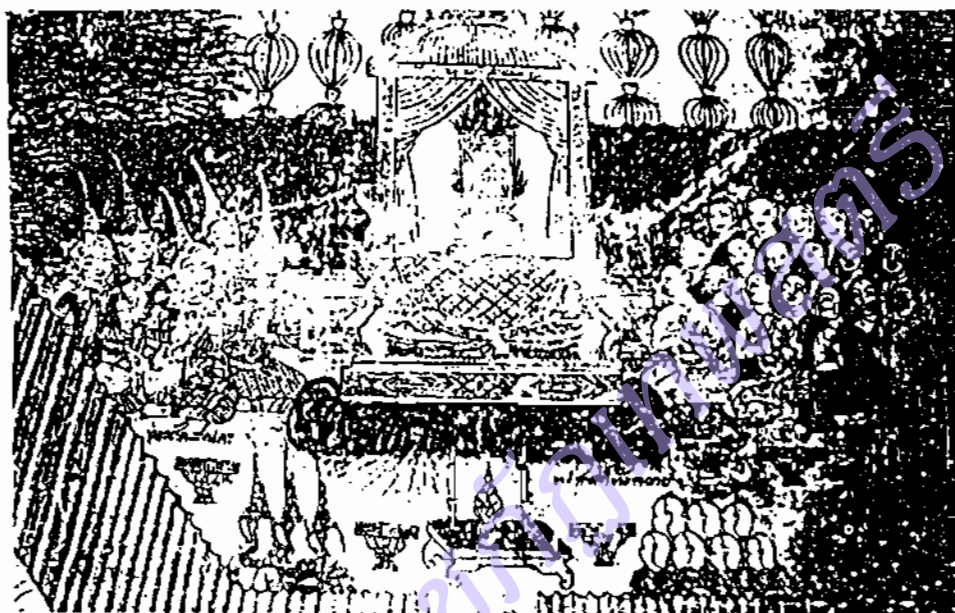
3.1 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม การบันทึกผลกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถาม และการรายงานหน้าชั้นเรียน

3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันตอบประเด็นปัญหา เมื่อครูถามระหว่างการรายงานหน้าชั้น

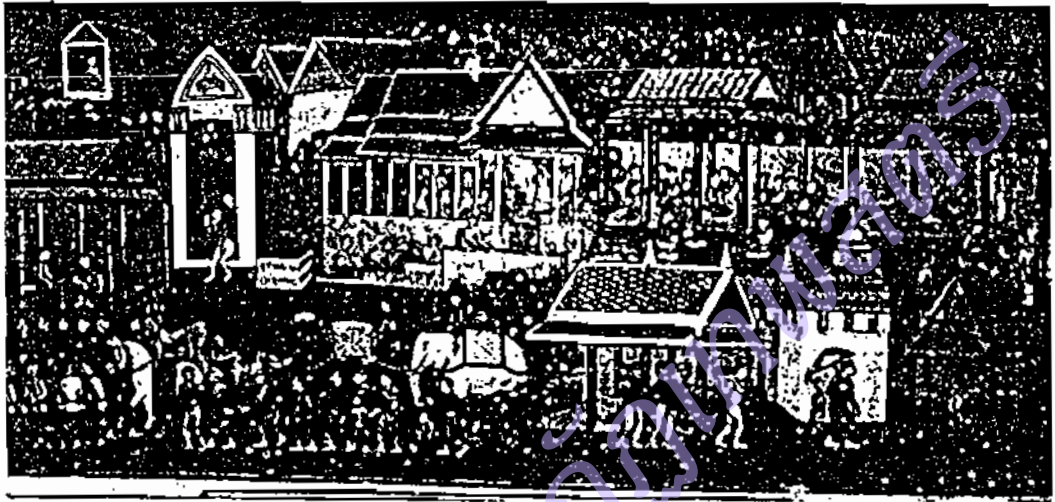
3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การเสนอแนะแนวคิดและวิธีการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี
2. วิดีทัศน์แสดงศิลปะพื้นบ้าน

ภาพพิธีกรรมผาง วัดใหม่สุทธาวาส

ภาพประติมากรรมปูนปั้นที่วัดพิบูล

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ขนบธรรมเนียมประเพณีในจังหวัดสิงห์บุรี เกิดจากการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม แล้วสร้างเงื่อนไขเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดเป็นข้อตกลงหรือระเบียบแบบแผนขึ้นว่า อย่างใดควรประพฤติ สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด เป็นต้น ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องแสดงถึงชีวิตและจิตใจของคนท้องถิ่นตั้งแต่สืบทอดมาจนปัจจุบัน จึงเป็นมรดกด้านความประพฤติปฏิบัติ ของบรรพบุรุษที่มีประโยชน์ส่วนร่วม จัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งจักต้องสืบต่อให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมายของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านได้
2. ยกตัวอย่างขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่สำคัญในจังหวัดสิงห์บุรีได้
3. อธิบายถึงความแตกต่างของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านในจังหวัดสิงห์บุรีได้

เนื้อหาสาระ

1. ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน
2. ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ งานบุญไหว้พระนอน งานบุญข้าวบิณฑ์ งานบุญกวนข้าวทิพย์ งานกำฟ้า งานแข่งเรือ และงานบุญบวชนาค

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวนำถึงเรื่องศิลปะพื้นบ้านที่มีจังหวัดสิงห์บุรี ชักถามและให้นักเรียน ยกตัวอย่างขนบธรรมเนียมประเพณีที่นักเรียนรู้จัก

2. ขั้นสอน

1. ครูอธิบายความหมายของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน และประเภทของ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน
2. ครูยกตัวอย่างขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านแต่ละประเภท

3. ครูอธิบายขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านแต่ละแห่งถึงที่มาและรายละเอียดของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านเหล่านั้น

4. แบ่งกลุ่มนักเรียน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วมอบหมายงานให้อธิบายถึงรายละเอียดของขนบธรรมเนียมประเพณี มีคำถามดังนี้

4.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้เข้าร่วมขนบธรรมเนียมประเพณีนั้นๆ

4.2 ขั้นตอน วิธีการ และความเชื่อ ของขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านั้นเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

4.3 ประเพณีใดเสื่อมความนิยม หรือหายไป และประเพณีใดที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะเหตุใด

4.4 สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นอย่างไร

4.5 นักเรียนมีส่วนในการทำขนบธรรมเนียมประเพณีเสื่อม หรือช่วยอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นของเราหรือไม่ อย่างไร

5. มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำประเด็นปัญหาในข้อที่ 4 ไปอภิปรายนอกเวลาเรียน แล้วนำมารายงานหน้าชั้น กลุ่มละ 10 นาที ในการเรียนการสอนครั้งถัดไป

3. ชั้นประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเรียนการสอน โดยสังเกตจากการตอบคำถามและความสนใจขณะเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี

ใบงาน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วช่วยกันอภิปรายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีต่อไปนี้ พร้อมนำเสนอหน้าชั้นในชั่วโมงการสอนครั้งถัดไป

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้เข้าร่วมขนบธรรมเนียมประเพณีนั้นๆ

2. ขั้นตอน วิธีการ และความเชื่อ ของขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านั้นเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

3. ประเพณีใดเสื่อมความนิยม หรือหายไป และประเพณีใดที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะเหตุใด

4. สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นอย่างไร

5. นักเรียนมีส่วนในการทำขนบธรรมเนียมประเพณีเสื่อม หรือช่วยอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นของเราหรือไม่ อย่างไร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ขนบธรรมเนียมประเพณีในจังหวัดสิงห์บุรี เกิดจากการที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม แล้วสร้างเงื่อนไขเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดเป็นข้อตกลงหรือระเบียบแบบแผนขึ้นว่า อย่่างใดควรประพฤติ สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด เป็นต้น ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องแสดงถึงชีวิตและจิตใจของคนท้องถิ่นตั้งแต่สืบทอดมาจนปัจจุบัน จึงเป็นมรดกด้านความประพฤติปฏิบัติ ของบรรพบุรุษที่มีประโยชน์ส่วนร่วม จัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งจักต้องสืบต่อให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เสนอแนะวิธีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านต่างๆ ของ จังหวัดสิงห์บุรีได้
2. จัดกิจกรรมที่เป็นการถ่ายทอดและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญได้

เนื้อหาสาระ

1. ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน
2. ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ งานบุญไหว้พระนอน งานบุญข้าวป็นต์ งานบุญกรนข้าวทิพย์ งานกำฟ้า งานแข่งเรือ และงานบุญบวชนาค

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูทบทวนถึงขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่อธิบายไปในการสอนครั้งก่อน และให้ ตัวแทนแต่ละกลุ่มมาจับสลากลำดับการรายงานหน้าชั้น

2. ขั้นสอน

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มรายงานหน้าชั้นเรียน

2. เมื่อจบการรายงานแต่ละกลุ่ม ครูสรุป ชักถามนักเรียนในชั้นเรียน อธิบายเพิ่มเติมในบางเรื่องที่ขาดหายไป หรือบางเรื่องที่นักเรียนเข้าใจผิด วิเคราะห์การนำเสนอและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป

3. สรุปการรายงานหน้าชั้นและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนในภาพรวม

4. ครูสรุปถึงความแตกต่างของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน สาเหตุที่มาของขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านเหล่านั้น และวิธีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านให้คงอยู่ตลอดไป

3. ชั้นประเมินผล

สังเกตจากการรายงานหน้าชั้นแต่ละกลุ่ม ดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม การบันทึกผลกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถาม และการรายงานหน้าชั้นเรียน

3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันตอบประเด็นปัญหา เมื่อครูถามระหว่างการรายงานหน้าชั้น

3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การเสนอแนะแนวคิดและวิธีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี

พราหมณ์ทำพิธีสวดเบิกนาศรี บูชาเทวดาโบราณกำฟ้า

ข้าวหลามที่เผาในงานกำฟ้า เรียกว่า "ข้าวหลามที่พ้ย"

เชื่อกันว่ากินแล้วจะไม่ถูกฟ้าผ่า

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดสะสมและพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ แก้ปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่น จึงเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่มีประโยชน์ส่วน ร่วม จัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งจักต้องสืบต่อให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
2. ยกตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญในจังหวัดสิงห์บุรีได้
3. ทราบถึงความเป็นมาและรายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี

เนื้อหาสาระ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งเป็น 3 ด้าน 1) ภูมิปัญญาด้านการทำมาหากิน ได้แก่ การทำนา การทำสวน การประมง และอาหารพื้นบ้าน 2) ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และ 3) ภูมิปัญญาที่พัฒนาเป็นของดีเมืองสิงห์บุรี ได้แก่ ของฝากของใช้ ของกิน และไม้ผล

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากล่าวนำถึงเรื่องศิลปะพื้นบ้านที่มีจังหวัดสิงห์บุรี ชักถามและให้นักเรียน ยกตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จัก

2. ขั้นสอน

1. ครูอธิบายความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ครูยกตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภท
3. ครูอธิบายภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละอย่างถึงที่มาและรายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น

4. แบ่งกลุ่มนักเรียน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วมอบหมายงานให้วิเคราะห์ว่าภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นๆ มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและมีคุณค่าอย่างไร และให้นักเรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ มาประยุกต์นำมาผลิตสินค้าหรือนำมาเป็นอาชีพของตนเอง
5. มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำประเด็นปัญหาในข้อที่ 4 ไปอภิปรายนอกเวลาเรียน แล้วนำมารายงานหน้าชั้น ในการเรียนการสอนครั้งถัดไป

3. ชั้นประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้การสอน โดยสังเกตจากการตอบคำถามและความสนใจขณะเรียน

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี

ใบงาน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน แล้วปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สนใจภายในหมู่บ้าน หรือละแวกที่อยู่อาศัยใกล้เคียง และสามารถเข้าไปศึกษาและขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
2. ตั้งคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ติดต่อขอนัดสัมภาษณ์และเข้าศึกษาดูงานภายหลังเวลาเลิกเรียน
4. สรุปและอภิปรายผลที่ได้จากการศึกษาดูงานและสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. เตรียมการนำเสนอหน้าชั้นในชั่วโมงการสอนครั้งถัดไป

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้

วิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1
เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 2 คาบ

สาระสำคัญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดสะสมและพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ แก้ปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่น จึงเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่มีประโยชน์ส่วน ร่วม จัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งจักต้องสืบต่อให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. ทราบถึงความเป็นมาและรายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี
2. ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เนื้อหาสาระ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรี
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งเป็น 3 ด้าน 1) ภูมิปัญญาด้านการทำมาหากิน ได้แก่ การทำนา การทำสวน การประมง และอาหารพื้นบ้าน 2) ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และ 3) ภูมิปัญญาที่พัฒนาเป็นของดีเมืองสิงห์บุรี ได้แก่ ของฝากของใช้ ของกิน และไม้ผล

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นนำ

ครูทบทวนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อธิบายไปในการสอนครั้งก่อน และให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มมาจับสลากลำดับการรายงานหน้าชั้น

2. ขั้นสอน

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มรายงานหน้าชั้นเรียน
2. เมื่อจบการรายงานแต่ละกลุ่ม ครูสรุป ชักถามนักเรียนในชั้นเรียน อธิบายเพิ่มเติมในบางเรื่องที่ขาดหายไป หรือบางเรื่องที่นักเรียนเข้าใจผิด วิจารณ์การนำเสนอและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป

3. สรุปการรายงานหน้าชั้นและผลการวิเคราะห์ของนักเรียนในภาพรวม
4. ครูสรุปถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ขั้นประเมินผล

สังเกตจากการรายงานหน้าชั้นแต่ละกลุ่ม ดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม การบันทึกผลกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถาม และการรายงานหน้าชั้นเรียน

3.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ความร่วมมือกันตอบประเด็นปัญหา เมื่อครูถามระหว่างการรายงานหน้าชั้น

3.3 การประยุกต์ใช้ ได้แก่ การเสนอแนะแนวคิดว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ในการผลิตสินค้าหรือเป็นอาชีพของตนเอง

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม รายวิชา ส 30201 ท้องถิ่นของเรา 1 จังหวัดสิงห์บุรี

ภาคผนวก ง
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. คำว่าวัฒนธรรมเกี่ยวกับเรื่องใดมากที่สุด
 - ก. การมีวิถีชีวิตของกลุ่มคนในสังคม
 - ข. การประกอบอาชีพ
 - ค. ความเชื่อด้านศาสนา
 - ง. การใช้ภูมิปัญญาไทย
2. โบราณสถานใดเกิดขึ้นพร้อมกับตำนานการสร้างเมืองสิงห์บุรี
 - ก. วัดพระปราง
 - ข. วัดพิบูลทอง
 - ค. ศาลากลางจังหวัดสิงห์บุรี
 - ง. พระนอนจักรสีห์
3. ข้อใดคือ ศิลปะพื้นบ้านสาขาจิตรกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติแล้ว
 - ก. ภาพแกะสลัก วัดโบสถ์
 - ข. ภาพพุทธประวัติ วัดปลาไหล
 - ค. ภาพพุทธประวัติ วัดม่วง
 - ง. ภาพนรก – สวรรค์ วัดพิบูลทอง
4. “หมู่บ้านศิลปหัตถกรรมไทย” บ้านระนามส่งเสริมงานศิลปะพื้นบ้านสาขาใด
 - ก. จิตรกรรม
 - ข. หัตถกรรม
 - ค. ประติมากรรม
 - ง. อุตสาหกรรม
5. การแสดงออกซึ่งอารมณ์ฝีมือในด้านต่าง ๆ เฉพาะถิ่นเป็นความหมายของข้อใด
 - ก. เพลงพื้นบ้าน
 - ข. ขนบธรรมเนียม
 - ค. ศิลปะพื้นบ้าน
 - ง. ประเพณีท้องถิ่น

6. ข้อใด มิใช่ ศิลปะพื้นบ้านสาขาการแสดงของสิงห์บุรี
 - ก. หนังใหญ่
 - ข. รำโนรา
 - ค. รำไทน
 - ง. เพลงเรือ
7. ข้อใดคือเพลงพื้นบ้านที่นิยมร้องเล่นกันอยู่ในปัจจุบัน
 - ก. เพลงเกี่ยวข้าว
 - ข. เพลงกล่อมเด็ก
 - ค. เพลงลูกทุ่ง
 - ง. เพลงเรือ
8. อดีตเจ้าอาวาสวัดสว่าง ผู้อนุรักษ์รวบรวมหนังใหญ่ คนแรกคือใคร
 - ก. หลวงปู่เรือง
 - ข. หลวงปู่เจ็ก
 - ค. หลวงปู่เชย
 - ง. หลวงพ่อแพ
9. ศิลปะพื้นบ้านสาขาการแสดงที่มีชื่อเสียงและควรแก่การอนุรักษ์ ที่ถือว่าเป็นมรดกสูงมากที่สุดในท้องถิ่นสิงห์บุรีคือ ข้อใด
 - ก. เพลงเกี่ยวข้าว
 - ข. หนังใหญ่
 - ค. เพลงรำไทน
 - ง. หนังตะลุง
10. “อุ้มถ้ำพระนอน” หมายถึง พระพุทธรูปสำคัญของท้องถิ่นสิงห์บุรี ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่ใด

ก. วัดสิงห์สุทธาวาส	อำเภอค่ายบางระจัน
ข. วัดโพธิ์เก้าต้น	อำเภอค่ายบางระจัน
ค. วัดพระนอนจักรสีห์	อำเภอเมืองสิงห์บุรี
ง. วัดประโชติ	อำเภอเมืองสิงห์บุรี

11. การอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นและศิลปะพื้นบ้านเป็นหน้าที่ของข้อใดมากที่สุด
 - ก. ประชาชนทุกคนในท้องถิ่น
 - ข. นายกรัฐมนตรี
 - ค. ผู้ว่าราชการจังหวัด
 - ง. รัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรม
12. ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นสิ่งบุรีเกี่ยวข้องกับสิ่งใดมากที่สุด
 - ก. พระพุทธศาสนา
 - ข. นายกรัฐมนตรี
 - ค. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์
 - ง. การทำมาหากิน
13. ผู้สร้างประเพณีท้องถิ่นคือข้อใด
 - ก. ธรรมชาติกำหนด
 - ข. ศาสนาพราหมณ์
 - ค. พระพุทธเจ้า
 - ง. พระผู้เป็นเจ้า
14. ประเพณี “งานบุญข้าวหลาม” เป็นประเพณีท้องถิ่นของที่ใด
 - ก. อำเภอนิคมบ่งบุรี
 - ข. อำเภอบางระจัน
 - ค. อำเภอพรหมบุรี
 - ง. อำเภอท่าช้าง
15. ข้อใดคือ ประเพณีท้องถิ่นของชาวจังหวัดสิงห์บุรี
 - ก. การไหลเรือไฟ
 - ข. การแห่ประสาธผ้าง
 - ค. การกวนข้าวทิพย์
 - ง. การแห่หุ่นฟางนก
16. ข้อใดเป็นประเพณีส่วนชุมชน
 - ก. การบวชนาค การแต่งงาน
 - ข. การโกนจุก การทำบุญบ้าน
 - ค. การทอดกฐิน การเทศน์มหาชาติ
 - ง. การทำขวัญเด็กแรกเกิด การ โขนผมไฟ

17. ประเพณีใดสอดคล้องกับการประกอบอาชีพของชาวสิงห์บุรี
- ก. งานบุญกวนข้าวทิพย์
 - ข. งานบุญไหว้พระนอน
 - ค. งานบุญข้าวบิณฑ์
 - ง. งานกำฟ้า
18. ประเพณีข้อใด ส่งเสริมให้ “สิงห์บุรี” เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น
- ก. งานวันวีระชนคนกล้า
 - ข. งานเทศกาลกินปลา
 - ค. งานแข่งเรือยาวประจำปี
 - ง. งานกวนข้าวทิพย์
19. อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านใดมากที่สุด
- ก. ความสามัคคีและฮึดสู้
 - ข. ความกล้าหาญและเก่งกล้า
 - ค. ความเสียสละและเข้มแข็ง
 - ง. ความกล้าหาญและเสียสละ
20. ประเพณีตามข้อใดสะท้อนวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสายน้ำ
- ก. งานสงกรานต์
 - ข. งานเทศมหาชาติ
 - ค. งานบุญบวชนาค
 - ง. งานแข่งเรือ
21. ประเพณีข้อใดชาวสิงห์บุรีทำเป็นประจำเกือบทุกปี
- ก. การร้องเพลงกล่อมเด็ก
 - ข. การทำบุญตักบาตร
 - ค. การตักบาตรเทโว
 - ง. การทอดผ้าป่า

22. ปัจจุบันมีการลงข้างเชิญชวนให้คนไทยกินข้าวกล้อง เพราะมีคุณค่าทางอาหาร ข้อความนี้สอดคล้องกับเรื่องใดมากที่สุด
- การวิเคราะห์
 - นโยบายรัฐ
 - ภูมิปัญญา
 - การค้าขาย
23. ลุงทองดีต้องการหาช่างปั้นพระพุทธรูป ถวายวัดพิศุทธทองควรไปที่ใด
- บ้านบางมอญ อำเภอเมืองสิงห์บุรี
 - บ้านโคกปูน อำเภอพรหมบุรี
 - บ้านคูเมือง อำเภออินทร์บุรี
 - บ้านโคกหม้อ อำเภอบางระจัน
24. “ช่างพื้นบ้านฝีมือเทพดา” หมายถึงท่านใด
- ช่างชั้น หัตถโกศล
 - ช่างชุชีพ แก้วประพล
 - ช่างโชคชัย บวรรุ่งเรือง
 - ช่างชัยรงค์ ชัญโพธิ์
25. การไปทัศนศึกษาท้องถิ่นของเรา ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ทางด้านใดมากที่สุด
- ทางด้านสถานที่ท่องเที่ยว
 - ทางด้านศิลปวัฒนธรรม
 - ทางด้านสภาพภูมิประเทศ
 - เกิดความรักและภูมิใจในท้องถิ่นทุกด้าน
26. เครื่องปั้นดินเผาสิงห์บุรีที่สามารถส่งไปขายต่างประเทศในอดีตคือข้อใด
- ถ้วยชาม ขวดแจกัน
 - ไหสีหู ภาชนะบรรจุสินค้า
 - พระพุทธรูป คนเทินน้ำ
 - เครื่องสังคโลก สิงห์บุรีจำลอง

27. ป่าทองอยู่ ต้องการซื้อ โต๊ะหมู่บูชาประดับมุก ติดต่อที่ใด
- ก. อำเภอพรหมบุรี
 - ข. อำเภอบางระจัน
 - ค. อำเภอเมืองสิงห์บุรี
 - ง. อำเภอท่าช้าง
28. ปลาสาม หมายถึงข้อใด
- ก. ชื่อเครื่องมือสำหรับการจับปลา
 - ข. ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งที่พบมากในจังหวัดสิงห์บุรี
 - ค. การนำปลามาหมักกับน้ำส้มสายชู เพื่อถนอมอาหาร
 - ง. การนำปลามาหมักกับเกลือเพื่อแปรรูปอาหารเก็บไว้รับประทาน
29. ถ้านักเรียนต้องการนมัสการ “พระพุทธสุวรรณมงคลามุนี” ต้องเดินทางไปวัดใด
- ก. วัดพิบูลทอง
 - ข. วัดบ้านโพธิ์ทะเล
 - ค. วัดพระนอนจักรสีห์
 - ง. วัดพระปรารักษ์มุนี
30. ศิลปะการแสดงใดของจังหวัดสิงห์บุรีที่ได้รับโล่ห์พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะกลุ่มผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมดีเด่น
- ก. กลองยาวครุหวั่ง
 - ข. เพลงระโชน รำวงของนางทุเรียนและคณะ
 - ค. ลิเกคณะพรเทพ พรทวี
 - ง. หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์
-

เฉลยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนวัด

ข้อ	ข้อ
1. ข	21. ข
2. ง	22. ค
3. ง	23. ข
4. ข	24. ก
5. ค	25. ง
6. ข	26. ข
7. ข	27. ก
8. ก	28. ง
9. ข	29. ก
10. ค	30. ง
11. ก	
12. ก	
13. ข	
14. ค	
15. ค	
16. ค	
17. ง	
18. ข	
19. ง	
20. ง	

ภาคผนวก จ
แบบวัดความสนใจ

แบบวัดความสนใจ

คำชี้แจง นักเรียนมีความคิดเห็นต่อวิชาท้องถิ่นของเราต่อไปนี้ในระดับใด

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ชอบเรียนวิชาท้องถิ่นของเราเพราะมีเนื้อหาหลากหลาย					
2. ไม่ชอบทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อน					
3. ชอบทำการบ้านวิชาท้องถิ่นของเรา					
4. ไม่ชอบออกความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน					
5. มีความสุขเมื่อได้อ่านหนังสือเพิ่มเติมวิชาท้องถิ่นของเรา					
6. ไม่สนใจเตรียมตัวก่อนที่จะเรียน					
7. เต็มใจทำกิจกรรมการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราที่โรงเรียนจัดขึ้น					
8. คิดว่าวิชาท้องถิ่นของเราเป็นวิชาที่ไม่น่าสนใจ					
9. รู้สึกสนุกสนานในการตอบคำถามวิชาท้องถิ่นของเรา					
10. ไม่ชอบปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำพัง					
11. ชอบศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิชาท้องถิ่นของเรา					
12. ไม่ชอบเรียนวิชาท้องถิ่นของเราเป็นเวลานาน ๆ					
13. ชอบอ่านหนังสือวิชาท้องถิ่นของเรา ก่อนถึงชั่วโมงเรียน					
14. ห่อเหี่ยวในการเรียนเพราะไม่เข้าใจบทเรียน					
15. ชอบการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราทำให้มีความรู้รอบตัว					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16. พอใจกับงานของตนเองจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนหน้าชั้นเรียน					
17. ไม่เคยทบทวนในเรื่องที่เรียนแล้วเมื่อกลับถึงบ้าน					
18. มีความสุขเมื่อได้เรียนวิชาท้องถิ่นของเรา					
19. ในชั่วโมงวิชาท้องถิ่นของเราข้าพเจ้าจะตั้งใจฟังการสอนจนหมดชั่วโมง					
20. ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรมการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราที่ครูให้ปฏิบัติ					
21. ข้าพเจ้าชอบนำความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
22. ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจเมื่ออาจารย์วิชาท้องถิ่นของเราไม่เข้าสอน					
23. เมื่อไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจะซักถามปัญหาวิชาท้องถิ่นของเรากับอาจารย์ผู้สอน					

ภาคผนวก จ
แบบประเมินทักษะปฏิบัติ

แบบประเมินทักษะปฏิบัติ

คำสั่ง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม แล้วศึกษาค้นคว้าอิสระภายใต้หัวข้อ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสิงห์บุรีที่น่าสนใจ”

การฝึกทักษะปฏิบัติ เป็นการฝึกกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ ค้นคว้า และวิเคราะห์เอกสารที่มีอยู่ในท้องถิ่น และให้นักเรียนฝึกเขียนรายงาน สรุปความ อภิปราย ทำงานเป็นทีม และนำเสนอผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินนักเรียนตามแบบประเมินทักษะปฏิบัติ ดังนี้

แบบประเมินทักษะปฏิบัติ (100 คะแนน)

ประเมินนักเรียนชื่อ _____ ชั้น _____
 กลุ่มที่ _____ เรื่อง _____
 ได้คะแนน _____ (คะแนนเต็ม 100 คะแนน)

ปฏิบัติมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ปฏิบัติมาก	ให้	4	คะแนน
ปฏิบัติปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ปฏิบัติน้อย	ให้	2	คะแนน
ปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ทักษะปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ขั้นตอนเตรียมการปฏิบัติ						
วางแผนในการทำงาน						
การทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ						

ทักษะปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
2. ชั้นกระบวนการปฏิบัติ						
ศึกษา และค้นคว้าข้อมูล						
ปฏิบัติตามขั้นตอนการทำงาน						
ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้						
ความตั้งใจในการทำงาน						
ทำงานเสร็จทันเวลา						
3. ชั้นผลของการปฏิบัติ						
เนื้อหาที่น่าสนใจ						
เนื้อหาถูกต้องเชื่อถือได้						
ความตั้งใจในการนำเสนอ						
ความน่าสนใจในการนำเสนอ						
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์						

ภาคผนวก ข
ผลการทดสอบเครื่องมือ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	x	x^2	
1	1	1	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	8	64	
2	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	10	100	
3	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	13	169	
4	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	1	1	14	196	
5	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	1	14	196	
6	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	14	196	
7	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	0	0	13	169	
8	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	17	289	
9	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	18	324	
10	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	19	361	
11	0	1	1	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	19	361	
12	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	20	400	
13	0	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	21	441	
14	0	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	21	441
15	0	1	0	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	22	484	
16	0	1	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	21	441	
17	0	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	21	441	
18	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	22	484	
19	0	1	0	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	22	484	
20	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	25	625	
21	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	24	576	
22	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	25	625	
23	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	26	676	
24	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	25	625	
25	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	27	729	
26	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	27	729	

[illegible]

st{square}	30.312
-------------------	---------------

KR-20 0.8524

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

		Mean	Std Dev	Cases
1.	I1	3.7000	.6513	30.0
2.	I2	3.8333	.8743	30.0
3.	I3	3.0333	.6149	30.0
4.	I4	3.7000	.6513	30.0
5.	I5	3.2333	.8172	30.0
6.	I6	4.0000	1.0171	30.0
7.	I7	3.6667	.8841	30.0
8.	I8	4.0000	.9826	30.0
9.	I9	3.4667	.8193	30.0
10.	I10	3.1333	1.1666	30.0
11.	I11	3.3000	.8769	30.0
12.	I12	3.0000	.8710	30.0
13.	I13	2.6667	.9589	30.0
14.	I14	3.7333	.8683	30.0
15.	I15	3.3667	.8087	30.0
16.	I16	3.6333	.7649	30.0
17.	I17	3.4667	.9732	30.0
18.	I18	3.3333	.6065	30.0
19.	I19	3.4333	.7739	30.0
20.	I20	3.3667	.7649	30.0
21.	I21	3.3667	.7649	30.0
22.	I22	3.6667	1.0933	30.0
23.	I23	3.2667	.9072	30.0

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
I1	75.6667	82.5057	.1457	.8370
I2	75.5333	83.0851	.0505	.8427
I3	76.3333	80.9885	.2970	.8324
I4	75.6667	76.8506	.6463	.8215
I5	76.1333	76.1885	.5466	.8228
I6	75.3667	74.3782	.5268	.8225
I7	75.7000	75.1138	.5715	.8212
I8	75.3667	82.6540	.0579	.8442
I9	75.9000	77.6793	.4365	.8272
I10	76.2333	77.2885	.2927	.8354
I11	76.0667	76.3402	.4924	.8247
I12	76.3667	85.6195	-.1070	.8487
I13	76.7000	81.2517	.1436	.8401
I14	75.6333	80.0333	.2489	.8348
I15	76.0000	78.7586	.3651	.8300

I16	75.7333	79.3057	.3496	.8306
I17	75.9000	73.8862	.5870	.8198
I18	76.0333	78.6540	.5236	.8259
I19	75.9333	74.3402	.7280	.8163
I20	76.0000	75.1034	.6763	.8184
I21	76.0000	76.6897	.5508	.8232
I22	75.7000	71.5276	.6451	.8159
I23	76.1000	76.5069	.4615	.8259

176

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 23

Alpha = .8353

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความสนใจ

T-Test

Group Statistics

	GROUP	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
I1	1.00	15	3.7333	.7037	.1817
	2.00	15	3.6667	.6172	.1594
I2	1.00	15	3.6667	.6172	.1594
	2.00	15	4.0000	1.0690	.2760
I3	1.00	15	3.0000	.7559	.1952
	2.00	15	3.0667	.4577	.1182
I4	1.00	15	3.4667	.7432	.1919
	2.00	15	3.9333	.4577	.1182
I5	1.00	15	2.8000	.7746	.2000
	2.00	15	3.6667	.6172	.1594
I6	1.00	15	3.5333	1.0601	.2737
	2.00	15	4.4667	.7432	.1919
I7	1.00	15	3.3333	.8165	.2108
	2.00	15	4.0000	.8452	.2182
I8	1.00	15	3.9333	.8837	.2282
	2.00	15	4.0667	1.0998	.2840
I9	1.00	15	3.0000	.3780	9.759E-02
	2.00	15	3.9333	.8837	.2282
I10	1.00	15	2.9333	.9612	.2482
	2.00	15	3.3333	1.3452	.3473
I11	1.00	15	2.9333	.7037	.1817
	2.00	15	3.6667	.8997	.2323
I12	1.00	15	2.9333	.8837	.2282
	2.00	15	3.0667	.8837	.2282
I13	1.00	15	2.4000	.9856	.2545
	2.00	15	2.9333	.8837	.2282
I14	1.00	15	3.4667	.8338	.2153
	2.00	15	4.0000	.8452	.2182
I15	1.00	15	3.0000	.5345	.1380
	2.00	15	3.7333	.8837	.2282
I16	1.00	15	3.5333	.8338	.2153
	2.00	15	3.7333	.7037	.1817
I17	1.00	15	2.9333	1.0328	.2667
	2.00	15	4.0000	.5345	.1380
I18	1.00	15	3.0667	.4577	.1182
	2.00	15	3.6000	.6325	.1633
I19	1.00	15	2.9333	.5936	.1533
	2.00	15	3.9333	.5936	.1533
I20	1.00	15	2.9333	.4577	.1182
	2.00	15	3.8000	.7746	.2000
I21	1.00	15	3.0000	.6547	.1690
	2.00	15	3.7333	.7037	.1817
I22	1.00	15	3.2000	1.2071	.3117
	2.00	15	4.1333	.7432	.1919
I23	1.00	15	3.0667	1.0328	.2667
	2.00	15	3.4667	.7432	.1919

		Levene's Test for Equality of Variances	
		F	Sig.
11	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.211	.650
12	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.359	.554
13	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.631	.434
14	Equal variances assumed Equal variances not assumed	8.153	.008
15	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.031	.861
16	Equal variances assumed Equal variances not assumed	1.035	.318
17	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.060	.808
18	Equal variances assumed Equal variances not assumed	1.151	.293
19	Equal variances assumed Equal variances not assumed	18.354	.000
110	Equal variances assumed Equal variances not assumed	3.556	.070
111	Equal variances assumed Equal variances not assumed	2.331	.138
112	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.002	.968
113	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.967	.334
114	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.047	.830

		Levene's Test for Equality of Variances	
		F	Sig.
I15	Equal variances assumed Equal variances not assumed	7.086	.013
I16	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.557	.462
I17	Equal variances assumed Equal variances not assumed	5.395	.028
I18	Equal variances assumed Equal variances not assumed	7.009	.013
I19	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.000	1.000
I20	Equal variances assumed Equal variances not assumed	7.540	.010
I21	Equal variances assumed Equal variances not assumed	1.362	.253
I22	Equal variances assumed Equal variances not assumed	3.293	.080
I23	Equal variances assumed Equal variances not assumed	.400	.532

		t-test for Equality of Means			
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
I1	Equal variances assumed	1.758	28	.008	6.667E-02
	Equal variances not assumed	1.758	27.532	.008	6.667E-02
I2	Equal variances assumed	-1.846	28	.003	-.3333
	Equal variances not assumed	-1.846	22.400	.003	-.3333
I3	Equal variances assumed	-1.929	28	.008	-6.6667E-02
	Equal variances not assumed	-1.929	23.050	.008	-6.6667E-02
I4	Equal variances assumed	-2.071	28	.005	-.4667
	Equal variances not assumed	-2.071	23.285	.005	-.4667
I5	Equal variances assumed	-3.389	28	.002	-.8667
	Equal variances not assumed	-3.389	26.670	.002	-.8667
I6	Equal variances assumed	-2.792	28	.009	-.9333
	Equal variances not assumed	-2.792	25.085	.010	-.9333
I7	Equal variances assumed	-2.197	28	.036	-.6667
	Equal variances not assumed	-2.197	27.967	.036	-.6667
I8	Equal variances assumed	-1.837	28	.007	-.1333
	Equal variances not assumed	-1.837	26.759	.007	-.1333
I9	Equal variances assumed	-3.761	28	.001	-.9333
	Equal variances not assumed	-3.761	18.956	.001	-.9333
I10	Equal variances assumed	-1.937	28	.036	-.4000
	Equal variances not assumed	-1.937	25.339	.036	-.4000
I11	Equal variances assumed	-2.486	28	.019	-.7333
	Equal variances not assumed	-2.486	26.464	.020	-.7333
I12	Equal variances assumed	-2.413	28	.007	-.1333
	Equal variances not assumed	-2.413	28.000	.007	-.1333
I13	Equal variances assumed	-2.560	28	.013	-.5333
	Equal variances not assumed	-2.560	27.673	.013	-.5333
I14	Equal variances assumed	-1.798	28	.009	-.5333
	Equal variances not assumed	-1.798	27.995	.009	-.5333

		t-test for Equality of Means			
		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
I15	Equal variances assumed	-2.750	28	.010	-.7333
	Equal variances not assumed	-2.750	23.035	.011	-.7333
I16	Equal variances assumed	-2.710	28	.005	-.2000
	Equal variances not assumed	-2.710	27.231	.005	-.2000
I17	Equal variances assumed	-3.552	28	.001	-1.0667
	Equal variances not assumed	-3.552	20.998	.002	-1.0667
I18	Equal variances assumed	-2.646	28	.013	-.5333
	Equal variances not assumed	-2.646	25.509	.014	-.5333
I19	Equal variances assumed	-4.613	28	.000	-1.0000
	Equal variances not assumed	-4.613	28.000	.000	-1.0000
I20	Equal variances assumed	-3.731	28	.001	-.8667
	Equal variances not assumed	-3.731	22.715	.001	-.8667
I21	Equal variances assumed	-2.955	28	.006	-.7333
	Equal variances not assumed	-2.955	27.855	.006	-.7333
I22	Equal variances assumed	-2.550	28	.017	-.9333
	Equal variances not assumed	-2.550	23.281	.018	-.9333
I23	Equal variances assumed	-1.918	28	.023	-.4000
	Equal variances not assumed	-1.918	25.434	.023	-.4000

		t-test for Equality of Means		
		Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
			Lower	Upper
11	Equal variances assumed	.2417	-.4284	.5617
	Equal variances not assumed	.2417	-.4288	.5621
12	Equal variances assumed	.3187	-.9862	.3196
	Equal variances not assumed	.3187	-.9937	.3270
13	Equal variances assumed	.2282	-.5341	.4007
	Equal variances not assumed	.2282	-.5386	.4053
14	Equal variances assumed	.2254	-.9283	-5.01E-03
	Equal variances not assumed	.2254	-.9326	-7.59E-04
15	Equal variances assumed	.2557	-1.3905	-.3428
	Equal variances not assumed	.2557	-1.3917	-.3417
16	Equal variances assumed	.3343	-1.6181	-.2486
	Equal variances not assumed	.3343	-1.6217	-.2450
17	Equal variances assumed	.3034	-1.2882	-4.51E-02
	Equal variances not assumed	.3034	-1.2882	-4.51E-02
18	Equal variances assumed	.3643	-.8795	.6129
	Equal variances not assumed	.3643	-.8811	.6144
19	Equal variances assumed	.2482	-1.4417	-.4250
	Equal variances not assumed	.2482	-1.4528	-.4138
110	Equal variances assumed	.4269	-1.2744	.4744
	Equal variances not assumed	.4269	-1.2786	.4786
111	Equal variances assumed	.2949	-1.3375	-.1292
	Equal variances not assumed	.2949	-1.3391	-.1276
112	Equal variances assumed	.3227	-.7943	.5277
	Equal variances not assumed	.3227	-.7943	.5277
113	Equal variances assumed	.3418	-1.2335	.1668
	Equal variances not assumed	.3418	-1.2338	.1672
114	Equal variances assumed	.3065	-1.1613	9.459E-02
	Equal variances not assumed	.3065	-1.1613	9.460E-02

		t-test for Equality of Means		
		Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
			Lower	Upper
I15	Equal variances assumed	.2667	-1.2796	-.1871
	Equal variances not assumed	.2667	-1.2849	-.1817
I16	Equal variances assumed	.2817	-.7771	.3771
	Equal variances not assumed	.2817	-.7778	.3778
I17	Equal variances assumed	.3003	-1.6817	-.4516
	Equal variances not assumed	.3003	-1.6911	-.4422
I18	Equal variances assumed	.2016	-.9463	-.1204
	Equal variances not assumed	.2016	-.9481	-.1186
I19	Equal variances assumed	.2168	-1.4440	-.5560
	Equal variances not assumed	.2168	-1.4440	-.5560
I20	Equal variances assumed	.2323	-1.3425	-.3908
	Equal variances not assumed	.2323	-1.3476	-.3858
I21	Equal variances assumed	.2482	-1.2417	-.2250
	Equal variances not assumed	.2482	-1.2418	-.2249
I22	Equal variances assumed	.3660	-1.6831	-.1836
	Equal variances not assumed	.3660	-1.6900	-.1767
I23	Equal variances assumed	.3285	-1.0730	.2730
	Equal variances not assumed	.3285	-1.0760	.2760

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ – สกุล นางนุชนาฏ รัตนรังสรรค์
วัน เดือน ปีเกิด วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 9/1 หมู่ 3 ตำบลประศุก อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
สถาบันที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2525 มัธยมศึกษา โรงเรียนอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
พ.ศ. 2527 ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2529 ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา วิทยาลัยครูชนบุรี
พ.ศ. 2549 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี